

Masteroppgave

Har Cultiva innvirket på Kristiansands kulturpolitiske praksis?

Av

Tina Bangsund Olsen

Masteroppgaven er gjennomført som et ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som sådan. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet innestår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Veileder:

Hans Kjetil Lysgård

Universitetet i Agder, Kristiansand

16.07.2008

FORORD

Det var en trist nyhet som kom den 6. juni 2008: Quartfestivalen avlyses grunnet lavt billettsalg. Jeg vil takke Quartfestivalen for fantastiske konsertopplevelser! Kristiansand har mistet noe svært betydningsfullt, og vi får håpe festivalen kan gjenoppstå under andre og bedre forutsetninger.

Denne masteroppgaven er mitt siste arbeid på master i offentlig politikk og ledelse på Universitetet i Agder. Studietiden på både dette studiet og bachelor i statsvitenskap ved samme studiested har vært berikende, frustrerende, slitsomt – men aller mest givende. Det har vært mange faktorer som har ført til en veldig positiv opplevelse av studietiden, deriblandt medstudenter og egen deltakelse i diverse frivillig organisasjonsarbeid.

Først av alt vil jeg takke alle informantene som tok seg tid til å delta, oppgaven hadde ikke vært mulig uten dem.

Gjennom denne tiden er det også mange forelesere som har klart å få frem en stor faglig interesse både for meg og mange andre medstudenter. Blant alle disse vil jeg rette en takk spesielt til Jan Torsvik og Dag Ingvar Jacobsen. Det er ikke den ting disse to ikke klarer å gjøre interessant! I tillegg til dette vil jeg selvsagt også rette en stor takk til min veileder Hans Kjetil Lysgård som har gitt meg den faglige tilbakemelding, inspirasjon og ikke minst struktur som jeg har hatt behov for.

Grunnet min personlige svakhet (eller styrke) i at jeg kan fatte stor interesse for det aller meste har veien til problemstillingen vært meget lang. Jeg var innom en hel del ulike problemstillinger, og i denne perioden fikk jeg uvurderlig hjelp av Kjetil Grødum, en tidligere kollega fra Arkivet hvor jeg var ansatt i Røde Kors. Så, tusen takk til deg!

Når jeg endelig falt på Cultiva og kulturpolitisk praksis var det nok grunnet en kombinasjon av mine to største interesser i livet: politikk og musikk – samt oppfostringen i en statsvitenskapelig gren som baserer seg på å stille kritiske spørsmål til nærmest alt av autoritet. Da jeg startet på min utdanning i statsvitenskap la jeg for godt bak meg ønsket om å utdanne meg i klassisk sang, og jeg har aldri angret. Så man kan kanskje si at denne oppgaven oppsummerer mine største faglige interesser, og så får vi håpe at dette kan bidra til økt kunnskap om Cultivas rolle i Kristiansand.

Jeg retter en stor takk til medlemmer av min familie som har vært obligatoriske rettlelere.

Men siste og aller største takk til: Håkon Eirik Hauge Grønlien!

Kristiansand, juni 2008

Tina Bangsund Olsen.

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD.....	1
INNHALDSFORTEGNELSE.....	3
1. INNLEDNING.....	6
1.1 Begrunnelse for valg av oppgave.....	6
1.2 Avgrensning.....	8
1.3 Problemstilling.....	8
1.4 Operasjonalisering av problemstillingen.....	10
1.4.1 Operasjonalisering endring.....	10
1.4.2 Operasjonalisering kulturpolitisk praksis.....	12
1.4.3 Operasjonalisering Cultivas innvirkning på kulturpolitisk praksis.....	13
1.5 Teoretiske perspektiver.....	14
2. ORGANISATORISK OVERSIKT KULTURSTYRET OG CULTIVA.....	14
2.1 Kulturstyret i Kristiansand kommune.....	14
2.2 Cultiva.....	16
3. TEORETISK RAMMEVERK.....	17
3.1 Kulturperspektiv.....	17
3.1.1 En voksende kultursektor.....	17
3.1.2 Nordisk modell.....	19
3.1.3 Kulturpolitikk.....	19
3.1.4 Det kulturpolitiske feltet.....	21
3.2 Maktperspektiv.....	22
3.2.1 Maktbegrepets kompleksitet.....	22
3.2.2 Ressursmakt.....	24
3.2.3 Definisjonsmakt.....	25
3.2.4 Aktivisering og realisering av makt.....	27
3.3 Begrepsbruk.....	28
3.3.1 Trender.....	29
3.3.2 Hegemoniske diskurser.....	31
3.3.3 Opplevelsesebegrepet.....	33

3.3.4	<i>Kulturbegrepet: populærkultur og kunst</i>	36
3.3.5	<i>Kultur og økonomi</i>	37
3.4	Å sette dagsorden: makten rundt mediene.....	42
3.4.1	<i>Makten rundt mediene</i>	42
3.4.2	<i>Dagsorden</i>	42
4.	METODE.....	43
4.1	Metodisk tilnærming.....	43
4.1.1	<i>Kvalitative metoder</i>	44
4.1.2	<i>Kritikk kvalitative intervju</i>	44
4.1.3	<i>Intervjuguiden</i>	45
4.2	Dokumentanalyse.....	47
4.2.1	<i>Budsjettene</i>	48
4.2.2	<i>Retningslinjer</i>	48
4.2.3	<i>Satsningsområder</i>	49
4.3	Intervjuer.....	49
4.4	Validitet.....	50
4.5	Valg av nøkkelinformanter.....	51
4.6	Gjennomføring og analyse.....	54
5.	ANALYSE.....	55
5.1	Dokumentanalyse.....	55
5.1.1	<i>Retningslinjer Kristiansand kommune</i>	56
5.1.2	<i>Satsningsområder Kristiansand kommune</i>	57
5.1.3	<i>Retningslinjer Cultiva</i>	58
5.1.4	<i>Satsningsområder Cultiva</i>	59
5.1.5	<i>Budsjetter</i>	62
5.2	Konklusjon dokumentanalyse.....	65
5.3	Makt og innvirkning.....	67
5.3.1	<i>Aktører</i>	68
5.3.2	<i>Ressursmakt</i>	71
5.3.3	<i>Endring</i>	72
5.3.4	<i>Dagsorden og media</i>	75

5.4 Cosi fan tutte ! – slik alle gjør det.....	78
5.4.1 <i>Trender</i>	79
5.4.2 <i>Opplevelser</i>	81
5.4.3 <i>Kulturbegrepet</i>	84
5.4.4 <i>Kultur og økonomi</i>	86
5.5 Makt og motstand.....	89
5.6 Quartfestivalens refinansiering.....	93
5.7 Sammenfatning analyse.....	98
6. OPPSUMMERING AV PROBLEMSTILLING.....	109
7. AVSLUTNING.....	111
8. KILDELISTE.....	113
9. VEDLEGG.....	117

1. INNLEDNING

Kulturfeltet har fått stadig større plass, og kulturlivet er blitt en stor og viktig aktør i dagens samfunn. Kultur har en stor verdi for det enkelte mennesket, samtidig som den har fått større plass som et verktøy for utvikling og stedsprofilering. Kultur er et velferdsgode, som tradisjonelt staten har vært bidragsyteren for. Men hva skjer når man overfører millionvis av offentlige kroner over i en stiftelse som skal fordele disse pengene?

Måten disse fordeles på er av stor betydning for befolkningen generelt, og det er av stor betydning for hva som kan realiseres av kulturtilbud. Disse midlene kunne tross alt vært fordelt og investert på helt andre måter. Av denne grunn er det helt sentralt å se på hva disse ressursene kan gjøre med kulturpolitisk praksis.

I dette kapittelet skal jeg først begrunne mitt valg av oppgave, før jeg avgrenser og spesifiserer problemstillingen. Jeg benytter meg av ulike begreper for å besvare min problemstilling, og jeg vil derfor operasjonalisere disse begrepene. Til sist vil jeg kort presentere det teoretiske rammeverk jeg vil benytte meg av for å besvare problemstillingen.

1.1 Begrunnelse for valg av oppgave

Tema for oppgaven er kulturpolitikk i Kristiansand. Jeg ønsker å ta for meg Cultiva, og studere hvorvidt de har hatt en innvirkning på den kulturpolitiske praksisen i Kristiansand. Det kulturpolitiske feltet har vært preget av ulike motiver gjennom historien, og i et europeisk perspektiv har vi sett ulike tilnærminger også på i hvilken grad velferdsstaten støtter opp om dette.

Jeg ønsker å se på Cultiva fordi organisasjonen er enestående både regionalt og nasjonalt sett. Det er en stiftelse som har påtatt seg tradisjonelt offentlige oppgaver, men er likevel ikke folkevalgt som det medlemmene i Kristiansand kommunes kulturstyre er. Cultiva har også et formidabelt budsjett, som nødvendigvis må gi en solid maktposisjon i kulturlivet. Når Cultiva støtter et kulturområde eller et spesielt prosjekt, er symboleffekten sterk. Andre i omgivelsene, det være seg andre organisasjoner eller befolkningen, vil da oppfatte dette prosjektet eller feltet som innenfor det man definerer som god kultur. Det man igjen ikke støtter, kan oppfattes som dårlig kultur – eller noe som ikke aksepteres innenfor kulturfeltet.

Dette igjen får en viktig effekt i at man bidrar til å skape en forståelse og et innhold i kulturbegrepet.

Jeg ser dette som en nyttig oppgave faglig sett fordi det ikke er gjort liknende oppgaver om Cultiva. Det finnes undersøkelser med Cultiva som utgangspunkt, men disse har dreiet seg mer om Cultiva som organisasjon og organisasjonens opprettelse. Den forskning som til nå finnes på Cultiva er Anne Lise Fimreites bidrag i ”Styrt fragmentering og fragmentert styring” (www.regjeringen.no).

Med bakgrunn i makt så synes jeg det er interessant å se om Cultiva faktisk hadde klart å endre noe siden opprettelsen. I tillegg er Cultivas midler offentlige midler, og dette i seg selv er jo interessant i et samfunnsperspektiv. Klarer Cultiva å påvirke kulturpolitiske praksis i Kristiansand i tillegg til å ha makt over de midler de allerede har, så sier jo dette noe om hvor mye makt Cultiva faktisk har.

Kulturnæring i form av opplevelsesindustri er Cultivas plattform. (www.cultiva.no)

Etter å ha lest meg opp på kulturnæring og kulturøkonomi syntes det som om det ikke er mye forskning på temaet – det vil si, den forskning som finnes blir kritisert for å ha mangelfulle definisjoner, og av å bære preg av ”bestillingsverk” – at resultatene blir påvirket av ønske om å finne et resultat. (Ringstad 2005)

Med tanke på at Cultiva har klare retningslinjer for hvordan de fordeler sine midler og at de er en sentral aktør har jeg et ønske om å undersøke hvorvidt Cultiva har hatt innvirkning på hva som skjer i Kristiansands kulturliv – eller rettere sagt Cultivas innvirkning på kulturpolitisk praksis i Kristiansand. Kulturpolitisk praksis har jeg definert helt enkelt til å være det som gjøres i kulturpolitikken gjennom tildeling av midler. Denne tildelingen vil skje ut fra retningslinjer og verdisyn. Helt spesifikt er dette de handlinger først og fremst Kristiansand kommune foretar, men jeg legger også til grunn at de handlinger Cultiva foretar også vil innvirke på kulturpolitisk praksis.

1.2 Avgrensning

For å kunne undersøke dette må jeg presisere hva jeg mener med kulturpolitisk praksis.

Med praksis mener jeg både Cultivas og Kristiansand kommunes handlinger som gir utslag i praksis. Her blir det relevant å se på både budsjett, retningslinjer for tildelinger og satsningsområder hos Cultiva og kommunen.

Jeg tar dermed utgangspunkt retningslinjer for tildeling i tillegg til budsjetter. Men jeg ønsker også å se på noen større linjer i praksis: nemlig kulturbegrepet. Hvilket kulturbegrep man legger til grunn bestemmer også hva man velger å prioritere, og med tanke på at jeg har brukt Cultiva som utgangspunkt så måtte jeg se på hvilken forståelse og innhold det er omgivelsene oppfatter at Cultiva formidler. Jeg er klar over at det vil være begrenset tid og mulighet til å undersøke konkrete effekter og eventuell endring, og jeg velger derfor ut enkelte punkter jeg mener er sentrale for å se på innvirkning.

1.3 Problemstilling

Jeg har valgt følgende hovedproblemstilling:

”Har Cultiva innvirket på Kristiansands kulturpolitiske praksis?”

For å få svar på dette velger jeg følgende underproblemstillinger:

A) Hvordan forstås innholdet i kulturfeltet i den lokale kulturpolitikken – og hvordan har dette endret seg?

For å undersøke dette trenger jeg informasjon i form av konkrete tildelinger fra to ulike tidspunkt hvor jeg kan måle en eventuell endring. Tildelingene vil komme i form av enkelttildelinger og satsningsområder. Disse tildelingene vil skje ut fra noen retningslinjer, og jeg vil derfor måtte undersøke hvordan retningslinjene eventuelt har endret seg mellom disse to tidspunktene. For å kunne si at en endring har skjedd må vi se ulikheter i ett eller begge av disse områdene.

B) Har Cultiva hatt betydning for og evne til å påvirke forståelsen av innholdet i kulturfeltet og den lokale kulturpolitikken?

For å undersøke dette må jeg ha en dypere form for informasjon, og dette vil komme i form av intervjuer med utvalgte personer fra kulturlivet.

C) Har Cultiva hatt betydning for og evne til å påvirke den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk?

Denne siste underproblemstillingen vil måtte undersøkes gjennom å finne konkrete tilfeller hvor Cultiva har hatt en innvirkning. Da det kun er gått fem år siden Cultiva ble opprettet vil jeg mest sannsynlig ikke finne klare og entydige eksempler på dette, men man jeg vil se på eksempler hvor Cultiva tilsynelatende har hatt innvirkning. Denne informasjonen vil jeg kunne få gjennom intervjuer samt saker i media.

Når man skal undersøke et fenomen, må man ta en avgjørelse på hvilken empirisk basis dette skal skje ut fra. Jeg har tatt utgangspunkt i at en praksis består av flere elementer, og det vil være nødvendig å ta for seg disse elementene om man skal få en helhetlig undersøkelse som kan gi valide data. Med praksis tenker jeg både på de rene midler som blir tildelt, og hvorvidt det er noen områder som har endret tildelingspraksis før og etter Cultiva. Grunnet begrenset tid har jeg tatt for meg to tidsperioder hos Kristiansand kommunes tildelinger: 2002 og 2007. Jeg skal så se på retningslinjene for tildelinger, før jeg går over på å se om kommunen har reduserte eller økte områder i sine kulturbudsjetter for 2002 og 2007.

Dette sammenlikner jeg så med Cultivas tildelinger, retningslinjer og satsningsområder. Cultiva har hatt virke fra 2003, men da tildelingene startet i 2004 har jeg tatt utgangspunkt i sistnevnte år sammen med 2007.

Dette vil bli en sammenlikning og dokumentering av de ulike dokumenter i det man kaller en dokumentanalyse.

Oppsummeringsvis vil altså første del av underproblemstillingen undersøkes slik:

1. Tildelinger 2002 og 2007
2. Retningslinjer
3. Reduserte/økte områder i Kristiansand kulturbudsjett i 2002 og 2007

Med kulturpolitisk praksis har jeg også tenkt på hvilke verdier man legger i kultur. Dette vil ha en innvirkning på hvordan velger å fordele, for ressursfordeling handler alltid om å

prioritere knappe goder. Jeg la dermed til grunn at disse verdiene ville gi seg utslag i et kulturbegrep, og det innhold dette kulturbegrepet måtte ha. Da jeg hovedsakelig benytter meg av et maktperspektiv, er det sentralt å stille seg spørsmål om hegemoni og legitimitet.

Gjennom dokumentanalysen vil det ikke bare fremkomme talldata, men jeg vil også få begrunnelser for tildelingene. Disse begrunnelsene må kunne sies å utgå fra et gjeldende kulturbegrep da det nettopp er kulturbegrepet som rettferdiggjør og forklarer hvordan man fordeler disse knappe godene.

Ut fra dette vil jeg foreta intervjuer for å få belyst problemstillingen fra aktørene i kulturlivets side. Et kulturbegrep har et kvalitativt innhold, og det vil derfor være nødvendig å foreta dybdeintervju slik at man kan få dypere innsyn i dette kulturbegrepet og dets forståelse. I tillegg er det sentralt å benytte intervjuene til å undersøke hvorvidt dette kulturbegrepet får et utslag i praksis.

1.4 Operasjonalisering av problemstillingen

I problemstillingen benytter jeg meg av ulike begreper. Disse begrepene er svært innholdsrike begrep som kan anvendes på ulike måter, og jeg velger derfor å operasjonalisere disse for å klargjøre hvordan jeg har tenkt å anvende dem.

Denne anvendelsen vil mer spesifikt innebære at jeg må vise hvordan jeg skal omsette disse begrepene til å kunne ha en betydning for kulturpolitisk praksis.

Jeg velger med dette å operasjonalisere endring, kulturpolitisk praksis og Cultivas tenkte makt.

1.4.1 Operasjonalisering endring

”Endring er en empirisk observasjon av forskjeller i form, kvalitet eller tilstand over tid i en organisasjon” (Jacobsen 2004:41)

Endring kan være planlagt eller tilfeldig. I litteraturen som omhandler organisatorisk endring skiller man typisk mellom evolusjonær endring og revolusjonær endring. Den evolusjonære endringen skjer gjennom en naturlig utvikling, og tidsperspektivet er lengre enn ved en

revolusjon. Endringene skjer gradvis, og man tilpasser seg gradvis. Nye løsninger kan erstatte gamle, men samtidig har man tid til å evaluere virkningen av de nye løsningene. Drivkraften bak denne type endring er ofte en konkurranse om knappe ressurser, eller det kan dreie seg om legitimitet. I organisasjonsteorien snakkes det gjerne om endring som på bakgrunn av isomorfi– det vil si at organisasjonene imiterer hverandre for å oppnå suksess. Uansett om konkurransen er om ressurser eller legitimitet, vil man i dette perspektivet se endring som en refleksjon av de endringer som skjer i omgivelsene. Nå er det slik at Kristiansand kommune og deres folkevalgte er underlagt andre mekanismer en ren konkurranse mot omgivelsene. Men likevel kan grunntankene i organisasjonsendring overføres til en eventuell endring i kulturpolitisk praksis. For det første er det snakk om ressurser, ikke en konkurranse om dem i så måte, men endring i kraft av hva disse ressursene gir av makt og påvirkning. For det andre er også min påstand at Cultiva opererer innenfor en annen kulturpolitisk legitimitet enn det kommunen kan gjøre. Dette er tydelig i strategidokumentene. Om jeg så skal operasjonalisere en endring så kan det tenkes at en evolusjonær endring er et godt utgangspunkt å analysere en endring ut fra.

Man har også andre endringstyper, som revolusjon, endring som dialektisk prosess og maktkamp, planlagt endring, endring som livssykluser og endring som tilfeldighet. Forutsetningene til disse modellene mener jeg ikke passer til min hypotese fordi de legger mange av sine forutsetninger til hva som skjer innenfor organisasjonene. Jeg er interessert i hva som skjer *mellom* organisasjoner, derav den valgte endringsmodellen. (Jacobsen 2004)

Det finnes flere sentrale elementer i teori om endring som er interessant. Drivkreftene er en av disse: her ligger en antakelse om at hvis vi først godtar at organisasjoner stilles overfor ulike drivkrefter, eller kanskje påvirkes av de samme drivkrefter på noe forskjellige måter vil det også være naturlig at organisasjonene gjør noe for å møte presset fra drivkreftene. Det kan tenkes at markedsøkonomiske hensyn kan ha vært en drivkraft for Kristiansand kommune til å gjøre en eventuell endring – eller til å la seg påvirke av Cultiva som benytter seg av dette i stor grad.

Endringens innhold er også av interesse, man må kunne definere hvilke forhold som er endret fra ett tidspunkt til et annet, og stedfeste forskjellen mellom de to tidspunktene. Gjennom min dokumentanalyse får jeg anledning til dette ved å ta for meg to ulike tidspunkt å se hva som er endret, eventuelt ikke endret. Endringen må jeg se opp mot de begrep jeg benytter meg av, her

spesielt det økonomiske perspektivet da jeg tror dette vil kunne være den største endringsagenten.

Tett knyttet til dette er endringens omfang, nemlig om endringen har vært av en betydelig karakter. Dette kan være noe vanskelig å fastslå fordi endringens omfang er av subjektiv oppfattelse.

Måten jeg så skal måle endring på er å ta utgangspunkt i at endringen med all sannsynlighet er evolusjonær. Dette er det motsatte av en revolusjonær endring, en eventuell endring vil skje over tid og mer organisk enn ved en revolusjonær endring.

Jeg har tatt utgangspunkt i to ulike måletidspunkter hvor jeg skal måle de samme kriterier – som er et absolutt krav for å kunne si noe om endring.

Som jeg har sagt om offentlige budsjetter, så vil disse være preget av å være sterkt institusjonaliserte. I det vi kan se en endring her så bør det være av en tydelig karakter for å kunne si noe om ekstern innvirkning.

En endring i retningslinjer og satsningsområder gir derimot et langt større spillerom, og det mest sannsynlig at det er her eventuelle endringer vil være mest synlig. I tillegg vil nyansene være mer sentrale å se en endring ut fra da jeg tar for meg ordbruk, og ikke tallmateriale.

1.4.2 Operasjonalisering kulturpolitisk praksis

Begrepet praksis er ikke et enkelt begrep å bruke nettopp fordi det er teoretisert så mye rundt det. Man kan snakke om en formell og uformell praksis, og man vil få meget ulike perspektiv på praksis ut fra hvordan man velger å definere det. Jeg velger å definere praksis helt enkelt, ved å si at kulturpolitisk praksis er det som gjøres i kulturpolitikken. Det som gjøres av i kulturpolitikken er tildelinger, og dette igjen vil skje ut fra hva slags kunst og kultur man mener bør prioriteres innen kulturfeltet. Dette får igjen en direkte innvirkning på kulturlivet som sådan, fordi kultur på en generell basis er avhengig av støtte. Et kulturprodukt kan generelt sett ikke masseproduseres, og kostnadene er meget høye i sammenlikning med den inntjening man kan forvente å ha.

Når man legger forutsetninger for tildeling av disse midlene skaper man med dette også en forståelse av hva som *ikke* skal prioriteres og dermed ikke inngår som en del av den såkalt

”aksepterte” eller legitime kunst og kulturforståelsen. Det man legger av innhold i begrepet vil innvirke på hva man prioriterer, og om andre aktører klarer å påvirke dette innholdet så vil også praksis i forhold til tildelinger kunne påvirkes. Verdisynet til beslutningstakerne vil innvirke på tildelingene, og dette vil igjen være med på å kunne skape hegemoni og legitimitet rundt nettopp dette verdisynet for omgivelsene.

Jeg legger til grunn at det er to hovedaktører som innvirker på Kristiansands kulturpolitiske praksis: Kristiansand kommune og Cultiva.

1.4.3 Operasjonalisering av Cultivas innvirkning på kulturpolitisk praksis

For å se konkret på hvordan Cultiva kan tenkes på innvirke på kulturpolitisk praksis har jeg sett på flere muligheter for innvirkning.

Cultiva har mulighet til å påvirke kulturpolitisk praksis gjennom eksempelvis å nekte støtte i forhold til samarbeidsprosjekt med kommunen. Kristiansand kommune og Cultiva har samarbeidet på ulike prosjekter, og det kan tenkes at kommunen blir sittende igjen med restvedtaket som må finansieres av kommunen da Cultiva kun gir tidsbegrenset støtte.

Cultiva kan også gjennom sine tildelinger velge hvem som skal få støtte, og hvem som ikke skal få støtte. Gjennom dette kan de styre fritt ut fra det kulturbegrep de selv legger til grunn.

Cultiva kan delta i utformingen av prosjekter, enten gjennom råd eller klare krav til både selve søknaden men også organisasjonen som søker.

Cultiva kan også legge direkte premisser for hvordan prosjektet skal være. Eksempelvis ser man dette rent konkret ved at når støtte er tildelt kreves et kontraktsmøte. Man må da legge frem leveranser, delmål, og milepæler. Etter dette følger en evaluering hvor prosjektet kan legges ned om de satte mål ikke er nådd. Dermed kan Cultiva innvirke sterkt til hva som prioriteres også utover de generelle tildelingskriteriene.

Som et siste tenkt punkt kan Cultiva mulighet til innvirkning gjennom media. Her kan de fremme de verdier, og skape såkalte diskurser for hvordan kunst og kultur skal forstås. Om Cultiva klarer å skape dagsorden eller få stor plass i media vil de skape et inntrykk av at de er en viktig aktør, og kanskje enda mer viktig enn kommunen når det gjelder finansiering av kunst og kultur og hvilken diskurs man skal rette seg etter.

1.5 Teoretiske perspektiver

For å forklare hvordan Cultiva har innvirkning må jeg også støtte meg til teori på feltet. Det har vist seg å være mange teoretiske muligheter å velge mellom for å ta for seg innvirkning, men som et hovedpunkt har jeg hele tiden hatt maktperspektivet med meg. Jeg har valgt ut perspektiver ut fra hvordan jeg mener Cultiva kan realisere denne innvirkingen, og jeg har lagt til grunn at det er tre punkter jeg vil ta for meg for å kunne si noe om en kulturpolitisk praksis.

Første hovedpunkt må bli å si noe om kulturpolitikk og utformingen av dette. For å forstå hvilket kulturbegrep man bruker i dag, må man få en forståelse av hvordan det er staten har arbeidet med kultur, hvilken plass kulturen har i samfunnet – og hvorfor kulturbegrepet har hatt den utvikling det har.

Andre hovedpunkt fører videre ved å vise til hvordan Cultiva kan tenkes å innvirke – nemlig gjennom makt. Jeg redegjør her for de maktperspektiver jeg skal analysere materialet med.

Siste punkt blir å ta for meg innvirkning gjennom et begrepsperspektiv, hvor jeg legger til grunn noen hovedretninger jeg mener man kan identifisere Cultivas innvirkning etter. Dette siste punktet er valgt ut fra en antakelse om at man vil kunne se en eventuell endring i retningslinjene fremfor budsjett – og jeg må da ta utgangspunkt i noe som kan forklare endring i ordbruk, eller begreper.

2. ORGANISATORISK OVERSIKT KULTURSTYRET OG CULTIVA

2.1 Kulturstyret i Kristiansand Kommune

I tillegg til de generelle kommunalpolitiske styringsorganene, kommunestyre og formannskap, kan kommunene opprette ulike utvalg, styrever og råd til å ta seg av saker på avgrensede saksfelt. Kulturmeldingene fra 1973 – 74 foreslo at alle kommuner skulle opprette felles kulturstyre med ansvar for det utvidede kulturområdet. Dette er ment å favne om tradisjonell kultur, ungdoms- og idrettsarbeid og andre fritidsaktiviteter. Kulturstyret er politisk forholdsmessig sammensatt og representerer ikke kulturlivet i så måte. (Mangset 1992)

Ansvars og myndighetsområdene til kulturstyret i Kristiansand er som følger:

Kulturstyret er hovedutvalg for sektor 4 - Kultur. Kulturstyret har som ansvarsområde de oppgaver kommunen har ansvar for innen: teater og annen scenisk virksomhet, musikk, visuell kunst, litteratur- og bibliotekvirksomhet, kulturvern, museumsvirksomhet, kulturbygg, mediasaker / kino, idrett, kulturskolen, fritidstiltak og frivillig organisasjonsvirksomhet.

Dette gjelder oppgaver som bl.a. fremgår av:

- Kommuneloven
- Lov om folkebibliotek
- Lov om film og videogram
- Lov om kulturminner
- Lov om kirke og kirkegårder
- Lov om voksenopplæring

Kulturstyret har den løpende politiske ledelse og kontroll med de oppgaver og virksomheten som styret er tillagt ansvar for. Herunder har styret særlig ansvar for:

- Samordning, planlegging, utvikling og evaluering av den virksomhet som ligger inn under ansvarsområdet.
- Påse at bevilgede midler for ansvarsområdet forvaltes innenfor budsjettets rammer og forutsetninger
- Føre kontroll med at vedtak innenfor styrets ansvarsområde blir gjennomført, herunder oppfølging av vedtatt handlingsprogram.
- Påse at det er foretatt nødvendig samordning og samarbeid med andre berørte kommunale virksomhetsområder og med andre offentlige og private organer med samme eller tilgrensede arbeidsoppgaver.

Kulturstyret fungerer som administrasjonsutvalg under behandling av administrative saker som angår eget virksomhetsområde etter hovedavtalen Del B § 4.

Kulturstyret skal avgi uttalelse bl.a. om:

- Årsbudsjett/langtidsbudsjett, kommuneplan og annen planlegging som berører styrets ansvarsområde.
- Retningslinjer/reglementer som berører styrets ansvarsområde

- Miljøvern saker som berører kulturstyrets ansvarsområde
- Når det ankes over vedtak i administrative saker, unntatt ansettelsessaker.

(www.kristiansand.kommune.no)

2.2 Cultiva

Kristiansand Kommune vedtok 6. desember 2000 å etablere Kristiansand Kommunes Energiverksstiftelse (Cultiva).

I 2002 selger kommuner på Agder nesten halvparten av aksjene i Agder Energi til Statkraft. En stor del av salgsinntektene doneres til den nyetablerte stiftelsen Sørlandets kompetansefond, Kristiansand kommune gir i tillegg 1.440 millioner kroner i stiftelseskapital til Cultiva.

Cultiva forvalter per 31.12.06 1583 millioner kroner. Realavkastningen brukes til utdeling. Stiftelsens formål er å sikre arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand ved å gi støtte til prosjekter ved etablering av kunst-, kultur- og kunnskapsinstitusjoner eller organisasjoner som bidrar til nyskaping, utvikling og kompetansebygging ved kreative miljøer i Kristiansand. Stiftelsen er hjemmehørende i Kristiansand kommune, og baserer sin virksomhet på utvikling av såkalt opplevelsesøkonomi.

Stiftelsens kapital skal hvert år tillegges et beløp som er tilstrekkelig til at stiftelsen opprettholder sin realverdi. Den øvrige avkastningen kan brukes det enkelte år til å fremme stiftelsens formål eller tillegges et rentefond som kan benyttes senere år. Stiftelsens midler forvaltes av styret. Styret kan delegere forvaltningen til daglig leder, men stiftelsens styre må gi instruks og retningslinjer for forvaltningen. Stiftelsens styre skal ha fem medlemmer og to varamedlemmer. Ett av medlemmene oppnevnes blant kulturstyrets medlemmer. Dette styret sitter 4 år av gangen. Rådsforsamlingen skal velge styret, og kan avsette styret.

Rådsforsamlingen skal ha elleve representanter. Syv representanter med personlige vararepresentanter velges av bystyret i Kristiansand etter innstilling fra Valgkomiteen, en representant velges fra Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), en representant velges av LO. Byrettsjustitiarius i Kristiansand og Rådmannen i Kristiansand har også sete i Rådet.

(<http://www.cultiva.no>)

I år har Cultiva eksistert i fem år, og det har i denne tiden vært mye oppmerksomhet rundt stiftelsen. Erling Valviks overgang fra rådmann i Kristiansand kommune til administrerende direktør i Cultiva, Cultivas ulike satsninger, Cultiva organisering og Cultivas verdigrunnlag er blant mange saker som har fått oppmerksomhet i media. Alle disse prosessene har vært kontroversielle prosesser, og mange har latt seg både glede og provosere over disse og andre hendelser. Det lå mange ulike forventninger til Cultiva, og flere har nok måtte se seg skuffet over de forventninger som ikke ble en realitet.

Cultiva er i dag involvert i mange satsninger i kulturlivet, og er blitt en sentral aktør i Kristiansands kulturliv.

3. TEORETISK RAMMEVERK

3.1 Kulturperspektiv

3.1.1 En voksende kultursektor

I dette kapitlet skal jeg ta forsøke å gi en forståelse av det kulturpolitiske felts utforming, og hvilke sentrale stridsspørsmål man har sett i det å skulle definere kultur. For å få svar på min problemstilling om Cultivas innvirkning på Kristiansand kulturpolitiske utforming er det relevant å se på hvilken politisk utforming det er som foreligger, og hvordan denne er i forhold til Cultivas målsettinger. Det vil ikke bli en dyp teoretisering av ulike modeller og retninger, men det er ment å gi en nødvendig innføring og forståelse i hva kultur og kulturpolitikk handler om.

Jeg kommer til å starte med å definere kultur, samt presentere noen konflikter som ligger i dette ved å vise til definering av kunst versus populærkultur.

Deretter vil jeg gå over på å presentere den kulturpolitiske utformingen ved å vise til hva kulturpolitikk er definert til å være samt de ulike modeller og perspektiver som er benyttet i utformingen av kulturpolitikken.

Det finnes ingen felles, entydig definisjon på kultur eller oppfattelse av kulturbegrepet. Felles for mange av debattene om kultur handler oftest i stor grad om premissleverandørene i kultur

og hvilke effekter dette kan ha. Definisjonene på kultur har endret seg med historien, og for å få en forståelse om hvordan kulturfeltet har utviklet seg er det hensiktsmessig å gi en oversikt over noen av skillelinjene og kontekstene kunst og kultur har utviklet seg i, den senere tiden.

Begrepet kultur defineres på ulike måter, både som et analytisk begrep og som et begrep i dagligspråket. Tre vanlige måter å forstå kultur på, er kultur som sektor i samfunnet, som livsform (for eksempel kystkultur) og som tenkemåter (blant annet normer, verdier og trosformer).

Kultur som sektor innbefatter både kunstneriske produkter og institusjoner og organisasjoner som på ulike måter befatter seg med slike kulturprodukter. Kultursektoren kan betraktes som en velferdsproduserende sektor; kulturen bidrar til det samlede velferdstilbudet innenfor et område. I denne sammenheng er kanskje bredden i kulturaktiviteten det mest avgjørende. Tilbud og aktivitet knyttet til alt fra musikk, teater og kino til idrett bidrar til økt trivsel og samhandling i lokalsamfunnet. (www.regjeringen.no)

Kultur som tenkemåter kan for eksempel være kunnskaper, trosformer, kunst, moral, rettsfølelse og skikker, og også av alle andre ferdigheter og vaner som et menneske har tilegnet seg som medlem av et samfunn.

En forståelse av kultur som livsform vektlegger en spesifikk og sentral aktivitet, som for eksempel en næringstilpasning, som antas å påvirke vesentlige sider ved tilværelsen i sin helhet. Den sentrale aktiviteten innbefatter både tenkemåter, atferd og handlinger. (www.regjeringen.no)

Sven Nilsson omtaler kunsten og kulturens virkemåte slik;

”Kulturen – og kunsten i en mer avgrenset mening – er en sentral arena for maktspeillet i samfunnet, både for de dominerende og for de som er underkastet makt.”

(Nilsson 2003:306)

Denne koplingen mellom kultur og makt er interessant fordi den tar opp kjernen i min problemstilling, nemlig at kultur skapes i et samspill. Dette samspillet er en arena for makt og innflytelse både når det gjelder hvem som innehar makten – og hvordan denne utøves.

3.1.2 Nordisk modell

De nordiske kulturmodellene har mange likheter, og den danske kulturforskeren Dorthe Skot-Hansen forklarer den svenske kulturpolitiske modellen, hvilket har vært lik på den norske, med å dele inn i en humanistisk, sosiologisk og instrumentell modell.(Nilsson 2003:447) I den humanistiske modellen skal opplysning og utdanning brukes for å styrke demokratiet. Likhet betyr også lik tilgang til god kunst, og alle skal få tilgang til den nasjonale enhetskulturen. I 1970-tallets sosiologiske modell satte man spørsmål ved denne passive formen for distribusjon av god kunst. Kulturpolitikken skulle lede til frigjørelse, og dette skulle skje nedenfra og opp – fra folket selv. Kulturbegrepet ble videre, og alle kulturformer var like. I tillegg til dette kom minoritetsgrupper i fokus, sammen med barn og unge. På 1980 tallet kom den instrumentelle modellen, hvor kunst og kultur ble et middel for å skape økonomisk utvikling. Kultur ble et symbol for kreativitet og innovasjon, og markedsbegrepet kom inn i kulturområdet. I stedet for publikum snakker man om kunder, og det er prestisjefulle prosjekter – eller flaggskip som står i sentrum. Skot-Hansen mener modellene for kulturpolitikken er lagt opp på et ad-hoc grunnlag – pragmatisk snarere enn ideologisk. I Kristiansand kommunes strategidokument ser man nettopp denne bruken av såkalte flaggskip, prestisjetunge prosjekter som skal synliggjøre Kristiansand som kulturby. Grensene mellom de forskjellige kultur, og kunstformer er i den senere tid blitt nedbrutt, kulturen er blitt sammensmeltet. Man ser i større grad en såkalt mix-over kultur hvor skillet mellom finkultur og massekultur nedbrytes. (Skot-Hansen 1998)

3.1.3 Kulturpolitikk

Geir Vestheim definerer moderne kulturpolitikk slik:

”Moderne kulturpolitikk handler om den rollen statlige, regionale og lokale styresmakter spiller når det gjelder å støtte produksjon og distribusjon av kunst og kultur.” (Vestheim 1995: 39)

Lokal kulturpolitikk vil alltid følge hovedinnholdet til stortingsmeldingene, i følge Stortingsmelding nr. 48 skal det skje slik;

”Kulturpolitikk fram mot 2014” er hovedbudskapet å: Holde fram den profesjonelle kunsten og den faglig forankrede kulturinnsatsen som en verdi i seg selv. Dessuten blir kvalitet

understreket som et avgjørende kriterium for at et kulturtiltak skal bli prioritert i den statlige kulturpolitikken. Det er viktig å legge til rette for mangfoldet innenfor kulturlivet. Et bredt spektrum av skapende, utøvende, dokumenterende og formidlende innsatser fra alle deler av kulturfeltet er en verdifull motvekt mot den ensrettede kraften ulike kommersielle krefter i samfunnet kan representere. Et aktivt og engasjerende kulturliv er viktig både på individ- og samfunnsnivå. En dynamisk og pulserende kultursektor som kommuniserer godt med brede brukergrupper er et uunnværlig aktivum for landet. Kultursektoren er kilde til kreativ inspirasjon, kunnskap og opplevelser for alle aldersgrupper – både for folk flest, og for avgitte grupper med spesielle interesser og behov.”

(www.regjeringen.no)

Vestheim sier om kulturpolitikk at den utformes i et samspill mellom profesjonelle byråkrater og politikere, som gir et preg av byråkratisk rasjonalitet. Han skiller denne rasjonaliteten i tre typer: Byråkratisk, økonomisk og kreativ rasjonalitet. Den byråkratiske baserer seg på administrasjon, forvaltning, regelverk og styring. Den økonomiske har vekt på økonomiske ordninger, lønnsomhet, markedstilpasning, markedsstyring og teknisk effektiv produksjon. Den siste, kreativ rasjonalitet, blir ofte satt som en motsats til de to foregående. Den baserer seg på nyskaping, løsninger som overgår det gitte og konvensjonelle, produksjon av livsmening, refleksjon over det menneskelige og samholdets grunnvilkår.(Mangset 1992:47) Kulturpolitikken har oppstått i et spenningsfelt mellom disse tre rasjonalitetene. Vestheim konkluderer med at i de sosialdemokratiske velferdssamfunnene(som Norge er en del av) så har kulturpolitikken utformet seg i spenningsfeltet mellom kreativ og byråkratisk rasjonalitet. (Nilsson 2003)

Og kanskje genererer Cultiva den debatt de gjør nettopp på grunn av at de rører ved denne økonomiske rasjonaliteten? Man ser flere av kjennetegnene på de tre ulike rasjonalitetene i kommunens kulturpolitikk. I den byråkratiske rasjonaliteten finner man kreativitet, kunst, nyskaping, mening, refleksjon og ”kultur”. I den byråkratiske rasjonaliteten har man administrasjon, forvaltning, regelverk, tradisjon, styring og fritid. Cultiva må da kunne sies å operere et sted mellom den kreative og markedsorienterte rasjonaliteten hvor man i tillegg til det kreative og nyskapende legger inn økonomiske begrep som marked, lønnsomhet, kulturindustri, produksjon og arbeid. (Mangset 1992)

3.1.4 Det kulturpolitiske feltet

Det kulturpolitiske feltet omfatter i første omgang kunstfeltene, men også medier, kulturarv og folkeutdanning. I forhold til omverdenen struktureres det gjennom distinksjoner som kunst/ikke-kunst og offentlig/privat. (Nilsson 2003) All kunst som tilhører den såkalte ”dårlige” kunst, masse- og populærkultur samt kunst som produseres på markedets vilkår uten offentlig støtte og bidrag regnes ikke som en del av det kulturpolitiske feltet. Innenfor organisasjonsteorien kan det kulturpolitiske feltet beskrives som et system av aktører, oppdrag, arbeidsfordeling, kommunikasjonsformer og ressurser. (2003:440) Det kulturpolitiske feltet uttrykker en konkret maktfordeling, og plasseringen i det kulturpolitiske systemet er avgjørende både i kampen om de økonomiske ressursene, perspektivet og aktørene. Her finner man både hvordan det kulturpolitiske feltet skal forstås, mulighet for påvirkning, hvordan problemer og muligheter skal formuleres, og hvordan ressurser skal fordeles. Verdigrunnlag som ”god kunst til folket, kulturelt demokrati og økonomisk utvikling” har alle utviklet seg i det kulturpolitiske feltet, og verdigrunnlaget utgjør legitimitetsfaktoren. Et viktig poeng med de ulike diskursene som har utviklet seg, er at ved å gå bort fra denne kultur/ikke-kultur benevnelsen og over til et kvalitativt kulturbegrep, så har man samtidig inkludert flere begreper i kulturdiskursen og den kulturpolitiske diskursen. Samtidig som det blir mer vanskelig å se feltet autonomt, har også kultur begynt å skulle skape en *mening* i flere sammenhenger, som eksempelvis i opplevelsesøkonomi og stedutvikling.(ibid.)

I sammenheng med Cultiva er det interessant å merke seg markedselementene inn i kulturpolitikken. Høyres kulturminister, Lars Roar Langslet var den som introduserte dette gjennom ”Kulturpolitikk for 1980-åra”, St. meld. 23 1981-83. (www.hit.no) Et av de elementene som jeg finner mest interessant er det markedselementet som ble introdusert i 1996 til alle sektorer, inkludert kultursektoren; målbarhet gjennom mål, resultat og resultatindikatorer. (Mangset 1992)

For mange, fortsatt i dag er det vanskelig å skulle forestille seg nøyaktig hvordan man skal måle kulturopplevelser og produksjon, og det rører i tillegg til kjernen i debatten nettopp om hva kultur skal være. Denne debatten vil jeg komme tilbake til i kapittel om begrepsbruk, samt i analysen av foretatte intervjuer.

Fra denne diskusjonen har vi sett at kultur ikke lar seg enkelt definere. Det er grunnleggende uenigheter i hvilken kultur som ”bør” prioriteres, og staten har gått inn som garantist for kunst

og kultur med kvalitet som ikke har suksess i masseproduksjon. Stat og kommune har også fulgt den samme tradisjonen som Cultiva nå er i, altså økt bruk av markedselementer i kunst og kulturfeltet. Denne diskusjonen er relevant for min analyse for å få en forståelse av hvilket utgangspunkt informantene kan ha når de diskuterer Cultivas innvirkning.

3.2 Maktperspektiv

3.2.1 Maktbegrepets kompleksitet

Studier av makt er gjort med mange innfallsvinkler og kontekster på både mikro, makronivå og meso nivå. Makt til å forme verdier, bevissthet og identitet er utvilsomt viktig å sette fokus på da det absolutt er rimelig å sette maktbegrepet på dette, men det er vanskelig forskningsmessig å få tak på dette. Makt som fenomen er et komplekst og dermed også et grunnleggende tvetydig begrep. Det er ikke noe som kan måles "objektivt" og dermed "avdekkes". Det er også vanskelig å sammenlikne makt, nettopp fordi det er sider ved makten som knapt lar seg måle. (Østerud i Østerud m.fl 1999) Det vil jo også variere stort i forhold til hvilke måleapparat man benytter seg av. I en kvantitativ undersøkelse kan man ta for seg noen måleindikatorer, som eksempelvis ressurser og så videre, men det vil likevel bli vanskelig å få en valid måling som sier noe om de faktiske forhold. I en kvalitativ undersøkelse vil jeg påstå at det er nærmest umulig å identifisere disse faktiske forholdene, nettopp fordi det ofte er vanskelig å få noen til å snakke om dette temaet. Enkelte vil nødig vedkjenne seg den makt de besitter, mens andre ikke vil forstå sin egen rolle i maktforholdet til og faktisk kunne si noe om det. Det kan jo også tenkes at faktisk noen "tilraner" seg mer makt enn det de faktisk har, nettopp fordi de ønsker mer makt. Dessuten er det viktig å merke seg at om man skal forske på makt bør man være bevisst sin egen rolle. Det ligger makt i det man må inkludere eller utelate. (ibid.)

Når det gjelder teoretisering av makt så har noe av kritikken vært at man for ofte har benyttet seg av en forenklet måte å se maktforholdet på, det vil si at maktutøvelsen skjer slik at den som makten blir utøvd på ikke har annet valg.

Så hva da når aktør A forsøker å utøve makt, men ikke oppnår at aktør B utøver de handlinger aktør A ønsket? Robert A Dahl er hyppig sitert i flere sammenhenger når man snakker om makt. Denne klassiske definisjonen hvor man sier at "A har makt over B i den grad han kan få

B til å gjøre noe han ellers ikke ville ha gjort.” (Østerud 2002:40) er hyppig sitert. Her legger man altså en grunn for en klar interessekonflikt, og at A ønsker å styre beslutningsatferd. A vil gi incentiver i form av straff eller belønning dersom B endrer sin atferd slik B ønsker. Dahl påpeker at belønning og straff ikke er makt i seg selv, men en konsekvens av maktbruk. Dahl påpeker også at man må trekke et klart skille mellom makt og ressurser som kan gi makt. Økonomiske ressurser er eksempelvis i mange situasjoner et middel til å oppnå makt, men det betyr ikke at penger i seg selv er makt. Steven Lukes kritiserer Dahls definisjon – og mener å fokusere på makt som kontroll over atferd er for snever fordi man holder seg til det at man har makt *over*, mens andre maktdiskusjoner gjerne tar for seg de gjensidige avhengighetsperspektiv.

Steven Lukes maktbegrep inneholder i så måte dette voluntaristisk perspektiv – altså muligheten for aktør B til å velge;

”...In speaking thus, one assumes that although agents operate within structurally determined limits, they none the less have a relative autonomy and could have acted differently” (Clegg 1989:100)

Et av de første poengene han gjør for å sette spørsmål ved Dahls definisjon er å se på hvorvidt man kan måle at atferden faktisk er endret. Hvordan vet vi at det ikke bare er en alternativ måte å utføre samme handling på? Og graden av endring i atferd: hva er liten grad av endring, og hva er stor grad av endring? Ikke alle endringer er heller resultat av makt, det kan ha vært overbevisende argumenter eller forespørsler. Man har altså muligens klart å endre atferd, men ikke gjennom makt. Når man vil endre atferd så må det nødvendigvis være mot en annen type ønsket atferd – altså mot en intendert effekt. Hva da med de ikke-intenderte effektene?(Lukes 1986)

Bertrand Russel definerer makt slik:

“Power may be defined as the production of intended effects”. (Russel 1939:23)

Men som Steven Lukes kommenterer: Er makt selve produksjonen av slike effekter, eller er det kapasiteten til å produsere dem? Vil ikke det å inneha ressurser i seg selv gi en aktør makt selv nå man ikke benytter dem? Lukes fastholder at man kan ha eller utøve makt uten at dette er intensjonelt, det er ikke i alle tilfeller at denne aktøren vil være bevisst den effekt denne makten gir.(Lukes 1986)

Det maktbegrep jeg kommer til å slutte meg til i en analyse av Cultivas innvirkning på kulturpolitisk praksis vil være en kombinasjon av flere perspektiver. Gjennom ressurser har Cultiva mulighet til å utøve definisjonsmakt. Denne forståelsen kan sees i lys av Bourdieus henvisning til symbolsk makt; retten til å klassifisere og navngi.

3.2.2 Ressursmakt

Her er det ikke det direkte forholdet mellom aktører som er interessant, men det de rår over som de kan bruke for å oppnå ulike ønskemål. De ressurser en aktør har utgjøres av de hendelser eller saksforhold aktøren har kontroll over. Ved at andre er interessert i utfallene, blir kontrollen over hendelsene verdifull. Jo mer verdifulle disse hendelsene er, jo større vil aktørens ressurser være og jo mer makt vil aktøren ha. (Flyvbjerg 1992:68)

Jeg mener å kunne argumentere at Kristiansand kommune og Cultiva i dag har ulike ønskemål. De har følgelig fellesmål i å styrke kulturlivet og at dette skal føre til virkningen utover kultursektoren. Men de ulike ønskemålene finner man i deres legitimering av kulturpolitisk utvikling hvor Cultiva har langt mer spesifikke mål – og ønskede ringvirkninger som er langt mer preget av det jeg ser som en markedsrettet tanke enn det kommunen kan ha.

Det som er sentralt her er at Cultiva har makt i sine tilgjengelige ressurser. Selv om Cultiva ikke nødvendigvis utøver denne makten i en påviselig eller intensjonell form er det uhyre viktig å være observant på at ingen direkte utøvelse ikke er ensbetydende med at det ikke har noen effekt.

Jeg si at det å utføre handlinger for å oppnå et mål der hvor det finnes andre interesser i seg selv er en maktgenererende handling.

3.2.3 Definisjonsmakt

Engelstad tolker Foucault til at den moderne makten først og fremst ikke er undertrykkende og massiv, men produktiv og omskiftelig. Den skaper nytt, den etablerer ny kunnskap og nye forestillinger. (Engelstad 1999: 94)

Foucault er ikke interessert i makt i seg selv, men i maktens relasjoner:

"Power is exercised rather than possessed".

(Flyvebjerg 1992:126)

Foucault bruker dette spesielt i økonomisk og politisk kontekst, og tolker dette som å kunne henseiles på blant annet definisjonsmakt. Han uttaler blant annet at man ikke kan frigjøre sannheten fra et maktsystem, fordi sannhet i seg selv er makt. (ibid.) Sannheten oppstår i en politisk, økonomisk og kulturell kontekst – og det ville dessuten vært nærmest umulig å finne den "virkelige sannhet". Man kan kanskje si at det ikke finnes noen sannhet, bare en endeløs rekke av antakelser som alle vil kunne fremtre som sannheter i de gitte kontekster.

Foucault diskuterer også en annen kilde til makt, som er av språklig art og ligger implisitt i måten vi former begreper, snakker og tenker om verden på. Dette kaller han diskurser (Foucault 1970). I mange sammenhenger er begrepet «definisjonsmakt» treffende for dette fenomenet. At noen aktører får gjennomslag for sine virkelighetsbeskrivelser og -oppfatninger gir dem samtidig et maktmessig overtak. (www.samfunnsforskning.no)

En annen måte å se definisjonsmakt på er Bourdieus begrep "maktfelt". (Engelstad 1999) Dette benytter Bourdieu ofte når han analyserer det som ofte blir kalt "den herskende klasse" eller "eliten". Ved å bruke et feltbegrep retter han oppmerksomheten mot en type sosiale mønstre som ikke kommer under typiske begreper som struktur, organisasjon eller nettverk.

I følge Bourdieu er et typisk trekk ved slike felt at aktørene som opptrer i feltet er involvert i spill eller kamper som dreier seg om å definere hva som gir tilgang på ulike kapitaler, hvordan de skal ivaretas og utvikles over tid.

Bourdieu henviser i følge Engelstad(1999) til denne type makt som symbolsk makt; retten til å klassifisere og navngi. En typisk felteffekt gjør seg gjeldende ved at utsagn fra aktører i dominerende posisjoner lett får det Engelstad kaller for

”En aura av dybde som ikke skriver seg fra innholdet i utsagnene, men fra en stilltiende forståelse blant alle innvidde om at den som snakker, kjenner feltet, og feltets historie, og hva som kunne vært sagt, og mot denne bakgrunnen velger å si akkurat dette”. (Engelstad 1999:70)

Faktisk trekker Engelstad et eksempel opp mot det han kaller for den ”illokusjonære kraften” som talspersoner for stats sentrale kulturinstitusjoner har når det gjelder å felle implisitte og eksplisitte estetiske dommer av typen ”dette er et kunstverk”, ”dette kunstverket må ha en sentral plass i enhver litterær kanon”, og på den måten skape signede kulturprodukter. (ibid.)

Makt og diskurs – eller mote og trender som jeg også har kalt det, er sentrale elementer i mitt teoretiske grunnlag.

I sammenheng med Lukes maktperspektiv så anser Neumann at det er to forhold som er sentrale i å forstå maktbegrepet inn i en diskusjon om diskurs: Det første er bemyndigelse, hvem som har plass i diskurser. Enhver diskurs vil inneholde et sett med subjektposisjoner, og noen av disse vil være bemyndiget til å tale med tyngde. Det andre forholdet som peker seg ut er kampen om hvilken diskurs som skal være gjeldende for ett saksfelt – eller saksinnramming.

Poenget ved å knytte begreper som subjektposisjon og saksinnramming til spørsmålet om makt ikke er bare å stille til skue at forskjellige bærere av diskursen råder over forskjellige maktressurser, men det er å knytte opp til hvordan makt alltid og allerede gjennomsyrrer det sosiale. (Neumann 2001:171)

Neumanns tolkning av diskurser og makt er at diskurser kan være mer eller mindre politiske, det vil si at man ikke kan generalisere ett og samme maktaspekt til alle diskurser.

Maktaspektet bør derfor ikke knyttes til kampen om diskursene, men heller fokusere på effekten. Det er altså ikke kampen og distinksjonene som er sentralt, men effektene av denne kampen. Det politiske er kampen om forskjellene som gjør en forskjell.

Det ansees derfor ikke som fruktbart å universalisere maktbegrepet, fordi det sosiale må studeres på egne premisser. (ibid.)

I sammenheng med kulturpolitisk praksis i Kristiansand har jeg identifisert Cultiva og Kristiansand kommune som de aktører som har muligheten til stor innvirkning på kulturpolitisk praksis i Kristiansand. Slik sett kan vi se både Cultiva og Kristiansand kommune som disse subjektposisjonene med bemyndigelse. Når det gjelder saksinnramming, så vil vi kunne se i analysen hvilken diskurs som trer frem som gjeldende for den kulturpolitiske praksisen i Kristiansand.

Men som Neumann sier: det er jo effektene av denne kampen som er sentral. Om Cultiva har klart å innvirke på kulturpolitiske praksis – hvilke effekter har da dette fått?

3.2.4 Aktivisering og realisering av makt

De foregående aspektene ved makt beskriver den mulige eller potensielle makt en aktør kan oppnå. Hvorvidt aktøren faktisk vil ha denne makten avhenger om aktøren klarer ta den i bruk – eller aktivisere den. Aktøren må vite at, og på hvilken måte han kan påvirkes av en avgjørelse eller hendelse. Aktøren må også kunne vite hvordan hans handling kan påvirke utfallet. (Hernes 1978:83) Hernes beskriver makt og innflytelse som at *"A øver innflytelse på B når han får B til å handle på en bestemt måte ved å vise at B er bedre i stand til å realisere sine interesser."* (Hernes 1978:107)

Motivasjon for å øve innflytelse vil ofte være solidaritet og genuin interesse for den andres velferd. En stor del av de påvirkninger som skjer i moderne samfunn er snarere et spørsmål om innflytelse enn om makt. Siden innflytelse er basert på argumentasjon i forhold til en annens holdninger eller målsettinger, står vi overfor det viktige spørsmål om hvordan interesser og holdninger formes.

Aktører som har store ressurser og evne til å øke dem, vil på direkte spørsmål ofte ikke erkjenne at de har eller utøver makt. Begrepet makt er gjerne negativt ladet, og vi må derfor skille mellom den makt de opplever og den makt de vil vedkjenne seg. Mange beslutninger som treffes har heller ikke store konsekvenser. Selv for de beslutninger som har store konsekvenser vil ikke opplevelsen av en personlig makt være tilstede. Dette er i følge Hernes fordi beslutningene ikke treffes med referanse til bestemte andre, men med referanse til bestemte prinsipper eller normer. (ibid.)

Vi har i dette kapittelet sett at makt er et begrep som ikke kan avdekkes, eller defineres entydig. Det er et komplekst begrep som snarere inviterer til refleksjon enn en endelig og entydig definisjon.

Det maktbegrep jeg herved legger til grunn er at Cultiva har mulighet til å realisere sine interesser i kraft av sine ressurser. Disse ressursene gir en posisjon hvor Cultiva har mulighet til å forme verdier, bevissthet og identitet. Den eventuelle makt som jeg mener vil realiseres er da makt gjennom etablering, opprettholdelse og bekreftelse av hegemoniske diskurser hvor Cultiva kan tenkes å ha en sentral definisjonsmakt. Denne definisjonsmakten kan blant annet bestå av makt til å definere i en språklig art, og kan utøves gjennom å konstruere såkalte sannheter gjennom de diskurser vi nå skal se nærmere på.

3.3 Begrepsbruk

I dette kapittelet skal jeg ta for meg de begreper jeg mener Cultiva benytter seg av, og vise til teoretiseringen av disse. Begrepene jeg tar konkret for meg er opplevelsesbegrepet, kulturbegrepet og koplingen mellom kultur og økonomi. I det man klarer å skape eller opprettholde en diskurs så har man definisjonsmakt på hvilket innhold denne diskursen skal ha.

Jeg kommer i sterk grad til å benytte meg av moteteori som i vårt fagfelt er hentet fra organisasjonsteorien. Jeg kommer til å argumentere hvorfor disse begrepene er basert på mote og såkalte suksessfulle oppskrifter, og hvordan dette virker i det å skape mening i begreper. Jeg kommer også til å ta for meg diskurser, og hvordan språk og mening skapes i de ulike diskurser. Dette kan være med på å forklare hvorfor vi tar disse trendene, motene og diskursene for gitt – og at det i dette ligger makt.

Moter og diskurs tjener til å forklare hvordan de ulike begreper og forståelser blir skapt, etablert, opprettholdt og bekreftet.

Diskursene gir makt ved å definere posisjoner og hvem som har disse posisjonene. Det forteller hva som er verdt noe og ikke, hvem som kan høres på og hvem som ikke har troverdighet. Måten vi betegner ting på har alltid en maktdimensjon. Man kan si at vi konstruerer det eller påvirker et fenomen gjennom hvordan vi betegner det. Når en part har makt til å regulere selve diskurser kaller vi det hegemoni eller dominans. De hegemoniske

stemmene fastsetter kriterier for hvordan temaene skal forstås, og hvordan enkeltytringer skal bedømmes. (Berkaak og Frønes 2005:106-107)

Relevansen av dette kapittelet for min videre analyse av det empiriske materialet er å identifisere de begreper Cultiva benytter. Disse begrepene vil bli brukt som et analyseverktøy for å se på endring i kulturpolitisk praksis, benytter Kristiansand kommune de samme begreper – og er dette endring fra tidligere praksis?

Dette vil igjen avspeile den makt som ligger i å kunne etablere slike felles forståelser. Så vil det også være interessant å se hva som er innholdet i begrepene som benyttes av Cultiva, og om dette er sammenliknbart med de moter og diskurser jeg beskriver i teorikapittelet.

3.3.1 Trender

Når det gjelder hvordan man tenker rundt kultur, og kulturpolitikk, så er det interessant å se på de begreper man velger å bruke. I måten ulike institusjoner og organisasjoner behandler kultur på så kan det ved førte øyekast virke som om de begrep som benyttes er der av den største selvfølge. Sjelden går de som benytter disse begrepene inn i en diskusjon, eller skal vi refleksjon, rundt hva disse begrepene faktisk inneholder.

Enhver organisasjon vil benytte seg av ulike måter å legitimere sin tilstedeværelse og sitt virke. Mitt argument er at på ulike felt, da også kulturpolitikk og måter man velger å behandle kultur på finnes det til enhver tid en norm, eller det jeg også kaller – en mote både for hvordan man skal arbeide innad i organisasjonen, men også for hvordan man ønsker å fremstå for omgivelsene. Og nettopp denne oppskriften for hva man skal gjøre er veldig interessant å se nærmere på. Denne oppskriften er det som, ifølge ny-institusjonell teori gir legitimitet til organisasjonen. (Røvik 2007)

Oppskriften jeg snakker om må komme fra et sted, og det er gjerne i det øyeblikk denne oppskriften oppnår en relativ suksess at det blir interesse for andre organisasjoner å følge etter. I tilfellet av kulturpolitikk kan man jo kanskje se disse organisasjonene som byer som har fått suksess med å bruke konkrete kunst og kulturformål for å få fokus på byen. Cultiva kan også tenkes å inngå som en av disse organisasjonene.

En forklaring på hvorfor alle hiver seg på trendene, er at det på forhånd er lagt mye arbeid i ”pakking” av ideen eller oppskriften – det vil si hvordan de formuleres og presenteres. Selve

pakkingen av en idé kan være avgjørende for om den fremstår som akseptabel og legitim – og dermed også avgjørende for om den blir populær og utbredt. (Ibid.)

Røvik har kommet til ulike fellesnevnerne som kan forklare hvordan oppskrifter presenteres på og dermed spres. Av disse fellesnevnerne var det tre av punktene jeg synes var særskilt interessante i sammenheng med opplevelsindustri: Sosial autorisering, universalisering og tidsmarkering. Sosial autorisering forklarer hvordan ideer kan få spredningskraft dersom de blir sosialt autorisert – det vil si at de knyttes til kjente organisasjoner og/eller suksessrike organisasjoner eller enkeltpersoner.

Universalisering handler om å lykkes i å fremstille oppskriftene som et slags universalmiddel med dokumenterte resultater som kan brukes i alle typer virksomheter, og den tredje og siste metoden jeg tror er relevant i forbindelse med begrepet er tidsmarkering. Får man tidsmarkert oppskriften vil det si at man lykkes i å fremstille den som noe nytt, og løsningen på samtidens og fremtidens problemer. (ibid.)

Berger og Luckman (2000) forklarer hvordan språkssystemer, symbolsystemer og kognisjon (oppfattelser og erkjennelser) blir forhandlet gjennom sosiale prosesser, forklarer hvordan sosial handling blir produsert, gjentatt og fremkaller felles mening i selvet og i ”andre”.

Poenget her kan blant annet tolkes til nettopp hvordan kommunen, Cultiva og alle andre liknende aktører benytter seg av slike språk systemer og begrep, samt kognisjon for å legitimere sitt syn på kunst og kultur, og sine handlinger. Det er ikke sikkert denne prosessen er bevisst, men jeg mener det like fullt er det. Spesielt ser man gjennom dette kognisjonsbegrepet hvordan man skaper og opprettholder oppfattelser og erkjennelser.

Man snakker gjerne om adopsjon av oppskrifter. For den gjengse organisasjon handler dette i stor grad om å være oppdatert på de nye motene, og man trekker da gjerne inn hvorvidt man ser en de-kopling eller ikke – altså om organisasjonen har tatt oppskriften aktivt i bruk, eller om det bare er for syns skyld. Ofte er jo heller ikke denne adopsjonen som årsak av å skulle bli mer effektive, men det er det at man er moteriktig i forhold til sine omgivelser som er fokuset. Men så er det et sentralt element som jeg synes er viktig å presisere som en del jeg ikke tror inngår i like stor grad i en kommune, eller Cultiva for den saks skyld - og det er overlevelse. Denne gjengse organisasjonen vil være isomorf (bli mer og mer lik de andre over tid)– eller adoptere, fordi man ikke har noe valg om man skal overleve. Kommunen og

Cultiva skiller seg fra dette fordi de ikke er avhengig av kundene sine. Det økonomiske grunnlaget ligger der allerede.

Så for å se på hva jeg mener kan knyttes teoretisk til å forklare denne endringen i måter å se kultur på – og hvorfor jeg mener man adopterer en moteriktig oppskrift, kan man forklare det slik:

Ledere, politikere og konsulenter vil være ”motehandlere” fordi de formidler normer og populære konsepter, ledere og klienter tar så disse normene for gitt. Disse normene og konseptene fremstår som testet, og selve diagnosen er løsningsdrevet. Denne diagnosen igjen speiler normer i omgivelsene, og disse konsulentene og lederne mangler kontroll med konseptenes virkning. Resultatet av dette er at virkningen er tilfeldig.

Jeg anser også at utformingen av selve kulturbegrepet inngår her. Jeg tror nok at kunst og kulturbegrepet i seg selv vil ta noe lengre tid å endre i sin helhet enn de kategorier man kan legge inn under kunst og kultur (opplevelse, næring, marked og så videre) fordi dette i stor grad har tradisjon for å være basert i stortingsmeldingene. Selve definisjonen av kultur vil nok følge en byråkratisk og historisk linje mer tradisjonelt slik som vi har sett i kapittelet om kulturpolitikken historie og utvikling, men likevel vil det være rom for stadig å endre premissene for hvordan kultur skal forstås innenfor denne tradisjonen.

Kristiansand kommune har faktisk beskrevet trendtematikken noe i sin strategiplan for kultur: *”For å kunne utforme en god kulturpolitikk er det nødvendig å orientere seg i hvilke trender og utviklingstrekk kommunen står overfor og foreta en analyse for å identifisere kritiske faktorer.”* (www.kristiansand.kommune.no)

3.3.2 Hegemoniske diskurser

Ved å ta for oss diskurser kan vi se hvordan språk og uttrykk er et sentralt element i å opprettholde moter og trender – her sett i form av diskurser. Det kan også bidra til å forklare hvordan man kan få definisjonsmakt, og opprettholde denne.

Meningsytring, utfoldelse og utveksling av kulturuttrykk på bestemte felter over tid omtales stadig oftere som diskurs, eller som en slags samtale. De store diskursene får også betegnelser som tidsånd, mentalitet eller kultur. (Berkaak og Frønes 2005:91)

Disse kulturelle konstruksjonene gjør seg gjeldende blant annet fordi de sjelden blir motsagt. Kultur er en form for felles selvfølgheter, og vi møter ofte den samme versjonen av bestemte fenomener. (ibid.)

Disse praksisene og forestillingene som overleveres i diskursene bekrefter hverandre – og virker selvbekreftende. Berkaak og Frønes betegner dette som en type smaksghettoer; sosiale klasser, regioner, grupperinger, sekter, subkulturer hvor alle kan opptre som egne kommunikative rom med sine egne selvbekreftende diskurser. (94:2005) Spesielt i ulike kulturområder er dette typisk, eksempelvis i de typiske ”rock mot techno” arrangementene. Opera er jo også en sjanger som ofte blir brukt som et symbolsk motstykke til folkelig kultur, og det er nærmest en selvfølghet at alle som hører på opera tilhører en viss folkegruppe selv om virkeligheten ikke nødvendigvis er slik.

Ulike diskurser har ulike evalueringskriterier. Kreativitet kan være positivt i en sammenheng, og negativ i en annen. Innenfor kunstområdet sier man kanskje at noe er trivielt eller pedantisk, noe alle kan gjøre eller tenke. Eksempelvis henviser Berkaak og Frønes på hvordan fokus på systematikk er ikke overensstemmende med kreativitet. (97:2005) Dette kan man se i sammenlikning eksempelvis med hvordan kultur og den rasjonelle økonomi ikke tradisjonelt oppfattes å ha logiske forbindelser.

De intellektuelle trendsetterne definerer hvilke problemstillinger som er interessante og aktuelle, og bestemmer det språket disse temaene skal omtales i. Diskursenes begreper styres langt på vei at forståelsesformer som danner deres utgangspunkt, og de er på denne måten selvbekreftende. Eksempelvis kan opplevelsesbegrepet oppfattes helt ulikt ettersom hvilke type omgivelser vi introduserer det i. (ibid.)

Berkaak og Frønes viser til at man i følge en konstruktivistisk forståelse av diskurser så er det diskursene som skaper vår forståelse eller vår oppfattelse av virkeligheten, ikke omvendt. Det er gjennom å bruke språket og produsere utsagn og påstander at vi skaper den sosiale og kulturelle verden omkring oss. Ideer om hva som er viktig, og hvorfor, skapes i disse diskursene de inngår i. (ibid.) Dette er et meget interessant og sentralt synspunkt, nettopp fordi det stiller spørsmål om hva som er virkelig, og hvorfor man kan tenkes å oppfatte denne virkeligheten ulikt fra andre.

I forbindelse med begrepsbruk så har ulike fag sine egne diskurser som ikke bare forteller hva man er opptatt av i nåtiden, men de lærer også bort hvordan man skal opptre og hvilke koder

som gjelder. Vi lærer altså ikke bare om et fenomen, men også hvordan vi skal behandle det og hvilken mening som skal tillegges.

Gjennom å se på trender og hegemoniske diskurser får man en forståelse for hvordan begrep kan oppstå, etableres, opprettholdes og virke selvbekreftende. Det er tre kjerneelementer jeg tror vi kan finne i Cultivas begrepsapparat, og det er opplevelsesbegrepet, kulturbegrepet og kultur og økonomi.

Ved å se nærmere på disse kan vi få en dypere forståelse av hva begrepene har av innhold og forutsetninger, og hvordan dette kan innvirke på en kulturpolitisk praksis.

3.3.3 Opplevelsesbegrepet

Man forbinder ofte marked og økonomi med rasjonalitet. Av nettopp denne grunn synes jeg det blir interessant å trekke inn et så til de grader kvalitativt begrep som ”opplevelsesøkonomi”.

Det finnes ikke en entydig definisjon av hva opplevelse er. Jeg oppfatter opplevelse som et problematisk begrep å forstå entydig, for om man spør omvendt: hva er ikke en opplevelse? Hvordan kan jeg fastslå om man har hatt en opplevelse eller ikke?

Om man skal oversette det engelske ordet ”experience” så står man gjerne mellom opplevelse og erfaring. Opplevelsesbegrepet er ment i betydning av å ”live opp”(Løfgren i Bærenholdt og Sundbo 2007) og henviser ofte til ulike ledd i en oppdagelsesferd.

Jantzen og Vetner tar en gjennomgang av selve opplevelsesbegrepet hvor de viser til at opplevelser alltid spiller på denne spenningen mellom det kjente og det ukjente. Et godt opplevelsesprodukt er altså et produkt hvor man skal oppleve noe nytt, et behov skal fremstå som man på forhånd ikke var klar over – og som vi i tillegg i ettertid ikke kan forstå hvordan vi kunne leve uten. Det paradoksale her ligger i at det nye på en eller annen måte allerede var kjent i det man skaper det.

En opplevelse er fremstilt til å være sentrale for dannelse av identitet og mening i livet, og dermed også for hvordan fellesskaper og samfunn dannes. Opplevelser er i forlengelse av dette også blitt en sentral del av verdensmarkedet, hvor man kan tjene penger på opplevelse.

Ifølge Jantzens definisjon så er opplevelse enten: ”en opphopning av viten og kompetanser, som stammer fra direkte deltakelse i hendelser og handlinger(eks. man of experience), eller: ”innholdet i en direkte deltakelse eller iakttagelse av en hendelse(f.eks religious experience), eller: ”en hendelse som oppfattes i hendelsesøyeblikket(eks. a surprising experience)”. (ibid.)

Man har gjennom hele historien på alle fagfelt har støttet seg til en gjeldende forklaringsmodell – også sett på for enkelte som ”sannheten” for å speile et såkalt virkelighetsbilde. Denne forklaringsmodellen kan sees i lys av mote eller diskurs. Så argumenterte jeg at denne forklaringsmodellen blir etterfulgt av en ny forklaringsmodell som viser en ny virkelighet – eller sannhet. Jeg fulgte dette opp ved å skille mellom graden av forklarings*potensiale* hvor jeg ledet inn til at enkelte modeller ikke er like overbevisende i sitt forklaringspotensiale, eller nærmere bestemt, det kan virke som om at enkelte aktører som benytter seg av forklaringsmodellene, eller begrepene tilsynelatende blir mer påvirket av moten i begrepet enn de blir drevet av den faktiske og beviselige effekten i nåtiden.

Vi kan eksempelvis se kravet om sannhet som enkelt kan sies at det som sies skal være i overensstemmelse med virkeligheten, det som refereres til skal faktisk ha forekommet der ute i verden utenfor språket. (Berkaak og Frønes 2005:111)

Ikke overraskende tenker jeg spesifikt på begrepene opplevelsesøkonomi, nyskapende og andre liknende begreper som det kulturpolitiske feltet – og andre aktører benytter seg hyppig av i dag.

Både kommunen og Cultiva vil nok fastholde at begrepsapparatet de benytter seg av har, eller vil gi utslag i praksis. Og det er ingenting genuint med Kristiansand kommune og Cultivas måte å angripe utforming av kulturpolitikk på – alle gjør det. Den samme konstruerte sannheten spres som den moten den er over og mellom organisasjoner, bygrenser, landegrenser og kontinenter. Jo flere som gjør det, dess mer legitimitet gir det. Man tilknytter seg faglitteratur og kompetanse på disse områdene, og igjen skaper dette enda mer legitimitet og makt rundt benyttelse ulike begrep.

For å si det enkelt: jeg tror, at disse aktørene selv tror – i alle fall til en viss grad, at dette virker. Jeg tror, at disse aktørene tror at begrepene har et innhold som kan få effekter som er positive for det formål de er ment for. Jeg tror heller ikke man finner hold for at slike aktører selv med viten og vilje bruker et begrepsapparat for å opprettholde utøve makt, men jeg tror derimot at de er bevisste på hvilken legitimitet som følger med å følge ”de andre”.

Som en liten digresjon kan det jo nevnes at Cultivas styremedlem Trine Bille har i sin kritikk av kultur som investering påvist at den direkte effekten av investering i kultur stort sett ikke eksisterer, men heller kan ha en klar effekt på imageforbedring. (Skot-Hansen1998)

Hadde Cultiva hatt en intensjon om å gjøre alt for å opprettholde ett enkelt begrepsapparat ville det jo ikke vært taktisk å tilknytte seg en forsker som kan tenkes å være en kritisk stemme.

Likevel må vi ikke være ukritiske for den kampen som er i academia for å kunne stå som den ypperste kilde innen sitt felt. Begrepene kommer fra en eller flere akademikere som etter all sannsynlighet har stor respekt innen sitt fagfelt – men jeg tror det kan være lett å overse det faktum at en teori er nettopp det: en teori. Teori kan, og da sier jeg *kan* være en del av virkeligheten, men sjelden speiler det kompleksiteten.

Poenget med etterrasjonalisering er viktig i denne argumentasjonen nettopp fordi jeg ikke stiller spørsmål om hvorvidt noe virker eller ikke, men jeg stiller spørsmål om man muligens benytter seg av begreper i *etterkant* for å forklare noe som har skjedd, uten at dette var et bevisst mål da det faktisk skjedde – og det igjen legitimerer noe som *skjer i nåtiden*.

I Cultivas tilfelle tenker jeg at dette fokuset på eksempelvis kulturnæring baserer seg på nokså fri tolkning. Denne koplingen mellom kultur og næring står ikke i mandatet, men det er likevel tolket til at det er dette man skal arbeide med;

” §3

Stiftelsens formål er å sikre arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand ved å gi støtte til prosjekter ved etablering av kunst-, kultur- og kunnskapsinstitusjoner eller organisasjoner som bidrar til nyskaping, utvikling og kompetansebygging ved kreative miljøer i Kristiansand.

Kunnskapsinstitusjoner som utvikler kreativitet og nyskaping kan tildeles midler fra stiftelsen.

Institusjoner eller organisasjoner som mottar støtte må drive virksomhet på kvalitativt høyt nivå til nytte for lokalsamfunnet.” (www.cultiva.no)

Her finner man altså at man har tillagt en mening i mandatet uten at denne meningen faktisk foreligger i det gjeldende mandat. I så tilfelle kan man jo spørre seg hvem det er som har

innvirket til denne tolkningen, og om det var intensjonen i opprettelsen at Cultiva skulle kunne tolke dette mandatet i den retning de selv ønsker til enhver tid.

Så kan man jo si: Spiller det så mye rolle hvilke begreper vi bruker? Vil det ikke alltid være en eller annen trend som alle forholder seg til – og så kan befolkningen selv gjøre som de alltid pleier uavhengig av trenden? Effektene er da stort sett de samme uansett hva vi kaller det for?

Jo, kanskje effektene stort sett er de samme. Faktisk antyder jeg jo med å lansere trendbegrepet at disse begrepene kanskje har en mer tilfeldig effekt, og at grunnarbeidet i seg selv alltid vil foreligge som en stabil faktor uavhengig av disse motene, begrepene eller hva man nå vil kalle dem. Men det er av stor betydning *hvem* som bestemmer, og påvirker – for i dette ligger makt - og makt skal alltid stilles spørsmål ved.

Og om man klarer å bevege seg fra en noe kortsiktig mote til en gjeldende hegemonisk diskurs over tid så vil dette også få effekter på praksis.

3.3.4 Kulturbegrepet: populærkultur og kunst

Når man snakker om politikk og kultur, så vil oppfatningen om hva som er dårlig og hva som er god kunst og kultur være sentralt. Selv om stortingsmeldingene i og for seg forsøker å ha et vidt spekter så vil tildelinger alltid ha en stor symboleffekt på hva omgivelsene vil oppfatte at regnes som god og dårlig kunst og kultur.

Berkaak og Frønes(2005) setter dette i diskurssammenheng ved å si at en kultur består ikke bare av en sannhet eller et sett med fortellinger, men at det finnes mange ulike og motstridende varianter på samme tid. Det hevdes ofte i kulturdebatten at moderniteten, og da særskilt det postmoderne er preget av ontologisk pluralisme. Det betyr at det ikke bare finnes ett legitimt meningsunivers, men flere. Vi må akseptere at vårt eget verdensbilde bare er ett av mange mulige, vår egen smak og estetikk finnes i flere varianter. Hvis en mangfoldig holdning skal kunne lykkes, må man ha en fleksibel holdning til disse store samtalene man er involvert i. Det som gir mening i en samtale hviler på forutsetninger som ikke nødvendigvis er tilstede i en annen samtale. Samtidig som bildet av kulturhistorien har beveget seg fra en entydig verden til et mer sammensatt og mangfoldig virkelighet, er det likevel grunn til å minne om at denne fortellingen selv er en diskursiv konstruksjon. (2005:116)

Dominic Strinati forklarer populærkultur ved å si at det er et produkt av industrielle teknikker i en masseproduksjon som markedsføres for å skape profitt gjennom en masse av konsumenter. Det er en kommersiell kultur som er produsert for et massemarked. (Strinati 2004) Det er med andre ord noen klare kriterier for hva som regnes som populærkultur. Det man tenker på som motstykket til populærkultur, nemlig kunst, har vist seg å være langt mer vanskelig å få en entydig forståelse av.

Arne Martin Klausen var en av de første teoretikere i Skandinavia til å ta for seg kunst som samfunnsfenomen. I hans verk "Kunstsosiologi: Om kunstens stilling og funksjon i samfunnet" gjør han et forsøk på å definere hva kunst kan tenkes å være:

"Med kunst menes en gjenstand, et verbalt uttrykk eller en annen form for handling med en form bevisst laget av ett eller flere mennesker. Av formen kreves at publikum skal kunne oppfatte denne som særegen, i forhold til et beslektet, eller for publikum korresponderende, formspråk som oppfattes som alminnelig, eller at det særegne er helt unik, enestående."

(Klausen 1977:45)

Som Klausen påpeker så vil en definisjon av kunst alltid rette seg etter hvilket innhold man legger i det i samtiden, og det vil være evig foranderlig. Denne definisjonen er meget vid, men Klausen påpeker at de sentrale elementene for de kvaliteter som oppfattes som kunst fremtrer når kunstens gjenstand trer i forhold til et publikum hvor det kommunikative er helt sentralt. Størrelsen på publikum er ikke relevant. Igjen trekker Klausen frem at en viktig retning i kunstfilosofien legger til grunn at sentrale kunstneriske kvaliteter bor i produktet uavhengig av et publikum. (ibid.)

3.3.5 Kultur og økonomi

I dette kapitlet skal vi se bakgrunnen for koplingen av økonomiske elementer mot kultur. Diskusjonen som helhet vil være formet mot kulturpolitisk praksis, og jeg vil argumentere for at denne økonomiske logikken er ett av flere element som inngår i den mote eller diskurs man kan anta at Cultiva kan tenkes å ha innvirket på i sammenheng med kulturpolitisk praksis i Kristiansand.

Sammenblandingen av kultur og økonomi forutsetter bruk av økonomiske logikker. Dette innebærer en bruk av ikke-kulturelle argumenter for kunst og kultur i sammenheng med

kulturpolitisk praksis. (Ringstad 2005) Disse nye forbindelsene mellom kunst og næringsliv må ses i lys av de skjærpede kravene til innovasjon og differensiering i en stadig mer global og opplevelsesorientert økonomi. (Gran og De Paoli 2005)

Disse forbindelsene har blant annet utledet til den såkalte kulturindustrien. Kulturindustrien representerer en mektig historisk allianse mellom kunst og næringsliv der det finnes en lang tradisjon for å omsette estetisk verdi til økonomisk kapital. (Danielsen 2003)

Populærmusikken har i stor grad vært ekskludert fra kunstsferen, og har hatt en naturlig kopling mot kapital i den forstand at det meste av populærmusikk baserer seg på å nå ut til et bredt publikum.

Markedet og markedets vokabular er blitt herskende i dagens instrumentelle kulturstrategi, hvor man erstatter ordet kulturstøtte med kulturinvestering, og sponsorstøtte skal erstatte offentlige midler. Det internasjonale er blitt målestokk for kvalitet og profesjonalitet, og publikum omtales nå som kunder. Man deler inn befolkningen i segmenter, og forsøker å selge inn kultur med en markedsføringsprofil. (Skot-Hansen 1998:155)

Ringstad skisserer kjennetegn ved kulturelle goder, og det er enkelte av disse som jeg mener er særskilt viktige å få frem når man diskuterer markedselementer inn i kunst og kultur. Kjennetegnene ved disse godene er det jeg tolker til å være de komponenter som vanskelig lar seg oversette til et markedsperspektiv.

Ringstad påpeker blant annet at kulturgoder er blandede goder i den forstand at de inneholder både private og kollektive nyttekomponenter. De er private fordi man kan registrere en etterspørsel etter slike goder, og kollektive ved at de aktuelle godene ivaretar eksempelvis kulturtradisjoner eller representerer fellesskapsverdier. (Ringstad 2005)

Ringstad forklarer videre hvordan kulturprodukter er såkalt "differensierte produkter". Det betyr at kulturprodukter, selv innenfor samme sjanger er enormt mangfoldige. Det er ikke gitt hva som slår an, og det er veldig likt på en evolusjonsprosess hvor både tilfeldigheter og talent kan avgjøre hvem som "vinner". Som kunstner er man i konstant konkurranse, og suksess kan være svært kortvarig nettopp fordi det er umulig å forutsi etterspørselen. (ibid.)

Når man så snakker om det å leve av sitt talent, så ser man at det er en sterk varierende grad på kvalitet på kunstprodukter. Ringstad peker også på at mye kunst som har nytte for massen (massegoder) kan også være av bra kvalitet, men regnes ofte som å ha lavere kulturell verdi enn andre kunstprodukter. (ibid.)

Det finnes få kriterier for hva som er god kunst, og banebrytende kunst har en tendens til å være i konflikt med rådende normer i samfunnet. Markedskreftene har en tendens til å føre smalere tilbud enn preferanseforskjellene blant brukerne skulle tilsi. Man benytter ikke-kulturelle argumenter for støtte til kulturgoder, og man må også ta hensyn til fordelingspolitikk.

Per Mangset uttrykker det slik:

”Den markedsorienterte underholdningskulturen har gjerne en sjablongmessig og stereotyp form og et konvensjonelt forhold til etablerte smaksnormer blant folk flest(jf for eksempel popmusikk og ukeblad).kulturindustrien kan være en utfordring og en konkurrent til den tradisjonelle høykulturen. Den når flere, på en for publikum enkel og lite krevende måte.....denne spenningen mellom kulturindustri og andre kulturytringer gjennomsyrrer altså kulturlivet. Representanter for den tradisjonelle kultureliten betrakter derfor fortsatt kulturindustrien med kultivert bekymring.” (Mangset 1992:40-41)

Et av kjennetegnene ved kollektive goder er at det er vanskelig å utelukke noen fra å benytte seg fra å benytte seg av goden. De fleste kollektive gode er en blanding av både kollektive og privat nytte. Problemet for de kollektive godene er at det kun er den private nytten som avspeiles i markedet. Man legger dermed et krav om ikke-kulturelle virkninger av kulturgoder. (ibid.)

Cultivas grunnprinsipp er nettopp dette, at kultur skal skape en verdi utover seg selv. Arbeidskraft nevnes i Ringstads bidrag, akkurat som i Cultivas strategi som hovedvirkningen av denne type analyser. Ringstad kaller denne koplingen for meget kontroversiell, og peker spesielt på at det trengs dyp samfunnsøkonomisk innsikt for å klare å måle de riktige virkningene. Han mener at mange av de forskningsprosjekter som er bestilt har vært preget av en egeninteresse for å få fremvist denne virkningen, og at forskere har latt seg påvirke av dette ønsket. (Ringstad 2005)

Poenget her er nok å peke på at disse effektene vanskelig lar seg måle, og det kan derfor virke underlig å ha så klare retningslinjer og krav til målbarhet som Cultiva legger opp til – i alle fall når det gjelder kvalitative mål. Hvordan måler man egentlig opplevelse?

Langdalen stiller spørsmålet om hvordan man skal utforme en kulturpolitikk som tar høyde for at kunstens etos ikke lengre ligger i kunsten selv, men i bruken av den. Han antar som et utgangspunkt at man må løsrive kulturpolitikken fra den kulturektoren som lenge har stått

som garantisten for ”fri kunst” fordi den gjerne bidrar til å holde kunsten isolert ut fra de områder den var intendert til å virke i. Han mener kulturpolitikken vil måtte ta stilling til et helt grunnleggende spørsmål om man i det offentlige fortsatt skal ha fokus på fri kunst i håp om at det er denne kunsten som målbærer de verdiene man til nå har forbundet kultursektoren med – eller om man skal konstruere en kulturpolitikk som er tilpasset dagens komplekse omgivelser. (ibid.)

Jeg mener jo at dette med å fokusere på selve bruksverdien av kunsten nok har nær sammenheng med opplevelsesebegrepet, og den noe utstrakte bruken av dette.

Det har blitt sagt i denne sammenheng at opplevelseseøkonomi er ikke i seg selv nødvendigvis kritikkverdige, men det har vært for mye, og for urealistiske oppfatninger av ringvirkningene. Dette igjen har ført til at begrepet i seg selv ofte blir brukt i negativ forstand.”(Bærenhold og Sundbo 2007)

Sett fra en økonomisk synsvinkel er skillet mellom ”høykultur” og ”lavkultur” av begrenset interesse. Økonomen er opptatt av rasjonelle aktører som søker å maksimere velferd eller nytte gjennom transaksjoner på markedet – uten hensyn til de økonomiske godenes eventuelle metafysiske verdier. (Mangset 1992:31) Et annet viktig poeng er at tolkning av output i økonomisk sammenheng ikke tar med seg den mulighet at formålet med kunst og kultur er å gi publikum en kunstnerisk opplevelse – og at dette faktisk er ment å være sluttproduktet. (www.jstore.com) I et økonomisk perspektiv kan det tenkes at sluttproduktet vil være de økonomiske effekter som kommer ut av denne kunstneriske opplevelsen - det være seg billettinntekter, salg av merchandise, økt turisme eller liknende.

Kristiansand kommune bekrefter gjennom sin gjeldende kulturpolitiske strategi at kultur og marked har fått et økt fokus. Her er utdrag fra punkt 3.3, ”Kulturens marked”:

”Kunstens og kulturens rolle vil ha økende betydning for menneskene og markedene i fremtiden(.....)Produktenes tekniske egenskaper er underordnet de følelser og opplevelser de kan selge(.....)I en stadig lengre periode av livet er innbyggerne konsumenter - og i økende grad kulturkonsumenter(.....)Identitetsbygging skjer i stor grad gjennom forbruksvarer og –tjenester. Kulturens marked er økende.” (www.kristiansand.kommune.no)

I denne fremstillingen av koplingen mellom kultur og økonomi kan vi se hvordan denne koplingen ikke nødvendigvis er så selvfølgelig som opplevelseseindustri - diskursen kanskje får det til å fremstå. Det antydes i forskningen at effektene er overdrevet, og at det kreves en

dyp samfunnsøkonomisk forståelse for å kunne analysere disse effektene. Denne fremstillingen vil kunne gi en bakgrunn for å forstå hvordan den opplevelsesindustrielle diskursen fungerer, og at disse to elementene ikke uten videre kan integreres uten å ha forstått egenarten ved hvert element.

Oppsummeringsvis for disse tre perspektivene kan man trekke frem at man i utforming av kulturpolitikk – og i definisjonen av kultur både med tanke på kulturens effekt, dens innhold og definisjonen per se er motehandlere. Man adopterer suksessfulle oppskrifter, og gjennom disse oppskriftene benytter man seg av utvalgte begreper. Disse begrepene blir fylt med innhold og mening som man så overfører til omgivelsene, og begrepene blir i dette selvbekreftende.

Når man benytter seg av moter så er det om regel av en enkelt årsak: andre har hatt suksess med det. Frykten for å virke gammeldags er også en benyttet forklaring. Hele poenget med å argumentere frem et moteperspektiv er at mening blir fremkalt for å legitimere, man har ikke nødvendigvis fått legitimitet fordi meningen allerede lå der. Diskursgrenen snakker om det samme: det er diskursene som skaper vår forståelse eller oppfattelse av virkeligheten, ikke omvendt. Dette betyr to ting: den gjeldende forståelsen i form av trender eller diskurser er ikke alltid samsvarende med det faktiske innhold i begrepene og tradisjonene, og i det man klarer å etablere en forståelse for kulturfeltet eller kulturpolitikk har man også makt.

I min videre analyse vil jeg benytte disse tre perspektivene for å avgjøre hvorvidt Cultiva har hatt en innvirkning på kulturpolitisk praksis i Kristiansand. Gitt at Cultiva har klart å påvirke forståelsen rundt kulturfeltet og kulturpolitikk – så er det disse perspektiver jeg antar å være innholdet i endringen.

Disse tre begrepene må også da fremstå som å være en sentral del av utforming av en kulturpolitisk praksis i Kristiansand, og de må få utslag i praksis. Men dette alene tilsier ikke at Cultiva har vært en sentral endringsagent – dette fokuset må også være sterkere i 2007 enn det var i 2002, og det må være sannsynlig at det er Cultiva som har bidratt til endringen.

Altså: hvordan får opplevelsesbegrepet utslag i praksis, hva er blitt innholdet i det kulturbegrep man benytter seg av, og er det blitt et sterkere fokus på økonomisering av kultur?

For å få en god forståelse av dette må jeg i tillegg til dokumentanalysen gjennomføre intervjuer av ulike aktører i kulturlivet for å se dypere på hva innholdet i dette begrepet er.

3.4 Å sette dagsorden – makten rundt mediene

3.4.1 Makten rundt mediene

I dette kapittelet skal vi se hvordan media kan være en sentral arena for å skape, opprettholde og bekrefte diskurser. Jeg kommer til å forklare hvordan det ligger makt i å ha dagsorden, og hvordan man kan konstruere denne såkalte sannheten eller diskurser. Alle disse punktene er med å forklare hvordan Cultiva kan ha innvirkning på kulturpolitisk praksis gjennom media.

For å kunne få en forståelse av hvordan oppfatninger skapes, kan man se til media. Media er en viktig opinionsdanner, og det er gjennom her man kan få uttrykk for hvilke begreper som skal benyttes for å forstå et felt. Spørsmålet om hvem som er de mest typiske kildene er viktig fordi det kan gi oss en forståelse av hvilken virkelighet det er mediene gir inntrykk av. Når jeg sier inntrykk av er dette fordi perspektivet og inntrykket som oppstår i media aldri vil være den fulle og hele sannhet. Det vil alltid være synspunkter og perspektiver som ikke får plass i media. Kildene man velger å benytte seg av vil være bestemmende for det inntrykk som dannes.

3.4.2 Dagsorden

Dagsordenpoenget er formulert slik i NOU 1982:30;

”Mye tyder på at medienes betydning for opinionsdanningen ligger mindre i hvordan de omtaler noe – hvilke vurderinger som kommer til uttrykk i selve budskapet – enn hva de omtaler eller ikke omtaler, hva som får mest fremtredende plassering osv.: kort sagt hvordan de styrer oppmerksomhet. ”

(Eide 2001:170)

Videre snakker man om hvordan massemediene retter oppmerksomheten mot et felles fokus, og hvordan omtalen av bestemte saker og hendelser blir tillagt betydning. Betydningen kan være positiv eller negativ, men jeg mener dette uansett gir et inntrykk av at man er viktig.

Men akkurat som media setter dagsorden, er også evnen til sette dagsorden utenfra bestemmende for hvor mye plass man får i media.

Media er en kanal som brukes hyppig for å kommunisere ut budskap. I Cultivas tilfelle kan dette skje på ulike måter. Det vi vet er at Cultiva får dekning av Fædrelandsvennen over annenhver dag, hvor de enten er hovedsak eller en del av innholdet. (Sørheim kommer) Hva kan dette ha å bety?

For det første gir man inntrykk av at en aktør er viktig når man gir denne aktøren såpass mye plass i media. I Cultivas tilfelle kan saken gjerne handle om ulike søkere som har, eller ikke har fått penger. I det man fronter slike saker mener jeg man for det andre kommuniserer ut hvilke kulturprosjekter man tilgodeser penger eller ikke, og i forlengelsen av dette som et tredje punkt vil kommunisere ut hvilke verdier man verdsetter innen kultur.

Nå kan man jo si i denne sammenhengen at selve dekningen av saken er viktig, og at det faktisk er media selv som angir hvilke verdier Cultiva har – men uansett dekning: verdier vil kommuniseres ut. Man vil skape en oppfattelse av noe. I dette tilfellet kunne man si at man skaper en oppfattelse av hvilken kultur som er ”bra”, hvilken som er ”dårlig”(den bra får støtte, den dårlige får ikke) – og at dette igjen kan være med å påvirke i hvilken retning kulturpolitikken utvikler seg i Kristiansand.

Vi har sett i dette kapittelet at media kan være en sentral arena for verdiforming. De aktører som får denne plassen har en unik anledning til å forme diskurser, eller disse selektive sannhetene. Dette kapittelet har gitt oss en forståelse av nettopp hvordan Cultiva også kan benytte media på samme måte, og hvordan omgivelsene kan bli påvirket av dette.

4. METODE

4.1 Metodisk tilnærming

I denne undersøkelsen vil jeg først gjøre rede for karaktertrekk ved den metode jeg har tenkt å benytte meg av, nemlig kvalitativ metode. Så presenterer jeg det kvalitative intervju i forhold til intervjuguide samt validitetsspørsmål. Jeg går så videre til å forklare valg av nøkkelinformanter samt gjennomføring av intervju før jeg så avslutter med selve analyseprosessen av intervjuene.

Årsaken til valget av en kvalitativ metode er begrunnet i min problemstilling. For å undersøke fenomen som innvirkning, makt, hegemoni og legitimitet kreves det at man får dybdeinformasjon. En informant kan vanskelig forklare egne oppfatninger og kompliserte

temaer med kvantitative måleapparat. Jeg har behov for å bruke samtale som et verktøy, nettopp fordi min problemstilling krever at jeg får nyanserte svar. Det ville ikke gitt noen mening å få ut et tallmateriale på spørsmål som krever refleksjon hos informanten. Jeg benytter meg av teori som inviterer til refleksjon, og metoden bør derfor avspeile dette.

Gjennom å bruke kvalitativ metode kan jeg lete etter underliggende meninger og innhold, og jeg kan tolke både dokumentanalyse og intervjuene i en langt dypere form enn en kvantitativ tradisjon vil tillate.

4.1.1 Kvalitative metoder

En kvalitativ tilnærming gir grunnlag for å oppnå felles forståelse av sosiale fenomener på bakgrunn av fyldige data om personer og situasjoner (Thaagard 2002) I kvalitativ forskning benytter man seg av en rekke ulike innsamlingsmetoder som intervju, observasjon, analyse av dokumenter og bilder. Lyd og videoopptak av samtaler er også mye brukt. Dokumentanalyse brukes vanligvis i kombinasjon med intervju eller observasjon, og disse dokumentene kan være alt fra offentlige dokumenter som er knyttet til virksomheten i den organisasjon man skal studere til private dokumenter som brev og dagbøker. Felles for disse dokumentene er at de foreligger før forskeren gjør sine undersøkelser, og man har derfor ingen mulighet til å påvirke tekstens utforming. (ibid.)

4.1.2 Kritikk kvalitativt intervju

Et intervju foregår mellom forsker og respondent/informant, og innholdet i intervjuet krever at informanten klarer å reflektere over sine egne – og andres atferd og erfaring. Dette kan gi intervju fremfor feltobservasjon en svakhet fordi atferd og erfaring er situasjonsbetingede. Det er et velkjent problem at man kan ha vanskeligheter til å få informanten til å fortelle. De færreste vil heller føle observasjon som mer naturlig, men her har man tid til hjelp. Det kritiseres også at intervjuet dyrker det fornuftsmessige og ignorerer det emosjonell interaksjon.(2002:136) Kritikere har også karakterisert kvalitativ metode for å ikke være basert på virkelig forskning, og at det heller er eksplorerende og subjektivt. Men kritikken mot både kvalitativ og kvantitativ metode handler egentlig om det samme: hvordan få frem den egentlige sannhet. (Denzin 2008)

Utfordringen ved å bruke intervju er at forskeren legger opp til bruk av begreper og forforståelser. På denne måten vil man ikke få en naturlig tilnærming til virkeligheten som man eksempelvis kan få ved observasjon. Likevel vil ethvert metodevalg innebære forforståelser og tolkning, og jeg mener at en kombinasjon av dataanalyse og intervju er den beste måten jeg kan få den informasjon jeg leter etter med tanke på det tidsperspektiv man har med en masteroppgave over ett semester. Jeg har en antakelse om at et spørsmål alltid vil tolkes ulikt fra person til person. Det eneste jeg kan gjøre er å forsøke å legge best mulig til rette for at vi skal ha en så felles forståelse av de ulike begrepene. Her ligger også et argument om at man bør ha en såpass løs form at informanten har mulighet til å gi uttrykk for sine tolkninger. (Holme og Solvang 1996)

4.1.3 Intervjuguiden

I hvilken grad man skal strukturere spørreskjemaet på forhånd avhenger av hvilket fokus man har, hva man ønsker å vite og hvilke kriterier man har satt for utvelgelse. Man bør finne en middelvei da for lite eller for mye struktur kan fungere dårlig enten for en selv som intervjuer, eller for intervjuobjektet. (Ryen 2002) Ved å strukturere for mye risikerer man også å låse seg fast i ett spor, og kanskje gå glipp av nye momenter som informanten trekker inn. Det er viktig for meg i denne oppgaven å få informanten til å fortelle om sin opplevelse og inntrykk av kulturpolitisk praksis. Jeg tar opp tema som oppleves forskjellig både politisk og etisk, og som dårlig lar seg måle direkte. Likeverdige forhold gir informanten anledning til å påvirke interaksjonen, og dette anser jeg som å være verdifullt. Men jeg ønsker også å være bevisst at det faktisk er enkelte tema jeg ønsker å få frem. Jeg benytter meg av ulike begrep jeg mener er særskilt interessante, eksempelvis makt. Av den grunn forsøker jeg å legge opp spørsmålene på en slik måte at informanten kan forstå hva jeg ønsker å vite noe om. En god forhåndsstruktur kan sikre meg å unngå overflødig informasjon, noe som lett kan oppstå med en slik problemstilling jeg har valgt meg. Mange mener mye om Cultiva, og kan gjerne trekke paralleller som ikke er brukbare i min problemstilling. Å ha en forhåndsstruktur hjelper meg også å kunne forme spørsmålene slik at man får denne relevante informasjonen – og ikke ender opp med informasjon som ikke egner seg i det analyserammeverket man har tenkt seg. Jeg benytter meg av et semi-strukturert intervju for å samle inn informasjon. Her har man på forhånd satt opp noen hovedspørsmål, saker og temaer uten å fastsette alle aktuelle spørsmål og en bestemt rekkefølge. Intervjuet blir en blanding av en konversasjon hvor det er et stort

innslag av spørsmål. Dette er for å styre samtalen slik at man får informasjon som er relevant for det tema man tar for seg, men man må likevel balansere det slik at spørsmålene ikke blir for ledende. Dette kan føre til det uønskede resultat at svarene ikke blir respondentens syn, men ens egne.

Jeg kunne valgt andre alternativer som gir intervjuene enten en løsere eller langt mer strukturert form. Jeg har bevisst unngått begge varianter. Varianten hvor man kun setter løse kategorier er ikke ønskelig for meg da jeg i min problemstilling er ute etter å svare på konkrete spørsmål. Jeg ønsker å unngå at informanten skal bruke av sin tid uten at jeg får nytte av det dersom de skulle snakke utenfor temaet. Den andre varianten hadde vært å totalstrukturere intervjuet, men jeg er i de fleste tilfeller skeptisk til å gjøre dette i et kvalitativt intervju. Denne varianten kan spare tid, og sikre at man får svar på nøyaktig de spørsmål man har satt seg. Men for meg personlig blir dette noe motstridende mot hele meningen bak å skulle undersøke samfunnsfenomen; dette vil føre til at man foretar en hypotesetesting, og ikke et forsøk på å frem hvilken oppfattelse det er informantene selv har av virkeligheten.

Med dette kan jeg oppnå at jeg får svar som gjør besvarelsen av min problemstilling sylskarp rent metodisk og teoretisk sett, men den vil likevel ikke fortelle noe om de problemstillinger som faktisk ligger i det tema jeg ønsker å undersøke.

Jeg mener en semistrukturert intervjuform, gitt at man forbereder seg godt, vil være det beste tilgjengelige alternativet i denne oppgaven.

Når man skal transkribere senere, er det viktig at man forsøker så langt det er mulig å gjengi det respondenten har ment i riktig kontekst. Det ville være uetisk å bruke sitater i en helt annen mening, dette kan gjøre at informanten sitter igjen med en negativ følelse. Et intervju er muntlig i formen, og språket må derfor ryddes i noe. Dette betyr at jeg kan fjerne typisk muntlige ord for å få frem tydelighet, men man beholder fortsatt selve innholdet i setningen. Mitt mål er ikke å studere selve teksten, men innholdet og meningen bak setningene.

Det vil alltid være utfordringer i forhold til å tolke den riktige mening, og jeg har derfor lagt vekt på å forklare i hvilken kontekst jeg stiller spørsmålet i. Eksempel:

”Med dette spørsmålet mener jeg for eksempel hvilken innvirkning Cultiva kan ha med tanke på.....”

4.2 Dokumentanalyse

I dokumentanalysen kommer jeg til å benytte meg av offentlige dokument, nærmere bestemt dokumenter hvor tildelinger og retningslinjer fremkommer i Kristiansand kommunes kultursektor og hos Cultiva. Dette fremkommer henholdsvis i strategier og årsrapporter. I eksemplifiseringen av makt i praksis gjennom Quartfestivalens refinansiering, tar jeg utgangspunkt i saksreferater fra bystyret og kulturstyret. I tillegg benytter jeg meg av artikler fra Fædrelandsvennen på dette temaet for å få bakgrunnsinformasjon.

Ved å benytte seg av dokumentanalyse må man stille seg flere spørsmål. Hvor har dokumentet oppstått, hvilke prosesser ligger bak dette, hvem initierer saker og ikke minst: hvem foretar de endelige vedtak?

Jeg må klarhet i dokumentets innhold og sørge for at jeg forstår innholdet. Ved utførelse av dokumentanalyse bør man ha forståelse for det arbeid som ligger bak slike dokument, og da særskilt hva ordbruk har av betydning for praksis. Ord som ”bør” og ”skal” innebærer eksempelvis en enorm forskjell for praksis.

Tendenser og holdninger i dokumentet er også av betydning. Er det enkelte ord eller setninger som virker spesielt styrende for hvordan dokumentet bør tolkes? Dokumentene må selvsagt ha en relevans for problemstillingen, og det er derfor bevisst at jeg tar for meg dokument som har konkret betydning for kulturpolitisk praksis.

I tillegg må man vurdere om dokumentet er en førstehåndskilde eller andrehåndskilde, da dette vil ha stor betydning for dokumentets troverdighet. De dokument jeg benytter meg av er utelukkende laget av organisasjonene selv, og de har gått gjennom ulike prosesser før godkjenning. Jeg tar det derfor for gitt at dette er dokument både Kristiansand kommune og Cultiva i aller høyeste grad kan stå inne for.

De dokument jeg benytter meg av er Cultivas investeringer og retningslinjer for tildeling i 2004 og 2007. Disse dokumentene kan man finne i Cultivas dokument for investering og levekår for henholdsvis 2004 og 2007.

Når det gjelder Kristiansand kommune ser jeg både på kulturpolitiske strategi, og årsrapportene for 2002 og 2007 for å finne de tildelinger som er foretatt gjeldende år.

4.2.1 Budsjettene

Tidspunktene for sammenlikningene er valgt ut fra at Cultiva kom i 2003, og startet tildelingene sine hovedsakelig i 2004. Dermed er det hensiktsmessig å velge et tidspunkt før Cultivas opprettelse for å kunne måle en eventuell endring. Jeg velger derfor ut 2002 og 2007 som sammenlikningsgrunnlag for Kristiansand kommune for å se hvorvidt det er skjedd en endring.

Det tilgjengelige materialet er stort, og jeg har valgt ut noen spesifikke områder jeg skal ta for meg i dokumentanalysen. I utgangspunktet kunne det vært interessant å bruke Cultivas hovedsatsningsområder for å lage et grunnlag for å se på endring. Dette har vist seg å være vanskelig da Cultivas hovedområder ikke lar seg anvende praktisk grunnet manglende spesifisering på hva som inngår i hvert område. Jeg har derfor delt inn i fire generelle områder:

- Rytmask musikk
- Film
- Visuell kunst
- Klassisk musikk

Tanken bak dette valget var å spre dokumentasjonen på ulike kunst og kulturområder som lot seg enkelt inndele i kategorier uavhengig av Cultivas inndeling i diverse underkategorier. Jeg valgte å dele musikk inn i to, fordi musikk bruker være det området med størst satsning generelt. Grunnet det spenningsfeltet som gjerne oppfattes mellom rytmisk musikk og klassisk musikk er det heller ikke naturlig å sette dem i en og samme kategori. Visuell kunst er en kategori både Cultiva og Kristiansand kommune benytter seg av, og dette valget faller seg derfor naturlig. Film, eller audiovisuelle digitale opplevelser som Cultiva kaller det, er et område Cultiva har vedtatt å satse mer på. På grunnlag av dette falt valget altså på film og ikke en annen mulig kategori.

4.2.2 Retningslinjer

Retningslinjer sier noe om hvilke kriterier man legger til grunn for tildeling av midler, og dermed hva det er man mener bør og ikke bør satses på. Gjennom retningslinjene for tildeling vil det fremkomme tydelige verdier som kan være med å utgjøre bakgrunnen for det

kulturbegrepet man anvender seg av for å inkludere og utelukke ulike områder innenfor kunst og kulturområdet. Retningslinjene er et helt sentralt verktøy for å kunne utøve innflytelse, eller makt.

Strategidokumentet for Kristiansand kommune på kultur har hatt sitt virke fra 2002 – 2007, altså hele den perioden dokumentanalysen inngår i. Men hvert år kommer retningslinjer for gjeldene år, og her er det en mulighet for endring.

Jeg sammenlikner dermed tildelingskriteriene i kommunen fra 2002 og 2007 med Cultiva tildelingskriterier fra 2004 og 2007.

4.2.3 Satsningsområder

Satsningsområder kan gjerne tjene som en overordnet kategori for inndeling av hvilke midler som kan få tilslag. Disse områdene behøver ikke nødvendigvis få utslag i praksis, men det tjener likevel som en sterk symboleffekt på hva omgivelsene skal oppfatte til å være akseptert i henhold til en søkerprosess – men også hva man verdsetter på kunst og kulturområdet.

Her skal jeg undersøke hvorvidt det er blitt endringer i kommunens satsningsområder fra 2002 til 2007, og hvordan eventuelt disse har endret seg i henhold til Cultivas satsningsområder.

4.3 Intervjuer

Det kan tenkes at overstående punkter er for sterkt institusjonaliserte til at man kan merke noen særlig endring for kommunens del i de kategoriene jeg har valgt meg ut.

Men dette betyr ikke at Cultiva ikke kan ha hatt noen innvirkning på praksis, for innvirkning på kulturbegrepet og dets innhold vil i meget stor grad kunne avgjøre hva som faktisk skjer i den kulturpolitiske praksis.

Gjennom å foreta dybdeintervjuer kan jeg med de informantene jeg velger meg ut finne ut av hvorvidt Cultiva oppfattes til å ha hatt betydning for og evne til å påvirke forståelsen av innholdet i kulturfeltet og kulturpolitikken. Dette vil også gi meg en mulighet til å undersøke min siste underproblemstilling, nemlig hvorvidt Cultiva har hatt muligheten for og evne til å påvirke den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk.

4.4 Validitet

Når det gjelder kildenes validitet, vil denne i dokumentanalysen være god. Dette er basert på offentlige dokumenter som vil gi meg trygghet til å stole på at informasjonen som fremkommer er riktig. Man må ikke glemme at selve prosessen med å få frem disse dokumentene ikke er uproblematisk. Det vil alltid være mye informasjon som blir luket bort underveis, og det er også relevant å være observant på at de som initierer og vedtar hvilken informasjon som skal fremkomme har stor innvirkning på disse dokumentene.

I sammenheng med Kristiansand kommune så er det de ulike hierarkiske strukturer avhengig av hvilket felt man opererer innenfor som vil initiere og utarbeide forslag ovenfor politikerne som i siste instans tar de endelige beslutningene. Her vil det potensielt ligge store muligheter for omgivelsene til å påvirke.

Når det gjelder intervjuene så er det en stor sannsynlighet for at det kommer utsagn som ikke kan verifiseres fullt ut, og som man må ta ”som det er”: en personlig mening. Det kan være vanskelig å få sjekket disse utsagnene opp mot virkeligheten, og mange av utsagnene kan også dreie seg om fremtiden – samt politiske prosesser som handler om strategiske valg eller politisk spill så vel som ren økonomi. Intervjuene er likevel viktig for å få belyst problemstillingen, og man kan også her få innsikt i politiske prosesser som ikke man finner i referater og møteprotokoller samt opplevelsen og erfaringene kulturlivet har.

Jeg tar sikte på å sikre en god intern gyldighet, det vil si at de data som er samlet inn og konklusjonene fra dette er riktige. Jeg mener mitt undersøkelsesopplegg ikke er godt nok til å kunne gi noen ekstern validitet, nemlig at man kan generalisere funnene til andre case. I tillegg finnes det vel knapt andre organisasjoner i Norge som likner på Cultiva når det gjelder strukturering, posisjon og økonomiske grunnlag, så det vil ikke være naturlig å knytte dette direkte opp mot et annet case.. Jeg tror derimot man vil kunne generalisere selve fenomenet privat aktør som tar på seg tradisjonelt offentlige oppgaver til en viss grad – og velger å gjøre det i en konkret trend innenfor kulturfeltet.

Ideelt sett ville datagrunnlaget vært aller best dersom man kunne studert alle områder over tid. Men med den tid man har disponibel i en masteroppgave vil ikke dette være mulig. Jeg har derfor vært nødt å gjøre utvalg som jeg mener kan forsvares innenfor oppgavens gitte rammer. Svakheterne ved å velge dokumentanalyse, foruten de jeg allerede har nevnt, er at jeg ikke får tid til å ta for meg alle relevante dokumenter. Jeg må begrense meg, og dermed kan jeg gå glipp av endringer i de perioder jeg ikke tar for meg. Jeg tror at om dette skulle skje, så vil

intervjuene kunne gi meg en pekepinn på om det er noe sentralt jeg har gått glipp av. Å gjøre kvalitative intervjuer vil aldri gi hundre prosent nøyaktig informasjon, og man må derfor ha som en forutsetning at intervjuer er informantens bilde av virkeligheten basert på egen erfaring. Det kan hende informanten svarer ut fra andre forståelsesgrunnlag enn det som er ment, eller de kan være fattige på informasjon. En mulighet er også at informanten er full av meninger uten faktisk å ha dekning for sine meninger.

For å sikre at jeg har tolket informasjonen riktig sender jeg utkastet til analysen til hver informant, slik at de får muligheten til å lese gjennom sitt bidrag. Jeg tok noen etiske forholdsregler ved at jeg informerte skriftlig til hvilket formål deres bidrag skulle benyttes, og at opptak av intervjuet ville bli slettet ved ferdigstilling av oppgave.

Jeg har også tatt som en etisk forholdsregel at enkelte informanter kan komme til på angre på eventuelle ekstra friske utsagn. Disse forsøker jeg i størst mulig grad å sette inn i riktig kontekst slik at informanten ikke skal kunne føle seg misforstått. I det tilfelle enkelte av informantene kan kunne ønske å trekke eller endre noen av noen utsagn ønsker jeg å være åpen for dette. Jeg ønsker å gi informantene en positiv følelse av det å delta på slike intervju, og det er også mitt ønske at informantene skal føle seg riktig fremstilt. Jeg mener min oppgave som masterstudent ikke er å avdekke spennende utsagn, men heller få frem hva informantene faktisk står for.

4.5 Valg av nøkkelinformanter

Mitt datagrunnlag vil basere seg på at jeg kan finne informasjonsrike intervjuobjekter. Samtidig er det naturlig at disse er informanter, det vil si at de har god kunnskap om det tema jeg ønsker å få frem informasjon om. Disse informantene skulle vite noe om det administrative og politiske nivået i forhold til kulturpolitikk, og de skulle si noe om hvordan en kulturpolitisk praksis kan virke inn på kulturlivet. Jeg delte dermed inn i tre grupper: Kristiansand kommune, politikere og aktører/utøvere i Kristiansand.

Når det gjelder sistnevnte gruppe forsøkte jeg også å få representanter fra de fire kategorier jeg har foretatt dokumentanalysen utfra, men det lyktes dessverre ikke grunnet stramt tidsskjema hos de forespurte å få representanter fra kategorien klassisk musikk.

I tillegg er det viktig å la Cultiva også komme til orde. Jeg kunne kanskje også valgt representanter fra befolkningen som jo skal være de som mottar disse kulturgodene, men jeg

mener at det ikke vil være et like stort refleksjonsnivå som det man kan finne innenfor de grupper som både konsumerer godene og samtidig bidrar til at disse oppstår.

Det er viktig å påpeke at selv om disse informantene er sentrale personer i Kristiansands kulturliv, så representerer de ikke noen andre enn seg selv. Jeg har valgt dem ut fordi jeg mener de vil kunne ha kvalifiserte meninger rundt min problemstilling.

Det ville vært meget interessant å se denne problemstillingen ut fra et større utvalg, men med tanke på tidsbegrensning så har jeg valgt å trekke ut enkeltpersoner som har erfaring og kunnskap innenfor sitt felt. Det var tre personer som ble forespurt som ikke deltar i undersøkelsen. Disse representerer hver sitt felt innenfor alle kategoriene bortsett fra film. Alle informantene hadde ønske om å delta, men måtte trekke seg i siste fase på grunn av stramme tidsskjemaer.

Jeg forsøkte også å få en informant som kunne representere filmkategorien, men av flere grunner lot dette seg ikke gjennomføre. Mitt ene informantalternativ har vært utenlands siden Cultivas opprettelse, og jeg antok dermed at denne informanten ikke ville ha god nok informasjon og innsikt til å bidra til problemstillingen. Andre informanter jeg vurderte var enten en del av selskap Cultiva er medeier i, eller ikke tilgjengelig på ønskede tidspunkt. Jeg valgte derfor å slutte meg til de informanter jeg allerede hadde kontaktet.

Jeg endte opp med sju informanter jeg foretok dybdeintervjuer med. Enkelte kommer under flere av gruppene:

1. KRISTIANSAND KOMMUNE

DAGNY ANKER GEVELT

Dagny Anker Gevelt er kulturdirektør i Kristiansand Kommune. Hun er også tidligere leder av Norsk Kulturforum, og har jobbet med kultur siden 1980 tallet. Denne informanten var det naturlige valg når man ønsker en representant fra Kristiansand kommunes kultursektor.

2. POLITIKERE

ELLEN RUDNES: Hun har sittet for kulturstyret(og bystyret) i de to siste perioder for SV, og er nå gått over til Rødt. Hun sitter i styret til Sørlandet Kunstmuseum, Opera Sør, Gimle Gård

og Quartfestivalen. Ellen Rudnes ble valgt for sin politiske og organisatoriske erfaring fra kulturlivet.

ELLEN SKEIE HANSEN: Hun representerer Høyre i bystyret, og har vært i politikken i litt over 8 år. Hun har, foruten andre styrever, sittet som representant i kulturstyret i de to siste perioder. Hun har vært i styret til Kristiansand Kunstforening frem til mars 2006 hvor hun var leder siste året. Hun er også medlem av stiftelsen Kristiansand Billedgalleri, samt fast styremedlem av Cultiva.

3. AKTØRER KULTURLIVET

ERLEND G. HØYERSTEN: Direktør ved Sørlandet Kunstmuseum, og utdannet kunsthistoriker. Høyersten ble valgt som informant delvis grunnet sin posisjon i kunstkategorien, men også på grunnlaget av hva en slik posisjon gir av involvering i det øvrige kulturmiljøet i Kristiansand.

Jeg mente på forhånd at denne informanten ville kunne ha meninger ut fra et personlig og profesjonelt grunnlag.

KJETIL NORDHUS: Daglig leder av Kristiansand Rock City og styremedlem i Quartfestivalen. Nordhus har også vært utøver de siste åtte år, hovedsakelig innenfor progressiv rock og metalsjangeren.

Nordhus ble valgt på grunnlag av hans organisatoriske og aktørerfaring.

TERJE DRAGSETH: Terje Dragseth er en skjønnlitterær forfatter. Han debuterte med dikt og tekstsamlingen «Offerfesten» i 1980. Han er utdannet filmregissør ved Den Danske Filmskolen i perioden 1983 - 1987, og regissert en rekke kortfilmer. I tillegg til dette har han gitt ut flere CD'er, og har virke som musiker. Hans siste utgivelser er "Kvitekråkas song" (2005), og "TDZ" (2006). Terje Dragseth har også arbeidet ved kulturetaten i Kristiansand kommune.

Terje Dragseth ble valgt på grunnlag av sin meget varierte bakgrunn i Kristiansands kulturliv, samt hans profilering i media vedrørende saker relatert til denne oppgavens tema.

4. CULTIVA

ERLING VALVIK: Administrerende direktør i stiftelsen Cultiva. Han er tidligere rådmann i Kristiansand Kommune, og har vært styreleder i Helse Sør.

I utarbeidelsen av stiftelsen satt Erling Valvik som rådmann, og gikk over som administrerende direktør når stiftelsen ble opprettet.

4.6 Gjennomføring og analyse

Intervjuene med informantene varte fra i omlag fra en til to timer. Selve prosessen var svært krevende, både tidsmessig – men også med tanke på den energi det krever særskilt med tanke på transkribering. Dette synes jeg var viktig å gjøre slik at man enda husket konteksten man stilte de ulike spørsmål i. Jeg startet hele prosessen med å kontakte alle via epost. Enkelte ønsket gjerne stille til intervju, men responderte ikke da jeg tok kontakt for nærmer avtale. Jeg valgte ikke å kontakte disse videre fordi de hadde gitt uttrykk for et veldig stramt tidsskjema på forhånd, og jeg ønsket å respektere dette. Andre ringte jeg opp personlig da epost gjerne har en tendens til å forsvinne i mengden. Gjennomgående har samtlige, også de som ikke hadde anledning til å stille vært veldig hyggelige og hjelpsomme. Samtlige som i utgangspunktet ønsket å gjøre intervjuet kortere enn en time, ble gjerne sittende lengre og snakke. Jeg ser dette som et uttrykk for at de har vært meningsrike om temaet på forhånd. Intervjuene ble gjennomført i uke 13, 14 og 15. Jeg ble overrasket over den generelle store velvilje til å stille opp, og prioritere dette inn i allerede stramme tidsskjemaer som alle informantene hadde.

Analysedelen startet med at jeg lagde løse kategorier for innholdet som kunne knyttes opp mot teorien. Jeg forsøkte så å gå grundig gjennom materialet flere ganger før jeg startet det skriftlige arbeidet for å se til at jeg fanget opp de sentrale momenter som fremkom av materialet. Disse kategoriene jobbet jeg med hver for seg før jeg etter hvert så de større linjene. Dette fulgte jeg opp med en forklaringsmodell som kunne vise hvordan funnene henger sammen.

I dokumentanalysen tok jeg for meg retningslinjene til Kristiansand kommune fra 2002 og 2007, og sammenliknet disse med retningslinjene til Cultiva fra 2004 og 2007. Jeg gikk så gjennom satsningsområdene til kommunen og Cultiva for å se om disse hadde endret seg over

tid, for jeg tilslutt tok for meg budsjettene fra samme år som retningslinjene. Jeg valgte å begrense til fire hovedkategorier: rytmisk musikk, klassisk musikk, visuell kunst og film.

5. ANALYSE

5.1 Dokumentanalyse

I denne dokumentanalysen har jeg tatt for meg ulike dokumenter for å se om det har vært en endring i Kristiansands kulturpolitiske praksis før og etter Cultivas opprettelse. Jeg har fokusert inn på fire områder i budsjettene, og det er rytmisk musikk, klassisk musikk, film og visuell kunst. Årsaken til at jeg velger disse områdene er først og fremst at jeg ønsket å fordele typiske sjangre innenfor kulturområdet. I tillegg til dette ønsker jeg å bruke noen av Cultivas satsningsområder som utgangspunkt, og av det som lar seg kategorisere har velger jeg ut rytmisk musikk og film – eller audiovisuelle digitale opplevelser som Cultiva kaller det.

En mulig svakhet med min inndeling er at jeg utelukker tildelinger til eksempelvis Quartfestivalen og Kilden. Dette representerer formidable størrelser på budsjettene. Likevel valgte jeg å utelukke dette fordi jeg mener det ikke vil være belegg for å kunne si hvorvidt det er Cultiva som har innvirket til dette. Både Quartfestivalen og Kilden er av en så stor betydning for mange aktører at jeg ikke ser en mulighet for å plassere Cultivas interesser inn i dette opp mot andres.

En annen svakhet er at jeg ikke tar for meg driftsmidler generelt, som utelukker ganske store beløp fra min analyse. Dette er også bevisst, nettopp fordi jeg er ute etter å se på de midler som kan sies på bli brukt mer direkte til utvikling av kulturlivet – enn selve driften av det. Det ligger en forskjell i å støtte strømavgifter og å støtte konkrete kunstneriske prosjekt når man ser det i lys av hvilken betydning det kan ha for utvikling av kulturbegrepet og dets innhold.

All støtte har selvsagt betydning, men støtten til de områdene jeg har valgt ut kan i noe sterkere grad vise hvorvidt Cultivas fokus har hatt innvirkning på kulturpolitisk praksis i Kristiansand.

Det at jeg har valgt meg ut kategorier betyr også at jeg har måttet lage en egen beregningsnøkkel. Som jeg har vært inne på før så er dette gjort med bakgrunn at det er vanskelig å finne en felles plattform for Kristiansand kommunes og Cultivas tildelingskategorier da Cultiva bruker kategorier som ikke er gjensidig utelukkende. Det betyr

at det ikke finnes noen klare kriterier for å inkludere eller utelukke enkelttildelinger fra en kategori til en annen, og av denne grunn velger jeg mer løse kategorier. Det kan tenkes at andre vil tolke mine kategorier annerledes, og tallmaterialet ville da kunne se noe annerledes ut. Jeg mener likevel at hovedlinjene vil bli de noenlunde like i en konklusjon uansett hvordan man velger å dele inn kategoriene.

Et annet viktig moment er at dette ikke er ment å være en dyp analyse av budsjettene. Med min utdanningsbakgrunn har jeg ikke forutsetning for å gjøre slike økonomiske analyser. Bakgrunnen for valget av en dokumentanalyse er å trekke ut noen valgte momenter og sammenlikne disse slik tallmaterialet fremstår.

Det er først i siste periode i kommunens dokumenter fra 2002-2007 at man har kalt overordnede dokumenter for ”strategi”. Før dette hadde man handlingsprogram, samt årsrapporter som man fortsatt benytter seg av. Her benyttet jeg meg av handlingsprogram for 2000-2003.

Først ønsket jeg å se på budsjetter, og jeg har da tatt for meg Kristiansand kommunes årsrapporter for 2002 og 2007.

Hos Cultiva har jeg tatt for meg de første tildelinger som var i 2004, samt 2007.

Videre har jeg sett på kriterier for tildeling i de samme perioder. Her er det også blitt betegnet overordnede målsetninger, som er ment å skulle brukes som overordnede tildelingskriterier i tillegg til andre mer teknisk formulerte kriterier. Tildelingskriterier sier noe om hva det er man ønsker å prioritere.

Jeg har dermed lagt til grunn at for å kunne se noen endring i Kristiansands kulturpolitiske praksis vil det være retningslinjer for tildeling og budsjettet som kan si noe om en eventuell endring.

5.1.1 Retningslinjer kommunen

2002

I 2002 er målsetningene at man skal ha et aktivt kulturliv, kulturelt mangfold og variert kulturtilbud.”(Vedtatt i Kristiansand kulturstyre 20.05.98)

2007

Her er målsetningene at man skal ha en moderne by, urbane kvaliteter, festivalby, opplevelser og at det nyskapende gis spesiell oppmerksomhet.

5.1.2 Satsningsområder kommunen

Kommunen angir ingen spesielle satsningsområder innenfor spesifikke kulturområder i 2002. I 2007 heter det at tilskuddsordningen skal medvirke til å oppnå Kristiansand kommunes kulturpolitiske målsettinger som er som følger:

Gjeldende kommuneplan for Kristiansand inneholder blant annet følgende relevante mål og strategier:

- Utvikle en moderne by med urbane kvaliteter, pulserende kulturliv og internasjonalt mangfold.
- Bidra til å videreutvikle Kristiansand som festivalby.
- Bidra til at innbyggerne kan få opplevelser som overgår hverdagen.
- Legge til rette for at innbyggerne er aktive brukere av, og aktører i kulturlivet.
- Gi muligheten til å synliggjøre og utvikle det flerkulturelle mangfoldet.
- Vise spesiell oppmerksomhet til det nyskapende innen kunst og kultur.
- Kulturminner tas vare på, og lokal identitet og historie synliggjøres.

Gjeldende kulturpolitisk strategi for Kristiansand har blant annet følgende relevante mål:

- Legge forholdene til rette for kunstnerisk nyskaping.
- Legge forholdene til rette for å utløse kreativitet i miljøer og hos den enkelte.
- Stimulere innbyggernes interesse, evne og muligheter til engasjement i kulturlivet.
- Stimulere til kulturelt mangfold, samfunnsengasjement og demokrati.
- Bidra til økt kunnskap om landsdelens og befolkningens kultur- og naturhistorie.

5.1.3 Retningslinjer Cultiva

2004

Tildelingskriterier

Med utgangspunkt i stiftelsens vedtekter har styret arbeidet med hva som bør vektlegges. Hovedkriteriene avgjør om en søknad kommer i betraktning. De øvrige kriteriene skal bidra til å prioritere mellom mulige investeringer.

Hovedkriterier

Kunst, kultur og kunnskapsutvikling

Søknadene skal være innenfor kunst, kultur og kunnskapsutvikling på feltet.

Prosjekt og investeringsstøtte

Tilskuddene skal være tidsavgrenset, og kan gis til både prosjekter og investeringer.

Utvikling av Kristiansand

Søkernes primære aktiviteter skal være lokalisert i Kristiansand, og søknaden må ha betydning for utviklingen av Kristiansand

Søkere

En organisasjon eller en institusjon må stå ansvarlig overfor Cultiva. Enkeltpersoner kan søke under forutsetning av at det blir etablert en organisasjon hvis søknaden blir imøtekommet.

Prioriteringskriterier

Som nevnt ovenfor, må søknader tilfredsstillende alle de fire hovedkriteriene for å komme i betraktning. Søknader som etter en slik vurdering kan tildeles midler, vil bli rangert etter en rekke prioriteringskriterier hvorav de viktigste er:

- Levekår
- Arbeidsplasser
- Kreativitet og nyskapning
- Kompetanseoppbygging

Søkeren må holde et kvalitativt høyt nivå innenfor omsøkt aktivitet. ¹

¹ For utfyllende tilleggskriterier, se www.cultiva.no

2007

Tildelingskriterier for 2007 er samme som for 2004. Selve strategien har endret fokusområder, men retningslinjene er de samme.

Cultiva har et fokus på nytte verdi. Sentralt er også at søkere blir prioritert ut fra de fire hovedkriterier som foreligger. Hvilken rangering man får ut fra disse avhenger av om man kan oppfylle krav om ett eller begge av følgende prioriteringskriterier som utgår fra Cultivas formål: Levekår og arbeidsplasser.

5.1.4 Satsningsområder Cultiva:

Satsningsområdene har endret seg noe fra år til år. Det har nok vært spesielt disse retningslinjene som har skapt debatt på grunnlag av den grad av spesifisering som gjøres. I 2004 benyttet Cultiva seg ikke av konkrete kategoriseringer inn i satsningsområder, men man utførte utredninger på rytmisk musikk, film, festivaler og opplevelsesindustri. I 2007 delte Cultiva opp i konkrete satsningsområder:

1. Klima for kreativitet og stedsutvikling:

Arbeidet for å skape et åpent og inkluderende samfunn som vil bidra til bedre muligheter for kreativitet og innovasjon i Kristiansand, skal fortsatt stå høyt på Cultivas dagsorden.

2. Innsats for ikke-kommersielle virksomheter:

De store investeringene Cultiva har forpliktet seg til i "Kilden" og nytt fotballstadion vil i praksis fungere som en løpende støtte til de etablerte kulturinstitusjonene og Start i årevis fremover. Cultiva bør ikke satse på flere store infrastrukturprosjekter nå, men fortsatt gi oppstartsbidrag til ikke-kommersielle prosjekter og virksomheter.

3. Kommersiell konsentrasjon:

Mer av Cultivas tilgjengelige midler skal investeres i kommersielle prosjekter som kan gi lønnsomme arbeidsplasser. Av samme grunn foreslås det å satse spesielt på tre bransjer: Rytmask musikk, audiovisuelle digitale opplevelser og stedsrelaterte opplevelser.

4. Kristiansand som kompetansesentrum:

Cultiva skal bidra til at Kristiansand blir et kompetansesentrum innen opplevelsesøkonomi, gjennom etablering av et nordisk forum for utdanning og forskning på området,

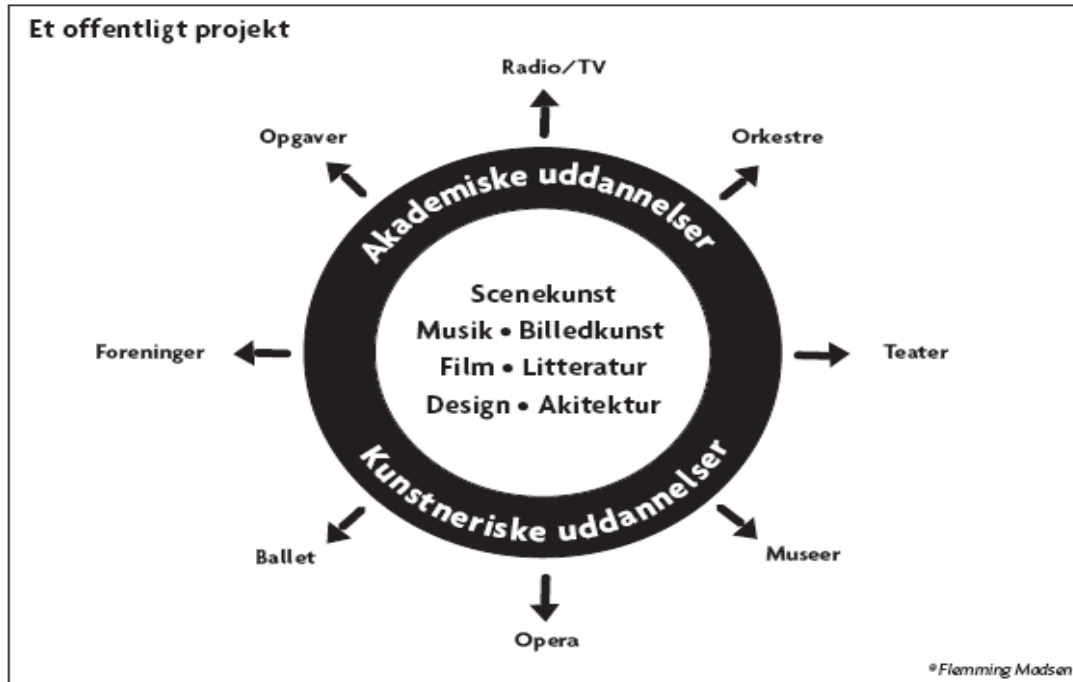
en årlig internasjonal konferanse om opplevelsesøkonomi, nye studier innen kunst og kultur og andre tiltak for profesjonalisering.

Det som peker seg spesielt ut i Cultivas retningslinjer og strategi er det markante fokuset på kommersielle virksomheter og opplevelsesøkonomi. Av teksten fremkommer det at ”Cultiva bør ikke satse på flere store infrastrukturprosjekter nå, men fortsatt gi oppstartsbidrag til ikke-kommersielle prosjekter og virksomheter.” Samtidig med dette sies det at ”mer av Cultivas tilgjengelige midler skal investeres i kommersielle prosjekter som kan gi lønnsomme arbeidsplasser.”

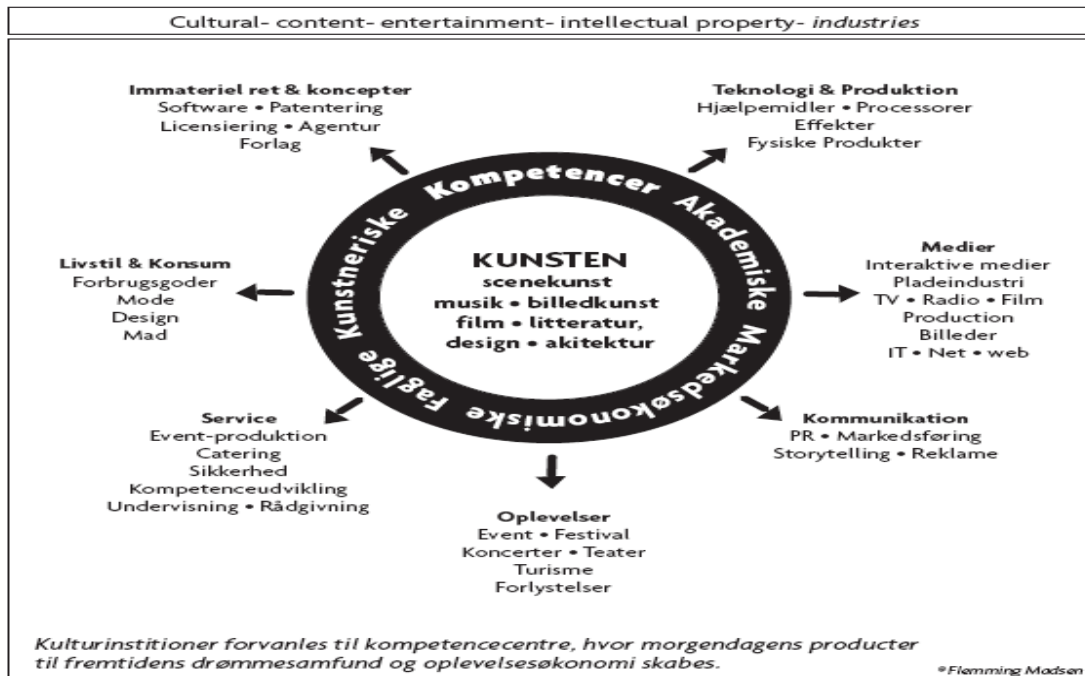
Dette må kunne tolkes, som det står nokså direkte i teksten – at Cultiva ønsker en satsning på kultur som gir økonomiske ringvirkninger, og det som ikke gir disse ringvirkningene skal få oppstartstøtte. Altså en form for ad-hoc virksomhet i kulturstøtte.

I sin ytterste mulige betydning kan man tolke dette til at kultur som ikke gir økonomisk ringvirkning heller ikke bør satses stort på. Det ingen hvilken som helst ringvirkning man forventer heller – man vil ha bedre levekår og flere arbeidsplasser. Ringvirkningene av kultur utdypes i denne modellen:

Den kulturelle sektor anno 1970

Oplevelsessamfundet anno 2003

5.1.5 Budsjetter

Cultivas tildelinger ble hovedsaklig tatt fra og med 2004, og det er derfor tatt utgangspunkt i dette samt budsjettet fra 2007. Når det gjelder kommunen er det hensiktsmessig å se på budsjett fra før Cultiva var opprettet, og jeg har derfor valgt ut budsjettet fra 2002. Jeg har stått mellom å dele inn i kategorier basert på Cultivas retningslinjer, eller andre kategorier. Jeg mener Cultivas kategorier ikke lar seg bruke som hovedkategorier. Det er flere momenter som er problematiske, men mest av alt stiller jeg meg tvilende til inndeling i kommersielle/ikke-kommersielle virksomheter. Hvorvidt noe er kommersielt eller ikke mener jeg kan diskuteres uansett hva hensikten har vært. Jeg har derfor valgt å dele inn i generelle kategorier uten å ta hensyn til om det er ment å være kommersielt eller ikke. Disse kategoriene er film, rytmisk musikk, visuell kunst og klassisk musikk. ²

² Se vedlegg 2 for utfyllende budsjettoversikt eller www.kristiansand.kommune.no

Kristiansand Kommune hadde i 2002

driftskostnader på totalt 173,7 millioner. Dette ble fordelt på fritid, bibliotek, idrett, kulturskolen, Agder naturmuseum og tradisjonell kultur/stab. 14,3% (24,8 millioner) gikk til tradisjonell kultur og stab. Disse midlene ble fordelt på utvalgte kategorier slik, (% av totale driftskostnader):

Film:	0%	Ingen tildelinger
Rytmisk musikk:	0,03%	45000 Kr
Visuell kunst:	1,25%	2170000 Kr
Klassisk musikk:	3,05%	5280000 Kr

Cultivas tildelinger i 2004 var totalt 20 millioner kr i Cultivas tildelinger i 2004 var totalt på 20 millioner kroner. Av de utvalgte områder var midlene fordelt som følger:

Film:	2%	398 000 kr
Rytmisk musikk:	5%	1000000
Visuell kunst:	7,5%	1500000
Klassisk musikk:	16,5%	3300000

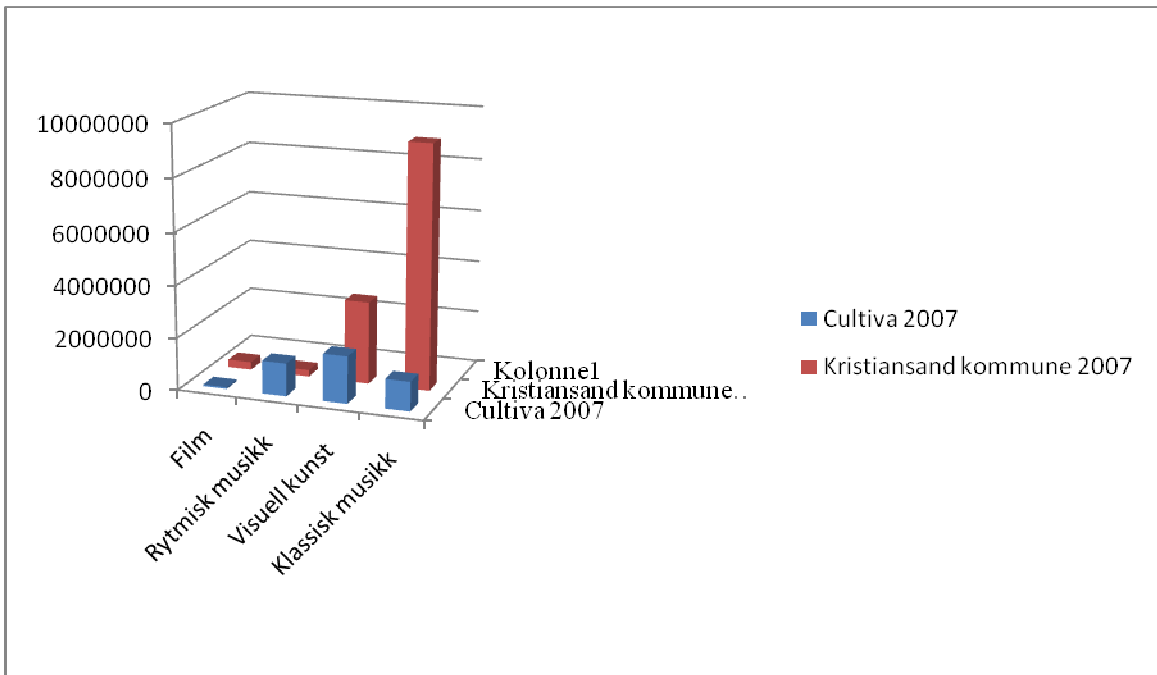
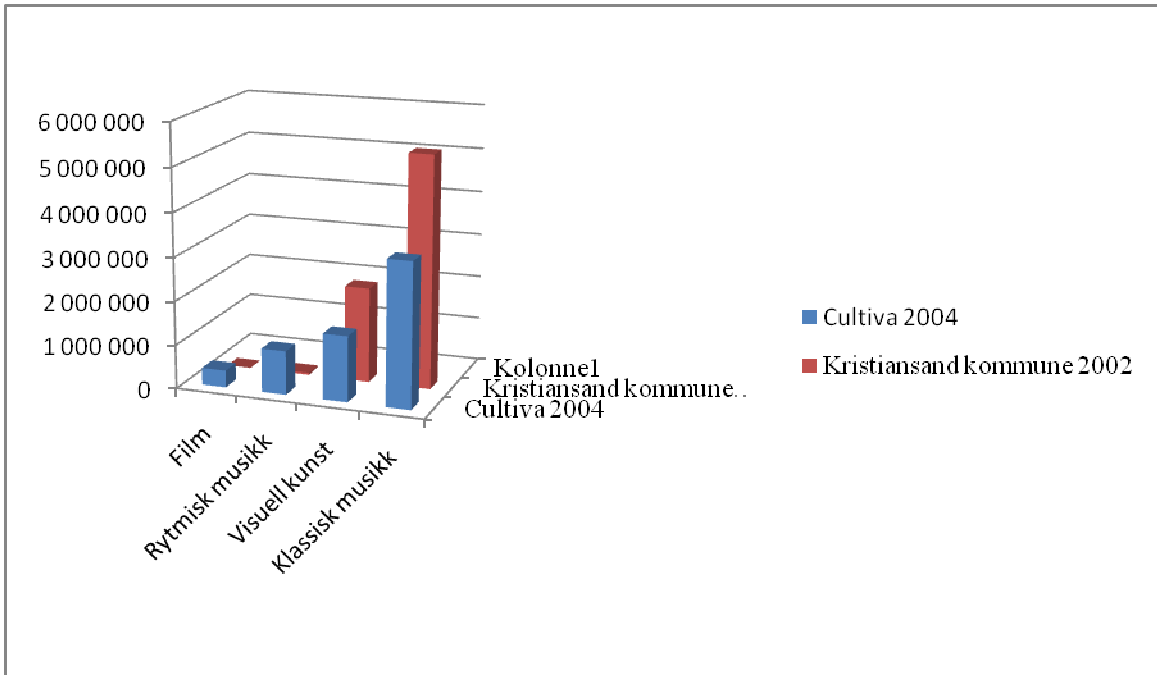
Kristiansand kommune hadde i 2007

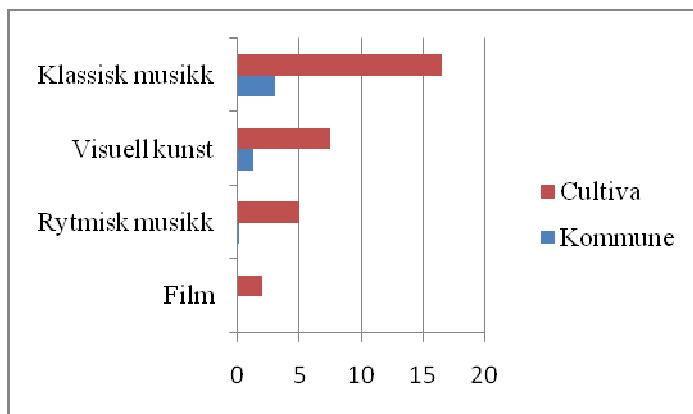
driftskostnader på totalt 171,7 millioner. Totalt 44 millioner kroner i tilskudd til byens kulturliv. Av dette var nesten 42 millioner kroner øremerket til ulike organisasjoner og institusjoner som har egen post på kulturbudsjettet. Disse midlene ble fordelt på utvalgte kategorier slik, (% av totale driftskostnader):

Film:	0,17%	300000
Rytmisk musikk:	0,15%	250000
Visuell kunst:	1,85%	3150000
Klassisk musikk:	5,4%	9290000

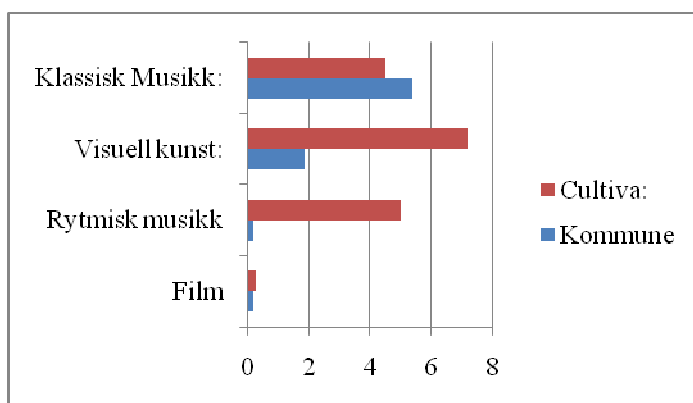
Cultivas tildelinger i 2007 hadde et totalbudsjett på nærmere 24,9 millioner kroner. Av inndelinger i de generelle kategoriene fordelte midlene seg slik:

Film:	0,25%	65000
Rytmisk musikk:	5%	1260000
Visuell kunst:	7,2%	1800000
Klassisk musikk:	4,5%	1120000

Utbetalinger i prosent 2002/2004

Utbetalinger i prosent 2007

5.2 Konklusjon dokumentanalyse

Som vi kan se ut fra budsjettene så er det ikke noe grunnlag for å si at Kristiansand kommune har endret betydelig på sine tildelinger i de utvalgte kategorier etter Cultivas opprettelse.

Dette var også som forventet, fordi kommunens midler i stor grad er øremerket. Et kommunalt budsjett vil ikke ha anledning til å endre seg stort. Det er få midler som står igjen som frie midler, og man vil dermed ha lite spillerom for å kunne gjennomføre store endringer i prioriteringer

Av de totale driftskostnadene blir det relativt få midler igjen til fordeling på ulike kulturformål, dekningsgraden er som vi så i budsjettet for 2007 kun på 20% av alle innkommende søknader samme år.

Man har lagt mer vekt på festivaler, og det er kommet flere konkrete tekniske krav til søkerne – men dette er ikke noe som har påvirket budsjettene i noen merkbar grad.

Når det gjelder retningslinjer for tildeling, så er det skjedd noe. Jeg vil kalle disse relativt markante endringer, for ordbruken har endret seg betydelig fra 2002 og 2007 i Kristiansand kommunes retningslinjer for tildeling.

Selv om disse retningslinjene er lagt for samme dokument som gjaldt fra 2002-2007, så er målsetningene i retningslinjene endret seg betraktelig. Her er det interessant å merke seg ordbruken for 2007: opplevelser, nyskapende, urbane kvaliteter og så videre.

På bakgrunn av denne analysen kan ikke dette sies å være et resultat av Cultiva, men det kan tolkes som en generell trend i måten å oppfatte kultur som en ressurs for byutvikling generelt i dag.

Cultiva benytter begrepet *opplevelsesindustri*, og kommunen sier at ”*bidra til at innbyggerne skal få opplevelser som overgår hverdagen*”. Dette betyr ikke at kommunen tar del i tanken om opplevelsesøkonomi, men det sier noe om at Cultiva og Kristiansand kommune har noen felles plattformer i dag når det gjelder perspektivet på hva kultur kan gjøre med og for både individer og samfunn. Cultiva er ikke hjernen bak å få økt fokus på opplevelseskonseptet i kultur, mange andre institusjoner og kulturbyer har vært før Kristiansand og Cultiva med dette. Bilbao trekkes ofte frem som det store mantra for hva kultur og markedsføring av kulturen kan gjøre for en by, og det er også her Kristiansand kommune og spesielt Cultiva har latt seg inspirere sammen med så mange andre.

Kristiansand kommune benytter seg her i større grad av de samme begrep som Cultiva benytter seg av, og jeg mener det er grunnlag for å si at Cultiva har hatt en viss innvirkning på måten Kristiansand kommune formulerer seg på.

Med det sagt, så er det noen punkter som er viktig å presisere.. For det første så er denne begrepsbruken en trend man har sett over mange kontinenter. Det er slett ikke Cultiva alene som har påvirket kommunen til å benytte seg av denne begrepsbruken, men jeg mener ut fra den endringen vi her ser at man kan anta at Cultiva har bidratt til inspirasjon.

Det er påfallende at man innen samme kulturpolitiske strategi har hatt retningslinjer før og etter Cultiva som i den siste periode har endret seg i takt med Cultivas begrepsbruk.

Det andre punktet som er viktig å presisere er at selv om strategien er den samme, så er en endring i kommunens tildelingskriterier et sentralt element for endring, nettopp fordi dette er ett av få steder man faktisk har hatt anledning til å endre noe. Budsjettene vil ikke kunne

påvirkes i stor grad, og dermed vil retningslinjene for tildeling stå igjen som det stedet man kan legge inn føringer for hvilke verdier og betydning man legger i kunst og kultur.

Man kan følgelig tildele på tross av disse retningslinjene, men de vil uansett tilfelle fortelle søkere og befolkningen generelt hva slags kunst og kulturforståelse man regner som legitim og akseptert for tildeling av midler. Det som ikke tilfaller disse retningslinjene kan med rette få avslag med den begrunnelse at de ikke kvalifiserer i henhold til de gjeldende retningslinjer.

Men hva forteller dette søkerne? Jo, at det som avviker fra dette ikke er av god nok kvalitet.

Retningslinjene for tildeling er altså en sentral arena for definisjonsmakt.

5.3 Makt og innvirkning

Det er flere spørsmål som må belyses for å kunne få et inntrykk av hvilken makt som ligger i Cultiva i henhold til kulturpolitisk praksis i Kristiansand. Makt handler om hvem, hva, hvor – og maktens hvordan.

For å få svar på spørsmål om makt i denne sammenhengen må vi spørre oss hvem det er som kan være med på å innvirke til Kristiansand kulturpolitiske praksis. Dette innebærer naturlig nok de åpne og formelle prosesser, men aller mest interessant er det å få belyst hvem det er som kan innvirke uformelt. En praksis vil alltid basere seg på noen forutsetninger, og hvordan man velger å se på kultur vil også påvirke hvordan man prioriterer. Dermed spør jeg: hvem er det som kan være med på å innvirke til Kristiansands kulturpolitiske praksis, samt hvordan man velger å se på kultur. Sistnevnte handler altså om hvilke kontekster og begreper man velger å sette kultur inn i. Ordet ”velge” er jo i denne sammenhengen et bevisst valg fra min side, fordi jeg støtter meg til definisjonen om makt som bringer inn Lukes voluntaristiske perspektiv. Man vil, som jeg argumenterer i teoridelen, være preget av ulike kontekster og moter. Samtidig vil det å befinne seg i kompleks virkelighet åpne for refleksivitet – altså en valgmulighet.

5.3.1 Aktører

Et av spørsmålene jeg ønsket svar på var hvem som innvirker til kulturpolitisk utforming. Hvem som får innvirke – og ikke innvirke, er av stor relevans for hva som kommer ut av den endelige praksisen. Det vil være både formelle og uformelle aktører som vil innvirke i større eller mindre grad, og man innvirke på måter som både er synlige og usynlige for omgivelsene. Selv om man har noen aktører som tar de endelige beslutninger vil veien til disse beslutningene ha vært lang. Ikke engang beslutningsaktørene selv vil kunne ha full oversikt over hvilke elementer som har vært med å påvirke i prosessen. Av formelle aktører som kan tenkes å innvirke på en kulturpolitisk praksis så vil vi finne administrasjon i kommune, politikere og andre eventuelle aktører involvert direkte i saken. Men, på forhånd av disse vedtakene, har vi mange muligheter for uformell påvirkning. Dette kan være ikke-statlige organisasjoner (såkalte NGO`s), ulike organiserte miljø, relevante organisasjoner, enkeltpersoner eller andre type grupperinger med tilgjengelige ressurser, ulike fagmiljø og så videre. Listen over mulige aktører for innvirkning er lang, og nettverkene er mange og komplekse. Ofte inngår personer innenfor ulike felt i ulike nettverk enten formelt eller uformelt, og det er helt klart at dette vil utgjøre en mulig plattform for gjensidig innvirkning. Man kan tenke seg at slike nettverk ofte har uformelle kriterier for medlemskap som jo igjen vil føre til at diskursen innenfor disse nettverkene er selvbekreftende da personer som ikke oppfyller disse kravene for medlemskap aldri vil bli medlemmer. Dette gjelder ofte i alle typer sosiale strukturer, og felles for dem alle er at man aldri vil få alternative synspunkter – eller diskurser inn i sine nettverk. Det er på denne måten man muliggjør opprettholdelsen og bekreftelsen av de gjeldene diskursene.

Historien – hvordan ting ble gjort tidligere ble pekt ut som en viktig faktor for hvordan man valgte å ta beslutninger. Hvem man så velger ut og hvordan har ingen fast struktur, og det var tydelig at de uformelle nettverkene var sterkt representert:

”Tidligere politikere og administrasjon bestemmer mye av hva som gjennomføres i nåtiden, for det går mye på ”ja, men sånn har det alltid vært”. Man skal ikke undervurdere den makt det ligger i å kunne si det.

Så er det gjerne Fædrelandsvennen og noen karismatiske ledere og kulturelitetopper som nyter faglig respekt, eksempelvis som Erlend Høyersten(direktør Sørlandet Kunstmuseum) som man plukker seg ut. Når de mener noe så er det en gjengs oppfatning.

Og så har du jo dette ”fantastiske” med bekjenskaper. Her i byen så handler det litt om hvem som kjenner hvem, hvem som liker hvem, hvilke personlige relasjoner man har hatt med hvem og så videre når man skal søke og få tildelt penger.

Og så en ting til: pengesterke mennesker. For de kan jo bare starte ting, de trenger kanskje bare en liten toppfinansiering, og har ikke behov for å få hele prosjektet finansiert som det en fattig kunstner må. De penger vi gir ut fra det offentlige er jo bare rundt 20 – 30 prosent av hva det kan koste, og da er det veldig mye gunstigere om du har pengesterke folk i bakhånd.”
(Ellen Rudnes, representant for Rødt i kulturstyret)

Maktbildet er ikke ensidig i kulturfeltet, det er mange aktører som både får og tar plass. Politikerne tar de endelige beslutningene og bestemmer i så måte hva som blir praksisen, men veien dit er like lang som maktbildet er komplekst. Man velger blant annet å knytte til seg konkrete personer og miljø som man lytter til. Enkelte av disse personene og miljøene har innvirkning gjennom kompetanse, mens andre har innvirkning fordi de har økonomiske ressurser. Media får en innvirkning fordi de skaper dagsorden, og de har makt til å sette et positivt eller negativt fokus på en sak. (Eide 2001) Den velkjente ”tango for to” - analogien hvor politikere og media er avhengige av hverandre er bakgrunnen for at media og -politikere har gjensidig makt gjennom sine respektive kanaler.

Det denne informant snakker om som bekjenskaper må kunne sies å inngå i de ulike nettverk som eksisterer. Å skulle avdekke nettverksstrukturer er nærmest umulig, nettopp fordi særdeles få ønsker å snakke åpent om hvilke nettverk de er en del av. Men nettverk eksisterer i aller høyeste grad, både formelle og uformelle.

Som jeg tar opp i teoridelen om diskurs, så blir diskursene selvbekreftende.(Berkaak 2005) Dette kan blant annet skyldes at man knytter seg til kompetanse som er tilpasset den diskurs man ønsker å formidle(jeg kaller det også moter og trender). I praksis kan det bety at man kan legge opp kurs og konferanser med et entydig materiale som bekrefter det man ønsker å

formidle – og diskursene blir slik selvbekreftende. I forlengelsen av dette kan man skape legitimitet i omgivelsene.

Det er alltid interessant som tilskuer å betrakte slike typer foredrag og konferanser hvor kritikken, om den overhodet blir presentert – alltid blir fremstilt som ”utfordringer” man kan ta med seg i det fremtidige arbeidet, eller blir fremstilt mangelfullt og lite viktig. Sjelden kommer det frem hvor kritikken kommer fra, og hvilke punkter kritikken har pekt på. Og nettopp kulturpolitisk praksis er relevant her fordi politikere gjerne kommer inn i ulike styrer og verv uten spesifikk utdanning og arbeidserfaring innenfor feltet. Disse blir da skolert, og denne skoleringen kan ha betydning i varierende grad på hva de velger å tildele midler til.

På oppfølging av spørsmålet om hvem det er som kan innvirke på kulturpolitisk utforming kommer følgende frem:

”...Ellers er det jo eksempelvis de som arrangerer konferanser som legger inn kunnskapen mot politikere. Det er jo veldig få av politikerne som har masse forkunnskaper på kulturpolitikk, så disse foredragsholderne vet nøyaktig hva de gjør” (Ellen Rudnes, representant for Rødt i kulturstyret)

Dette utsagnet trekker jeg direkte til hvordan kunnskap i en meget aktiv grad kan bli brukt til å forme verdisyn og dermed enten skape, opprettholde eller bekrefte ulike diskurser. (Berkaak og Frønes 2005)

Rudnes påpeker at disse kunnskapsformidlerne vet nøyaktig hva de gjør, og dette er et sentralt poeng i denne sammenhengen. Diskursetablering og/eller bekreftelse er ikke en helt tilfeldig prosess med bruk av helt tilfeldige midler. Forholdet mellom kunnskapsformidlerne og deres arbeidsgivere er et gjensidig forhold hvor begge parter kan bli vinnere. Organisasjonen som leier inn denne kunnskapsformidleren kan oppnå større grad av legitimitet ved å benytte seg av denne gjeldende diskursen, og kunnskapsformidleren får ut sitt budskap til sine ønskede målgrupper. Men idet en enkelt diskurs blir gjeldende og det ikke gis rom for å få inn alternativ kunnskap, vil mottakerne av denne kunnskapen stå igjen som taperne. Og dette kan gi ulike konsekvenser for de beslutninger som blir tatt med bakgrunn i disse diskursene.

Det er ulike aktører som kan innvirke både formelt og uformelt. Av de elementer som pekes ut ser man hvordan historien gjennom tidligere politikere og administrasjon har en innvirkning selv etter sin virketid. Mange argumenter er bygd opp rundt tidligere vedtak.

Man har så media, noen få utvalgte karismatiske ledere, bekjenskaper, pengesterke mennesker og leverandører av kunnskap som vinkler ulike syn inn mot politikerne og administrasjon.

Media kan påvirke gjennom opinionsdanning, de karismatiske lederne gjennom å nyte respekt grunnet sine kvalifikasjoner og erfaringer innen det gjeldende felt og bekjenskaper som en uformell del av nettverk. De pengesterke menneskene har muligheten til å gjennomføre større prosjekter med lite eller ingen støtte, og kunnskapsleverandørene kan enten ved eget initiativ eller på oppdrag sy sammen informasjon etter en viss retning når de kurser politikere og administrasjon.

Alle disse punktene peker på hvordan det kulturpolitiske feltet i en lokal kulturpolitikk kan formes. En endring kan tenkes å komme dersom nye aktører slipper til, eller dersom den kunnskapen og erfaringen man støtter seg til endrer seg eller utvikler seg i nye retninger.

5.3.2 Ressursmakt

Steven Lukes påpekte at ressurser er ikke makt i seg selv, men det er et middel for å oppnå makt. (Lukes 1986) I dette legger jeg at man kan bruke økonomiske ressurser som et aktivt middel – et incentiv hvor man straffer eller belønner for å oppnå ønsket atferd eller utvikling. Denne belønningen eller straffen vil være en konsekvens av maktbruk. (ibid.) Men ressurser vil også i seg selv kunne virke maktgenererende selv om dette ikke er intendert. En aktør A med ressurser vil tiltrekke en aktør B med færre eller ingen ressurser, eller en aktør B som ønsker å få kontroll over de ressurser aktør A har.

Samtlige av informantene var enige i at ressurser kan gi makt, og at Cultivas ressursstørrelse på over en milliard kroner naturlig vil gi et betydelig potensial for maktutøvelse. Det første mange av informantene satte fokus på når de ble bedt om å si noe om hvilke assosiasjoner de hadde til Cultiva bar som regel preg av økonomiske og markedsrettede preferanser. De fleste informantene brukte ordet lønnsomhet, og var opptatt av å diskutere forholdet mellom økonomiske perspektiver inn i kultur.

”I og med at kultur sjeldent er lønnsomt, så er man avhengig av en pengesekk for å få til noe. Cultiva sitter med en stor pengesekk, så har de enormt mye makt. Ikke bare med hva som blir realitet, men hva som også ikke blir realitet. Og hva som ikke er verd å satse på.

Erling(Valvik) har jo en veldig sterk oppfatning om at kunst og kultur i seg selv skal være lønnsomt.” (Ellen Rudnes, representant for Rødt i kulturstyret)

Her snakker vi ikke bare om hva ressurser kan gi av makt, men også hvordan ressursbruk er en politisk praksis. Politikk handler om fordeling av knappe ressurser, og det sentrale poenget er at det handler ikke bare om hva man gir til – men kanskje enda mer viktig er hva man ikke gir til. Man må altså aktivt bestemme seg for hva man skal utelate. Det er ikke hvilke som helst ressurser det er snakk om i denne sammenhengen. I overkant av en milliard kroner er gått fra salg av energiaksjer, offentlige midler som er gått over i en stiftelse som er beskyttet av stiftelsesloven. Dette gir begrensninger for innvirkning utenfra.

Flertallet av informantene mente kultur og kunst i seg selv ikke var lønnsomt, og dermed var avhengig av støtte. Dette kan man se i Ringstads teoretiske bidrag hvor han blant annet viser til at kulturgoder er blandede goder i den forstand at de inneholder både private og kollektive nyttekomponenter. De er private fordi man kan registrere en etterspørsel etter slike goder, og kollektive ved at de aktuelle godene ivaretar eksempelvis kulturtradisjoner eller representerer fellesskapsverdier. (Ringstad 2005)

Gjennom dette ville den aktør med ressurser tilgjengelig ha et maktmiddel som kunne påvirke innholdet i hvordan man velger å fordele midler. Penger i seg selv er ikke makt, men et middel for å oppnå makt.

Det sentrale med politikkkutforming og ressurser handler nettopp om hvem som får, og hvem som ikke får. Informantene så på dette som maktutøvelse.

Det man legger til grunn for tildeling av ressurser er også med å bestemme hvilket innhold man gir omgivelsene uttrykk for å verdsette.

Dette kan føre til en spiral hvor man uttrykker noen forventninger som omgivelsene kan velge oppfylle eller ikke. Idet man retter seg etter en måte å vurdere tildeling av midler på, og idet søkere og samarbeidspartnere retter seg etter dette – så vil man ha innvirket til å skape en tolkning av et innhold i kulturbegrepet og feltet.

Men man har ikke bare klart å skape en retning for tolkning, man har også fått innvirkning på praksis nettopp fordi prosjekter retter seg etter disse vurderingskriteriene som jo uttrykker noe om innholdet.

5.3.3 Endring

Utøvelse av makt innebærer at man må ha hatt innvirkning nok til å kunne endre på noe, enten atferd eller hendelser. Som jeg har vist i teorikapittelet har jeg benyttet definisjonen til Robert A Dahl med tanke på atferdsstyring, men jeg har i tillegg lagt til grunn at denne atferden kan være voluntaristisk som Lukes påpeker i sin kritikk av Dahls definisjon da jeg mener dette

tillegget vil tilføre definisjonen en større forståelse av innvirkning på atferd og hendelser.
(Lukes 1986)

Endringen jeg snakker om kan være av ulike karakterer og størrelser, og det kan være vanskelig å avdekke endring som ikke er revolusjonær. Som jeg har konkludert med i dokumentanalysen så har ikke Cultiva bidratt til en nevneverdig endring i kommunens tildelinger på områdene rytmisk musikk, klassisk musikk, film og visuell kunst. Dette kan nok forklares i at budsjetter er noe av det mest, sterkt institusjonaliserte, man finner, historien bestemmer i meget stor grad hvordan man skal fordele midler både i lokal og nasjonalpolitikk.

Men det har som jeg har vist i dokumentanalyse vært en endring i bruk av ord, hvor kommunen har en annen ordbruk etter at Cultiva kom, selv om strategidokumentet i og for seg er fra perioden før og etter Cultiva. Begrepsbruken har endret seg til økt bruk av ord som opplevelser, nyskapende, urbant og så videre. Kultur kan synes som å ha fått en sterkere grad av retningsperspektiv nå enn før.

Informantene var noe uenige i hvorvidt det var blitt en endring, og noe av dette skyldes nok ulike måter å se endring på. Det var midlene til Cultiva, og ikke Cultiva selv som fremgikk som en mulig endringsagent. Få mente at Cultivas som organisasjon hadde ført til noen endring, men de pekte på at mange så store muligheter i de midlene som Cultiva forvalter.

”Jeg tror det handler litt om at folk begynte å ha litt visjoner. Litt sånn ”du kan vinne i lotto, du kan få penger i Cultiva. Dette kombinert med politikere som ønsket å sette spor etter seg, og et ambisiøst kulturliv førte nok til at man fikk flere muligheter.....

....En av de tingene jeg har opplevd en stor endring i er at nå MÅ vi satse på kultur fordi vi skal trekke den beste arbeidskraften, og da må vi liksom ha det beste alt av alt i kulturlivet. Det handler ikke om kvaliteten av opplevelsen, men at man bare absolutt må ha det som ansees for å være best fordi man skal få best mulig arbeidskraft.

Hvem som har kommet med det aner jeg ikke, men det likner jo veldig på hva det er Cultiva sier at de ønsker.” (Ellen Rudnes, representant for Rødt i kulturstyret)

Mange startet i følge informantene med store drømmer for hva de kunne få midler til. Noen med hell, andre med stor skuffelse. En mulig endring er ifølge flere informanter at man kan, gitt at man får midler, gjennomføre store(og små) prosjekter raskere nå enn man kunne før Cultiva.

Men flere informanter kunne ikke se noe endring kvalitetsmessig i kulturlivet;

”Jeg kan altså ikke, med hånden på hjertet se at vi har fått et rikere kulturliv. Det som har skjedd er at håpløse prosjekter, som havnekvartalet – der gikk masse penger ut av vinduet. Flere prosjekter har gått akkurat som dette. Tungt investering i forprosjekter, men ingenting skjer....

.... Hvis du ser på de pengene de har brukt, så har de jo hatt den ene på den andre utredningen om sin egen identitet, år etter år, ”hvem er vi, hva skal Cultiva være” Pengene går jo rett inn i konsulentfirmaer.

Men dette har jo igjen med makt å gjøre, hvem som får hva.” (Terje Dragseth, forfatter og filmregissør)

Informantene var opptatt av at kultur nå hadde blitt et nytt verktøy for utvikling av regionen. Kultur skal nå nærmest konsekvent kunne måles opp mot nytte i forhold til by eller stedsutvikling. Men tross flere forsøk på å lage store prosjekter hvor kommunen og Cultiva har hatt samarbeid, kunne ikke informantene se noen endring til et rikere kulturliv. Tidsperspektivet ble av mange tatt inn som en mulig forklaring her. Den endringen som står igjen som den klareste endringen fra informantenes syn var denne tydeligheten i begrepsbruk, uten at det nødvendigvis var et konkret innhold i denne begrepsbruken.

Informantene som hadde direkte tilknytning til Cultiva enten politisk eller administrativt mente det var for tidlig å se konkrete endringer siden Cultivas opprettelse.

Felles for informantene var at de oppfattet at mange fikk store tanker og drømmer og realisering av ulike prosjekter ved Cultivas opprettelse.

Det ble en endring i muligheten til å kunne realisere enkelte prosjekter med tanke på tid og størrelse.

Politisk sett ble det en endring med større fokus på kultursatsning i henhold til flere arbeidsplasser og byutvikling.

Ingen av informantene oppfattet en endring som sådan i kulturlivet som følge av Cultiva til dags dato, men de fleste informanter støttet oppfatningen om at hvilket innhold man legger i kulturbegrepet og kulturfeltet som sådan vil ha en innvirkning på praksis.

5.3.4 Dagsorden og media

Et av elementene som kan muliggjøre og forsterke den makt og legitimitet en aktør innehar eller ønsker, er å få plass i media. (Mathiesen 2002)

Idet man får mye plass i media, får man også muligheten til å sette dagsorden. (Eide 2001) Dagsordensetting er maktgenererende i seg selv, nettopp fordi man får muligheten til å forme verdier og oppfatninger. Spørsmålet om all PR er god PR er ikke så viktig i min diskusjon, fordi media sjelden vil gå inn i dype diskusjoner på en slik måte at befolkningen generelt vil ha mulighet til å forstå dybden. Det publikum ser i avisen er navnet Cultiva, hva de gir penger til, og at det eventuelt er mye diskusjon rundt dette. Det bildet som da sitter igjen er at Cultiva er en sentral aktør med mye penger.

”Det er et viktig spørsmål du stiller der. Det at de får så mye plass og at de har mye penger, der ligger jo hele sammenhengen. Fordi de har mye penger, så får de mye oppmerksomhet. Andre blir også interessert i dem fordi det er mye penger å hente.” (Dagny Anker Gevelt, kulturdirektør Kristiansand kommune)

”Det er hvem som får med seg opinionen som får innflytelse. Eksempelvis kunne jo Toffen bare gå ut å hyle alle nevrosene sine høyt i avisen, og så fikk han det som han ville. Så det er noen som bare får denne posisjonen.

Så er det jo noen som har penger til å kjøpe kompetanse til å underbygge sine ønsker, og når du da i tillegg får med deg Fædrelandsvennen så...” (Ellen Rudnes, representant for Rødt i kulturstyret)

Dette bekrefter at media først og fremst er en arena for elitene. (Mathiesen 2002) Eide snakker om at det er hvorvidt man lykkes i å styre oppmerksomhet som avgjør om man får mye plass eller ikke i media. Selve innholdet er ikke det avgjørende, og dette kan skje både innenfra og utenfra.(Eide 2001)

Men noen av informantene pekte på at legitimitet og støtte også kan bygges opp rundt om man får positiv eller negativ mediedekning:

”Det å legitimere Cultiva og deres virke har jo mye med å gjøre – uten at man skal skylde på Fædrelandsvennen på noe vis, så har jo Fædrelandsvennen hatt sin vinkling på ting. Media former befolkningen og danner opinion.

Altså, før jul bevilget vi jo mange millioner kroner. Det som kom i avisen var: korpsene fikk ikke. Så var det en liten notis ved siden av med tildelingene.

Ser man det fra denne siden så er det jo ikke så rart av man kan se negativt på det. Media er en opinionsdanner, så det er klart at det som står i Fædrelandsvennen som er vår eneste avis har jo stor betydning for hva folk mener. Det som står i der er jo ”alltid sant”.

Det å få mye plass kan slå veldig positivt ut, eller helt omvendt. Samtidig tror jeg ikke all pr er god pr. Selv om det skrives masse om David Toska, så tror jeg ikke han får så mye mer makt fordi om – fordi det er så utrolig negativt vinklet. Det handler ikke bare om å være nevnt i media, men det handler om ikke å være for mye nevnt negativt. Man kan godt skrive negative ting, hvis man kan begrunne det. Det handler jo om etikk og moral til syvende og sist hos alle.” (Ellen Skeie, representant for Høyre i kulturstyret)

Cultivas direktør ser slik på den plass de får i media:

”Jeg tror det gir en enorm bevissthet, folk forholder seg til Cultiva. Årsaken tror jeg at det er en nyskaping, det er kontroversielt. Vi er i en spenning mellom flere verdener.

Du har jo eksempelvis Eikeland (jmfr kulturjournalist FVN) som har ikke vært produsent av så veldig mange positive artikler, som plutselig blir litt mer positiv i sammenheng med dette foredraget for rockerne (jmfr Kristiansand Rock Citys seminar og kickoff-arrangement). Så de begynner å bli mer positive etter hvert som de ser hva som skjer.” (Erling Valvik, direktør Cultiva)

Å sette dagsorden handler om å gi noen signaler til omverdenen. Å ha denne dagsordenfunksjonen betyr også at man er en av få som får makt til å definere hva som skal komme i media, og hva som ikke skal komme i media. Man kan som dagsordensetter skape en selektiv virkelighet ut fra det man selv vil fronte ut mot omgivelsene. (Eide 2001)

”Jeg tror det skaper et inntrykk av at de er en viktigere aktør enn det de i virkeligheten er. Samtidig så er de fleste sakene like, de handler om det samme mer eller mindre. Noen er uenig, noen skal satse på noe helt enestående, som er i verdensmålestokk omtrent. Mye krangel på tildelinger.

Selv opplever jeg det som kjedelig og uinteressant i lengden, men det skaper nok er inntrykk av viktighet ja. Mange utenfra kjenner Cultiva – ikke nødvendigvis med navn, men at det er en stiftelse her nede med masse penger. Alle regner med at alt er gull og grønne skoger, at vi får massevis av midler.

Så man har jo skapt et inntrykk av at kulturlivet her er i rivende utvikling – noe det ikke er i den grad man gir inntrykk av – på grunn av Cultiva vel og merke. Det er utvikling i kulturlivet, men det skyldes ikke Cultiva selv om man kan få inntrykket av det.” (Erlend Høyersten, direktør Sørlandet Kunstmuseum)

Mediedekningen til Cultiva var i bred grad oppfattet av informantene som å være en effekt av deres økonomiske midler.

Informantene syntes å være samstemte i tanken om at det å ha stor plass i media kunne gi innflytelse på omgivelsene. Oppfatningene om hvorfor Cultiva har fått denne plassen handlet for mange av informantene om at prosjektet har vært kontroversielt, Cultivas tilgang på ressurser gir en naturlig interesse – og omgivelsene er interessert i å lese om Cultiva nettopp fordi de har disse ressursene.

Det var også en viss enighet i at Cultiva har fått en dagsordenfunksjon, til tross for at mediedekningen ikke har vært opplevd av alle som utelukkende positiv. Gjennom dette har Cultiva hatt muligheten til å skape et inntrykk av organisasjonen, og selv utenfor regionen har Cultiva klart å etablere en rolle som en viktig aktør for regionens utvikling. I forbindelse med innvirkning på kulturpolitisk praksis er dette sentralt av flere årsaker. Som jeg sier i operasjonaliseringen av kulturpolitisk praksis så vil verdisynet til beslutningstakerne innvirke på tildelingene, og dette vil igjen være med på å kunne gi makt og legitimitet rundt nettopp dette verdisynet for omgivelsene. Dette verdisynet kan skapes eller opprettholdes gjennom media.

Cultiva har ifølge mine informanter klart å få stor plass i media, og informantene kaller dette for å ha lyktes i å skape et inntrykk av at de er en viktig aktør, og at de verdier de legger i

kultur er ”de riktige”. I den grad Cultiva har hatt makt til å etablere en forståelse av kulturbegrepet, så har media vært en av de sentrale arenaer til å gjøre dette.

5.4 Così fan tutte! – slik alle gjør det

I denne delen av analysen har jeg tatt sikte på å få stilt noen spørsmål rundt begrepsbruk. Jeg har argumentert i teorikapittelet at disse begrepene benyttes tilsynelatende med den største selvfølgelge, men av de som benytter disse begrepene sjelden går inn i en diskusjon eller refleksjon rundt hva disse begrepene faktisk inneholder.

Et spørsmål som kan fortelle noe om innvirkning på kulturpolitisk praksis er å se på hvorvidt disse begrepene får utslag i praksis, eller om de kun er ment som symboler.

Nå er det viktig å presisere at begreper kun brukt som symboler og ikke i praksis for det første ikke er uvanlig i organisasjonslivet, og for det andre så er det slett ikke ensbetydende med at begrepene ikke har noen funksjon. Begrepsbruk kan være en viktig del i eksempelvis en organisasjons visjoner, noe som er ment å være til inspirasjon og motivasjon.

Så hvorfor stiller jeg meg da kritisk til de begrepene og såkalte motene som jeg tar for meg i denne oppgaven? Min oppfatning er at man i utgangspunktet alltid skal stille seg spørrende til bruk av ethvert begrep.

Men det er en særdeles sentral distinksjon her: visjoner er ment for fremtiden. Vi krever ikke engang at innholdet i dem skal kunne gjennomføres i praksis. Men det er min oppfatning at de begreper som benyttes i kulturfeltet er ment å skulle gjennomføres i praksis. Faktisk så sier man at de allerede finnes i praksis, og enda ytterligere: at de har en effekt!

I denne sammenhengen er det interessant fra et maktperspektiv å stille seg spørsmålet om hvem det er som har introdusert disse begrepene i det lokale kulturlivet – og hva innholdet av dette begrepet er.

”De (ref.Cultiva, andre markedsrettede aktører) prøver jo å prege kulturbegrepet og hvordan man definerer dette. De bruker slike klassiske retoriske triks, de kaller det for kultur – men det er næring. ”Vi gjør kultur til næring, så kan vi investere der og tjene penger på det. ”

Deres definisjoner er basert ut fra en logikk og et begrepsapparat som egentlig ikke har noe med kunst og kultur å gjøre. Kunst for meg er en begrepsanalyse og, det vil si at du setter kritiske spørsmål ved de begreper som blir brukt.

*Dette prøver jeg å gjøre, **Cultiva gjør det motsatte: de sementerer begrepet.***” (Terje Dragseth, forfatter og regissør)

Ved å sementere et begrep blir det fastlåst, man påvirker et begrep i en slik retning at det ikke er åpent for annen tolkning. Oppfatningen fra denne informanten tolker jeg til at det kulturbegrepet Cultiva benytter seg av, og dets innhold ikke møter forståelse og aksept. Dette kan fremstå som en motsetning til det Foucault ser på som et trekk ved den moderne makten, nemlig at den er produktiv og omskiftelig. (Engelstad 1999).

Foucault diskuterer også en annen kilde til makt, som er av språklig art og ligger implisitt i måten vi former begreper, snakker og tenker om verden på. (Foucault 1970) Dette virker å være nærliggende den makt informanten snakker om, og kan sees på som definisjonsmakt.

At noen aktører får gjennomslag for sine virkelighetsbeskrivelser og -oppfatninger gir dem samtidig et maktmessig overtak, (www.samfunnsforskning.no) og det kan virke som om dette maktmessige overtaket har en sementerende virkning på begrepet fremfor en produktiv og omskiftende virkning.

5.4.1 Trender

”Det å være ”poppis” er jo veldig bra for det som liker det. Det er noe som er in og noe som er ut. Jeg vil faktisk påstå at det går på om det gir deg ”kred” på byen omtrent.

Kristiansand er jo liten også, man skal ikke undervurdere hva som skjer andre steder i verden heller. Det kommer jo inspirasjon utenfra, vi hiver oss på trendene.....

....Her mener jeg jo at den gjengse sørlending ikke orienterer seg om hva som skjer rundt omkring i verden. De aner ikke hva som foregår i København engang, ikke Oslo heller....det er jo klart at her har Cultiva vært med på å og dette inntrykket at dette er viktig. Bare det at det er blitt så sterkt personifisert, at dette er Valvik sine holdninger. Bare det sier veldig mye. Det er jo ingen som snakker sånn ”ja, men sånn går jo trenden i Europa nå, eller...blabla”. Ingen tenker slik. Bare dette er jo et tegn på at man opplever Cultiva som veldig sterk her.

Det er helt sikkert en felles trend i hele verden, men her i byen opplever jeg at den er representert gjennom Cultiva” (Ellen Rudnes, representant for Rødt i kulturstyret)

”T:Du kan jo lese kulturdokumenter i andre byer, Stavanger, Bergen, det er akkurat det samme. Jeg har jo selv lest disse dokumentene. Alt er helt likt, og så sloss de om å være best.

M: Det er trendy altså?

T: Det er trendy og dermed udifferensiert.” (Terje Dragseth, forfatter og regissør)

Informantene opplever altså at de begrep som benyttes kommer fra en gjeldende trend. ”Alle” benytter seg av den samme trenden, man adopterer suksessfulle oppskrifter og aktører opptrer som motehandlere. (Røvik 2007)

Man har fått en sosial autorisering ved at ideene har fått spredningskraft gjennom de er blitt knyttet til kjente organisasjoner og/eller suksessrike organisasjoner eller enkeltpersoner – i dette tilfellet Cultiva og direktør Erling Valvik.

Oppskriften har blitt fremstilt som et slags universalmiddel med dokumenterte resultater, og det henvises til de vanlige eksemplene: Bilbao, Holstebro, Richard Florida og så videre.

Mange av informantene tok opp med mer eller mindre entusiasme de avlagte studieturene til disse ulike stedene som har blitt kroneksempler på opplevelsesindustrien. De steder som er opplept og vedtatt at har sin suksess med bakgrunn i et enkelt museum, skulptur eller liknende fremstår som det levende bevis for at opplevelsesindustri er svaret på alt.

Dermed ser man også en tidsmarkering på oppskriften, man har lyktes i å fremstille den som noe nytt, og løsningen på samtidens og fremtidens problemer. (Røvik 2007)

Informantene opplever i stor grad at denne trenden kommer fra Cultiva, og begrunner dette med landsdelens noe bedagelige og ”alt er så greit” attityde. For de som ikke er lokale så kan dette oversettes med at man oppfattes som lite søkende etter noe nytt når alt man allerede benytter seg av ”er så greit”.

Informantene oppfatter at det er Cultiva som har vært frontfiguren for de begrep som har gått for å være ”hotte” i forbindelse med utvikling av den lokale kulturpolitikken. De ulike begrepene kommer altså ikke fra Cultiva i utgangspunktet, men det er en bred oppfattelse av at det er Cultiva som har gjort mange lokale aktører kjent med begrepet og at det ut av dette er kommet en innvirkning på praksis.

5.4.2 Opplevelser

Under intervjuene var opplevelsesbegrepet det begrep som gjentok seg mest. Men de ulike informantene forhold seg ulikt til begrepet. Det som syntes å være felles var at samtlige stilte seg spørrende til om begrepet var riktig å bruke i sammenheng med kunst og kultur. Enkelte brukte begrepet løst, men andre delte opp begrepet og stilte seg spørrende til betydningen og bruken av det.

Mange av informantene karakteriserte også opplevelsesbegrepet som "Cultivas begrep". Utgangspunktet for denne samtalen var at kommunen i utstrakt grad har benyttet seg av ulike begreper, men fokuset hos informantene falt likevel raskt over på Cultiva.

"Opplevelsesbegrepet er Cultivas begrep, det bruker ikke vi så mye. Jeg synes det opplevelsesbegrepet er en innsnevring, jeg er litt skeptisk til bruken av det. Det er jo bare en liten del av det vi snakker om. Jeg har diskusjoner med Cultiva hvor jeg ikke alltid er like enig i deres tolkninger av hvordan Cultivas vedtekter skal settes ut i praksis." (Dagny Anker Gevelt, kulturdirektør Kristiansand kommune)

Oppfatningene om hvem det er som har introdusert begrepene er uklare hos noen av informantene, mens andre trekker frem konkrete bidragsytere:

"Cultivas begrepsapparat, altså opplevelsesindustri, det er jo ikke bare Cultiva – men hele den vestlige verden som bruker dette begrepsapparatet. Det kommer altså fra Richard Florida, "The Creative Middleclass."

"Jeg har vært på konferanser på UIA, hvor de har hatt telefonisk forbindelse med "Gud", altså Florida – og han har da vært premissleverandøren og begrepsleverandør til denne bevegelsen vi opplever nå: altså opplevelsesindustrien." (Terje Dragseth, forfatter og regissør)

Her går det frem at man har hatt en kunnskapsformidler som i aller høyeste grad har klart å skape en trend, eller diskurs for hvordan kultur skal forstås og anvendes i kulturpolitisk forstand. Denne informanten styrker antakelsen om at begrepene virker å bli brukt uten innhold, og at virkningen dermed blir tilfeldig. (Røvik 2007)

"De begrepene som Florida og andre nyliberale har kommet med, de har blitt tatt ukritisk imot. Rådmennene går liksom på kurs hvor disse begrepene med opplevelsesindustrien blir presentert....." (Terje Dragseth, forfatter og regissør)

Det kan altså virke som om begrepene blir introdusert som en slags ”how-to” manual overfor et mangfold av aktører hvor man tillegger mening og effekt til begrepene.

”...man styrer begrepsbruken. Man bestemmer begrepsapparatet. Hvis man diskuterer med den jevne nordmann så vil jo han selvsagt være påvirket av disse begrepene. For eksempel å forstå kunst, eller ikke forstå kunst. En annen virkning av dette er at hvis du er kritisk og stiller spørsmål – da er det synonymt med å være negativ.

Hva heter det? OPP - levelsesindustri. Opp er jo et positivt ladet ord. Det står for vekst. Vekst for enhver pris, alt om ikke støtter dette er negativt. (Terje Dragseth, forfatter og regissør)

Denne informanten peker på et helt sentralt element: man har lyktes i å skape en forståelsesramme rundt disse begrepene til at opplevelse positivt – kunst er positivt, og til sammen så vil dette føre til en vekst man ikke ville oppnådd uten disse elementene. Man lykkes i aller høyeste grad med begrepsstyring i det man klarer å få kritikk til å virke som ren negativitet eller mangel på forståelse, og dette var tydelig i intervjuene. Dette kan sees i klar sammenheng med hvordan Berkaak og Frønes beskriver hvordan de intellektuelle trendsetterne definerer hvilke problemstillinger som er interessante og aktuelle, og bestemmer det språket disse temaene skal omtales i. (Berkaak og Frønes 2005)

Informantene som støttet denne begrepsbruken sterkest oppfattet kritikere til ikke å ha fått full forståelse for innholdet. Men informantene som stilte seg spørrende til begrepet var også opptatt av å stille dypere betingelser for å snakke om opplevelse i sammenheng med kunst;

En kunstnerisk opplevelse for deg som mottaker tar tak i noen som heter din erfaring, mens opplevelsen kun er overflatisk. Du får ikke en dypere erkjennelsesmessig opplevelse av å gå i dyreparken annet enn at du sett at det er dyr som er innesperret. Og dette betaler man jo i tillegg for. Det er jo som jeg sier: dyreparken er jo bare en konsentrasjonsleir for deprimerte dyr.” (Terje Dragseth, forfatter og regissør)

Informantene hadde ulike oppfatninger av opplevelsesebegrepet. Enkelte brukte det løst, mens andre gikk inn i dybden og stilte spørsmål om hva en opplevelse egentlig er. Flere av informantene var uenige i det innholdet og de effekter begrepet oppleves å bli tillagt av Cultiva.

Som dokumentanalysen viser, så har kommunen fått en endring i hvordan de omtaler kultur, og hva begrepet tillegges av sentralt innhold. Begrepet opplevelse er ett av flere begreper som har fått mer plass. Likevel mener kulturdirektøren at Cultiva ikke nødvendigvis har vært aktøren som har påvirket til dette:

Det er ikke noe nytt for oss, men det som er nytt er at det også er politikerne som sier det. Slik var det ikke før. Jeg var leder av Norsk Kulturforum som promoterer det faglige i kultur på 80 tallet, og vi brukte alle disse begrepene som relaterte seg til kultur og næring. Men vi måtte brøyte nytt land, det var ikke en selvfølge hos politikerne.....

..... Man kan gå mye lengre bakover enn det dagens politikere eller Cultiva gjerne pleier å vise til. Dette holdt jo vi (Norsk Kulturforum) på med på 80 tallet.”(Dagny Anker Gevelt, kulturdirektør Kristiansand kommune)

Kommunen benytter seg av opplevelsesbegrepet alene, mens Cultiva trekker dette begrepet inn i en økonomisk kontekst ved å benytte seg av den opplevelsesindustrielle retningen. Jeg tolker Ellen Skeie Hansen som sitter både i kulturstyret og i Cultivastyret til å være noe forbeholden til selve økonomiseringen av opplevelsesbegrepet:

”Man kan kanskje la være å snakke så mye om opplevelsesindustri i alle mulige sammenhenger, men snakke om opplevelser punktum. For når man snakker industri så blir det så fort fokus på pengene, og jeg tror penger og alle mulige andre verdier av denne typen kommer naturlig hvis man lager gode opplevelser.” (Ellen Skeie Hansen, representant for Høyre i kulturstyret)

Som det er konkludert med i dokumentanalysen, så har Kristiansand kommunes retningslinjer for tildeling endret seg fra 2002 til 2007 til tross for at disse to periodene er innenfor samme strategidokument. Opplevelse var ett av begrepene som var sentrale, og det var da interessant å se hvem som kunne tenkes å ha innvirket til denne endringen. Var det en generell trend, eller var det Cultiva som hadde vært endringsagenten?

I denne oppgaven har jeg lagt til grunn at de moter og diskurser man benytter seg av vil ha et utslag i praksis, fordi man baserer tildelinger på dette verdisynet. Når Cultiva da har klart å skape en bred oppfattelse av at opplevelsesbegrepet er knyttet til deres organisasjon, så vil jeg

si ut fra dette materialet at dette er et av elementene Cultiva kan tenkes å ha innvirket på i henhold til kulturpolitisk praksis.

Det er viktig å presisere at Cultiva ikke er den eneste aktøren som har innvirket. Som jeg har beskrevet i operasjonaliseringen av kulturpolitisk praksis, så vil det være et mangfold av formelle og uformelle aktører som innvirker på synlige mindre synlige måter. Likevel; samtlige av informantene trakk en klar sammenheng mellom Cultiva og opplevelsesbegrepet. Dette tolker jeg til at benyttelsen av opplevelsesbegrepet i den lokale kulturpolitikken gjerne kan ha blitt influert av Cultiva.

Dette betyr ikke at Cultiva intensjonelt har innvirket til dette, men med den oppmerksomhet Cultiva har fått kan det godt tenkes at deres hovedmål for kultur kan ha blitt den lokale premissleverandøren for en diskurs å utvikle kulturbegrepet ytterligere i.

5.4.3 Kulturbegrepet

Kulturbegrepet er vanskelig å definere entydig, fordi det har ulik betydning og oppfatning fra hvilket miljø man ser det i. Som Berkaak og Frønes(2005) påpeker er alle disse fortellingene en diskursiv konstruksjon. Kulturbegrepet har også blitt utvidet gjennom historien, og man kan si at dette enten styrker eller svekker kulturbegrepet. (Skot-Hansen 1998)

Mange av informantene var opptatt av opplevelsesbegrepet i forbindelse med kulturbegrepet. Det ble gjort skiller mellom en opplevelse kontra en kunstnerisk opplevelse:

”En kunstnerisk opplevelse for deg som mottaker tar tak i noen som heter din erfaring, mens opplevelsen kun er overflatisk. Du får ikke en dypere erkjennelsesmessig opplevelse av å gå i dyreparken annet enn at du sett at det er dyr som er innesperret. Og dette betaler man jo i tillegg for. Det er jo som jeg sier: dyreparken er jo bare en konsentrasjonsleir for deprimerte dyr.” (Terje Dragseth, forfatter og regissør)

Flere problematiserte også dette med å se på kunst som noe utelukkende positivt. Kunst og kultur skal altså i følge opplevelsesindustrien bidra til å skape opplevelser, og jeg oppfattet det fra flere av informantene at man søkte etter en større forståelse for å forstå kunstens ringvirkninger og virkemåter:

”Mange teoretikere vil påstå at hvis ikke kunsten berører noe utover seg selv, så er den ikke interessant. Det har ikke aktualitet. Den har aktualitet i det den skaper estetisk mening hos deg, eller berører samfunnsmessige eller politiske problemstillinger. Samtidig vet man jo at mange ting som går under merkelappen kunst er nesten virker mer ødeleggende for renommeet og miljøet enn det er stimulerende. Det er ikke noe som peker fremover, en kvalitativ utvikling.” (Erlend Høyersten, direktør Sørlandet Kunstmuseum)

Dette utsagnet kan tolkes til å hense på det som av en annen informant er kalt for en slags sementering av begreper. Klausens (1977) forsøk på å definere kunst tar inn begreper som særegent, unikt og evig foranderlig. Dette kan virke og være i motsetning til hva Cultiva oppfattes å legge i et kunstbegrep.

(Om kultur og ressurser).....*Men hva det gjør med kulturforståelsen?*

..... jeg har blitt mer bevisst på at jeg fra mitt ståsted hele tiden må understreke kulturens mye, mye videre betydning for det enkelte mennesket, for vekst, for verdier, for lokalsamfunnet, for fellesskap, for utvikling av et samfunn – i det hele tatt. Altså et mye større perspektiv enn det Cultiva konsentrerer seg om.” (Dagny Anker Gevelt, direktør Kristiansand kommune)

Noen av informantene mener at deres oppfatning av kunst og kultur ikke er samsvarende med Cultivas oppfatning. Flertallet av informantene var opptatt av kulturbegrepet som sådan, og dets fortolkning. Det ble uttrykt på ulike måter, men det var en jevn enighet om at kulturbegrepet blir tildelt ulikt innhold. Som Berkaak og Frønes(2005) påpeker, så hevdes det ofte i kulturdebatten at moderniteten, og da særskilt det postmoderne er preget av ontologisk pluralisme. Det betyr at det ikke bare finnes ett legitimt meningsunivers, men flere.

”Selv forholder jeg meg nokså likegyldig i så måte til Cultiva. Jeg synes ikke de har noen makt til å definere, det er innlysende det de definerer fordi det er enkelt, de vet hva det er, dette kan de.

Det er kalkulerende og kjedelig. Man vet liksom hvilke knapper de kommer til å trykke på, de er veldig forutsigbare. I forhold til kulturbegrepet så er det ganske uinteressant når man sjeldent overrasker.” (Erlend Høyersten, direktør Sørlandet Kunstmuseum)

Som vi kan se i teorien så forklarer Mangset (1992) dette ved å peke på hvordan den markedsorienterte underholdningskulturen har gjerne en sjablonmessig og stereotyp form og et konvensjonelt forhold til etablerte smaksnormer blant folk flest. Kulturindustrien når flere, på en for publikum enkel og lite krevende måte. Og kanskje er det nettopp derfor Cultivas utøvelse av kulturbegrepet ikke synes å møte forståelse hos denne informanten.

5.4.4 Kultur og økonomi

Kall det næring, kapital, opplevelsesindustri – kjært barn har mange navn. Det bunner ut i en diskusjon om hvorvidt det er riktig eller mulig å kople sammen kunst og kultur sammen med målbarhet. Kunst og kultur som opplevelse er først og fremst en kvalitativ opplevelse. Og det er vanskelig å skulle måle ringvirkninger av noe kvalitativt.

Cultivas hovedmål er kvantitative: flere arbeidsplasser og bedre levekår. Bedrede levekår kan bety så mangt, men om man skal tenke rent praktisk så vil enhver form for levekårs målinger kunne reduseres til noe kvantitativt: bedre helse betyr mindre behov for helsetjenester. Penger spart. Bedre helse betyr større mulighet for å bli arbeidsfør, og bli lengre i arbeidslivet. Penger tjent, og penger spart.

De nye forbindelsene mellom kunst og næringsliv må ses i lys av de skjærpede kravene til innovasjon og differensiering i en stadig mer global og opplevelsesorientert økonomi. (Gran og De Paoli 2005) Kulturindustrien representerer en mektig historisk allianse mellom kunst og næringsliv der det finnes en lang tradisjon for å omsette estetisk verdi til økonomisk kapital. (Danielsen 2003) Arbeidskraft nevnes i Vidar Ringstads bidrag, akkurat som i Cultivas strategi som hovedvirkningen av denne type analyser. Ringstad kaller denne koplingen for meget kontroversiell, og peker spesielt på at det trengs dyp samfunnsøkonomisk innsikt for å klare å måle de riktige virkningene. (Ringstad 2005)

”Det var en periode hvor kultur og økonomi skulle holdes atskilt, men nå er det en enighet om at kulturelle institusjoner og næringslivet kan samarbeide. Jeg ser ingen konflikt i å kunne skape ny og interessant kunst selv om det er penger inni bildet. Dette bruker jo Erling Valvik ofte som et argument mot kulturinstitusjonene, at vi er for redde for samarbeid og at vi er

redde for å tenke kommersielt. Det er vi overhodet ikke, men det skal skje på noen andre premisser enn det de ønsker.....

.... Cultiva er for enkle på måten i sitt resonnement, de tenker for kort. Det er innlysende at kultur har en ringvirkning, man trenger ikke poengtere det vi allerede vet i den grad Cultiva gjør. Jeg ser ikke nødvendigheten av å skulle måle det kvantitativt til enhver tid. Det i seg selv er åpenlyst og innlysende, man skulle ikke behøve å vise til statistikker hele tiden. Det å hele tiden skulle sette to streker under svaret "avpotentifiserer" – eller tar det vekk potensen i prosjektet. Selvfølgelig vil det ha en effekt! Men hvis man hele tiden skal lete etter den målbare effekten så leter man på feil sted. Mange prosjekter er jo målbare, men de har ikke nødvendigvis størst effekt. (Erlend G. Høyersten, direktør Sørlandet Kunstmuseum)

Ringstad(2005) problematiserer også måling av effekter nettopp fordi slike effektmålinger krever dyp, samfunnsøkonomisk innsikt. Det vil avhenge sterkt av hva man velger å inkludere i disse målingene. En bred inkludering vil kunne overvurdere effektene, mens en smal inkludering vil gjøre det motsatte. Hva skal regnes som en betydelig effekt, medium effekt og liten eller ingen effekt? Ringstad mener også at de forskningsprosjekter som foreligger til nå er preget av egeninteresse for å få fremvist denne virkningen, og at forskere har latt seg påvirke av dette ønsket.

Flere informanter stilte spørsmål til målbarhet, og hvilke kriterier som skal ligge for å måle noe. Det er både et spørsmål om den kvantifiserbare muligheten, men også kvalitet. Gir målbarhet automatisk kvalitet? Hovedtrekkene som kom ut fra diskusjon med informantene om kultur og næring var at informantene mente man vanskelig kunne måle de virkelige ringvirkningene av kunst og kultur. Kunst og kultur hadde helt klart en virkning, til tider også økonomisk, men det problematiske var å forvente dette ut fra kunst og kultur i den grad Cultiva gjør. Enkelte mente man gjerne kunne bruke kunst og kultur som et middel i å trekke ut økonomiske virkemidler, men de oppfattet at denne effekten lå der uansett som en sekundærfaktor. Og akkurat her kom forskjellen mellom Cultiva og informantene frem i mitt materiale: Cultiva bruker kunst og kultur som et formål til næringsutvikling, mens informantene ønsker økonomiske ringvirkninger som en eventuell sekundær faktor som burde være uavhengig av prosjektets leverett.

"For meg er det den kunstneriske verdien som er viktigst.... For når man snakker industri så blir det så fort fokus på pengene, og jeg tror penger og alle mulige andre verdier av denne typen kommer naturlig hvis man lager gode opplevelser. Da vil du få en etterspørsel, du vil få

den markedsmekanismen inn i det naturlig.” (Ellen Skeie, representant for Høyre i kulturstyret)

Mangset (1992) peker på dette ved å sette fokus på at output i kultur ikke alltid er samsvarende med output i økonomisk sammenheng. Der den økonomiske outputen vil dreie seg om økonomiske effekter ut av kultur som eksempelvis billettinntekter, salg av merchandise og så videre vil outputen i kultur ofte dreie seg om at den kunstneriske opplevelsen faktisk er ment å være sluttproduktet.

”Kultur er vanskelig å tjene penger på, så man må i hovedsak kunne verdsette andre verdier. Men jeg mener likevel at denne verdigenereringen vil kunne skje uansett når produkter har kvalitet. Men det ligger også en forskjell i om man selv har gått inn i et kommersielt marked, eller om man driver med annen type kunst og kulturproduksjon som ikke kan omsette verdier i samme grad. Man kan ikke forvente den samme verdigenereringen.” (Kjetil Nordhus, daglig leder Kristiansand Rock City)

Flertallet av informantene oppfattet at Cultiva hadde manglende forståelse for kulturbegrepet både når det gjaldt definisjon og effekter. Dette begrunnet de med manglende kunnskap. Cultiva definerer i følge informantene for enkelt, og måten de poengterer på viser denne påståtte manglende kunnskapen.

Når det gjaldt opplevelsesbegrepet kalte flere informanter dette for ”Cultivas begrep”. Enkelte opplevde at sørlendinger generelt ikke orienterte seg i omverdenen, og at det derfor var sannsynlig at Cultiva var aktøren som hadde bidratt til en så massiv bruk av begrepet i Kristiansand selv om trenden i og for seg kommer fra andre steder og blir hyppig brukt også i andre byer og land.

Flere informanter mente at dette opplevelsesbegrepet var med på å forkludre og fastlåse kulturbegrepet, særlig når det kom til fokuset på opplevelsesindustri.

Når det gjaldt koplingen mellom kultur og kunst mot økonomi, i Cultivas tilfelle opplevelsesindustri, så kom igjen dette med kunnskap og innsikt inn som et sentralt poeng.

Opplevelsesindustri i forbindelse med Cultiva opplevdes for flere å ha mer fokus på kvantitet enn kvalitet. Flertallet av informantene søkte etter en større forståelse for kunst og kulturs ringvirkninger som de mente gikk langt utover det Cultiva opererte med.

Flere informanter trakk frem ulike eksempler for å eksemplifisere hvordan andre steder hadde fått betydelige effekter både samfunnsmessig og økonomisk, men at disse stedene hadde satset med andre midler og andre mål enn Cultiva.

Moteteori utdyper dette i henhold til den institusjonelle organisasjonsteorien. (Røvik 2007)

I et institusjonelt perspektiv vil en organisasjon endre seg for å få legitimitet i omgivelsene – tanken om bedre effektivitet er ikke et like viktig argument for legitimiteten.

I det å oppnå legitimitet ligger også en frykt for å virke gammeldags, i den betydning av at organisasjonen tar imot denne endringen for å virke mer reaksjonære – eller rett og slett trendy for å si det på en annen måte.

Dermed kan man kanskje tenke seg at lokalpolitikere, som jo ofte ikke har en bred kompetanse på de feltene de er valgt inn i kan lytte ekstra til omgivelsene når det gjelder hvordan de skal legge et innhold i kulturfeltet og kulturpolitikken. Det kan så tenkes at frykten for å virke gammeldags (og ønsket om legitimitet) gjør at man velger å følge et visst begrepsapparat som flere rundt i omgivelsene følger. Dermed benytter man seg av et begrepsapparat fordi det er trendy – ikke fordi det nødvendigvis har et innhold.

I den grad det har et innhold, og dette innholdet har effekter – så vil de eventuelle virkningene være tilfeldig nettopp fordi valget av begrepsapparat var tilfeldig. (Røvik 2007)

5.5 Makt og motstand

Cultiva har altså gjennom sine ressurser mulighet til å være en sentral aktør i etablering av en diskurs kulturfeltet skal forstås gjennom. Men dette er ikke ensbetydende med at denne diskursen møter aksept i omgivelsene, for som Foucault(1999) påpeker: der det er makt er det også motstand.

Subjekter formes gjennom deres posisjoneringer i diskursive praksiser og maktformasjoner, men når disse diskursene møter motstand vil også subjektene kunne bryte etableringen av hegemoniske diskurser.

For å kunne etablere en hegemonisk diskurs forutsetter legitimitet, og i det Cultiva mangler legitimitet kan dette bli et hinder for å etablere en hegemonisk diskurs.

(I samtale om å legge klare premisser for tildeling av midler)

M: *Vil det ikke alltid være noen premisser man må rette seg etter uansett?*

E: *”Jo, men da kommer det an på om det er folkevalgte som sitter og styrer denne type offentlige midler, eller om det er vilkårlig ansatte gamle rådmenn. For meg så handler det om at vi må ha folkevalgte til å styre dette, jeg tror ikke politikerne skjønnte stiftelsesloven når de opprettet dette. Venstresiden ble jo både rød og grønne i trynet av å kommunisere ut hva det var som faktisk skjedde, når de bare gav bort disse midlene til et vilkårlig menneske som forvalter midlene på en litt vilkårlig måte.”* (Ellen Rudnes, representant for Rødt i kulturstyret)

Dette utsagnet kan tolkes til blant annet å peke på hvordan legitimitet er sentralt i et maktaspekt. Retningslinjene til Cultiva vil være med på å forme klare verdier som i sin forlengelse vil forme den diskurs kulturfeltet skal forstås i.

Folkevalgte og profesjonelle innen feltet kan tenkes å ha en naturlig plass i denne formingen av kulturfeltet, og Cultiva regnes grunnet sin etablering og organisering ikke som en naturlig del av dette.

Jeg tolker også dette utsagnet som en mulig motstand mot den måte Cultiva fordeler sine midler på, at denne gjeldende diskursen ikke møter aksept og forståelse.

Flere informanter var opptatt av å trekke frem den manglende kunnskap og forståelse for feltet de mente Cultiva utviser, og dette kan være en mulig forklaring på den motstand Cultiva kan møte i å få etablert en hegemonisk diskurs. For å oppnå retten, eller legitimiteten til å definere på kulturfeltet oppfatter jeg at man må ha tilstrekkelig kompetanse og erfaring. Informantene gav et sterkt uttrykk for at Cultiva ikke hadde dette, og dermed møter ikke deres mulighet for makt og innvirkning den nødvendige legitimitet hos informantene. Man kan også se det i lys av det Engelstad kaller for en stilltiende forståelse blant alle som kjenner feltet, feltets historie og hva som kunne vært sagt. (Engelstad 1999) Cultiva virker altså i følge denne informanten ikke å inngå i dette nettverket av det Bourdieu kaller symbolske makthavere som har retten til å klassifisere og navngi. (ibid.)

”Da ser vi jo at de har veldig tydelige meninger om hva de vil at skal skje, vi (ref Opera Sør) fikk beskjed om at vi måtte begynne å lage merchandise. Vi måtte se til Dyreparken og gjøre det samme med opera hvis vi skulle få de midlene vi søkte om.

Vi bare: ”Har dette lykkes noe sted noen gang? Har man noen gang sett et slikt biprodukt av opera i verden? ”Cultiva svarer jo bare da at nå må man tenkte nytt og kreativt, og på å få inn penger på andre måter. Opera Sør lar seg vel neppe påvirke, de rister jo bare på hodet av dette. Men andre kan nok la seg påvirke.

Det er vel ingen som opplever at Cultiva har en slik særegen kompetanse til å kunne ta slike vurderinger heller, i forhold til hva som har kvalitet og ikke. Man kan jo gi noen en slik autoritet, men da må man ville gi Cultiva denne autoriteten, for den besitter de ikke med den kompetansen de sitter på i dag.” (Ellen Rudnes, representant for Rødt i kulturstyret)

Når denne informanten henviser til krav om merchandise kan man tenke seg at dette kravet kom ut fra en økonomisk tankegang for kultur. Informanten uttrykker at dette kravet ikke møter forståelse, informanten opplever kravene som tilfeldige og uten en god begrunnelse. Den opplevelsesindustrielle diskursen, med økonomiske elementer som eksempelvis mersalg (merchandise) møter ikke aksept. Når da denne informanten også tviler på Cultivas kompetanse for å gjøre slike vurderinger vil slike krav møte motstand. Her er det ikke bare selve diskursen og dens innhold som møter motstand, men også Cultiva tolkning av diskursen.

”Min personlige mening er at Cultiva har en manglende forståelse av kulturens kompleksitet, de opererer innenfor et kulturfelt som de evner å forstå, og det er når man kan rasjonalisere kulturens effekt i tall og mennesker. Jeg synes denne rasjonaliseringen er meningsløs.

Det handler om en forståelse for hvordan feltet fungerer, og hvordan synergieffektene fungerer. De har ikke forstått dette i det hele tatt. De henviser til statuttene sine, det handler om levekår og arbeidsplasser – det ene utelukker ikke nødvendigvis det andre, men man må forstå hva som skjer i feltet.” (Erlend Høyersten, direktør Sørlandet Kunstmuseum)

Disse informantene aksepterer ikke de forutsetninger den diskurs Cultiva kan sies å operere innenfor, og jeg tolker disse til å peke spesielt på effekter av kunst og kultur. De deler av den opplevelsesindustrielle diskurs Cultiva har valgt sine elementer ut fra opplevs muligens som en innsnevring, og fordi informantene savner en dypere forståelse vil de heller ikke akseptere

denne diskursen. Cultiva har altså ikke klart å legitimere det Neumann(2001) kaller for saksinnramming – altså hvilken diskurs som skal være gjeldende for et saksfelt.

I intervju med Terje Dragseth ble det blant annet snakket om Cultivas kompetanse og forståelse for kulturfeltet. Ved referering til at en informant kalte dette mangel på forståelse svarte Dragseth følgende:

”Det er jeg helt enig i. Det vil si ”forstå” – jeg vil si de er kunnskapsløse. Det sitter kapasiteter i styret som jeg har veldig respekt for som enkeltindivider, men ikke som samlet fagenhet. De representerer ikke kunnskap for meg.

Hvorfor blir vi aldri rådspurt om noe som helst? De går bare til amatører, eller andre som har luen i hånden og som er ydmyke.”

De bruker også et ord som er hundre prosent asynkront med hva kunst dreier seg om, nemlig forutsigelighet.

Man bør jo kunne forlange av et slikt milliardforetak at de har bedre innsikt? At ledelsen har innsikt i hva kunst og kultur er for noe – eller at de i hvert fall har knyttet til seg rådgivere som forstår dette.” (Terje Dragseth, forfatter og regissør)

Disse kritiske innvendingene mot Cultivas kunnskap og innsikt handler ikke bare om kritikk mot Cultiva som sådan, men jeg tolker det også til at informantene viser motstand mot selve verdigrunnlaget – eller diskursen. Samtidig som de stiller seg spørrende til selve diskursen, oppfatter jeg også at det settes tvil til Cultivas måte å tolke diskursen på. Dette genererer motstand, og nettopp dette representerer en utfordring i å etablere en hegemonisk diskurs.

Tross motstand vil Cultiva likevel langt på vei ha mulighet til å være en sentral aktør i en slik diskursetablering, og den enkle forklaringen på dette er deres ressurser. Man vil altså etter min oppfatning kunne etablere og opprettholde en diskurs, men den vil ikke bli verken selvbekreftende eller hegemonisk. Til dette kan motstanden virke for stor.

5.6 Quartfestivalens refinansiering

I dette kapittelet skal vi se hvordan refinansieringen av Quartfestivalen i 2007 er et godt eksempel på hvordan Cultiva både har hatt betydning for og evne til å påvirke den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk

Quartfestivalen i Kristiansand har vært gjennom relativt store omstruktureringer etter at Toffen Gunnufsen valgte å gå av som festivalsjef. Gunnufsens avgang var nok i stor grad et resultat av mange år med manglende støtte fra næringslivet, tross for de enorme økonomiske ringvirkninger festivalen har hatt for handelsstanden og andre næringsdrivende i byen. Det var en sterk politisk vilje for å beholde festivalen her, men det ble tidlig klart at festivalen måtte ha formidabel økonomisk støtte for å kunne fortsette. Politikerne var lenge uenige om i hvilken grad kommunen skulle stille opp, både med tanke på videre støtte og hva som skulle gjøres med den gjeld som allerede forelå. Hovedaktørene for muliggjøringen av økonomisk støtte var Cultiva, Kristiansand Næringssselskap AS(KNAS) og Kristiansand kommune.

Daniel Nordgård overtok ansvaret som festivalsjef, og debatten blant politikerne stormet helt frem til det endelige vedtaket. Kommunen hadde ved flere anledninger gitt klart uttrykk for at Quartfestivalen ikke skulle få mer økonomisk støtte enn det de allerede hadde fått.

De tre instansene skulle både ettergi gjeld og gi nye tilskudd til en samlet verdi av 8,2 millioner kroner, slik at Quart kunne stå på egne bein i 2008. Cultivagaven var betinget av at KNAS gav ytterligere to millioner i friskt tilskudd og at Kristiansand kommune ettergav en gjeld på 1,7 millioner.

Dette kravet satte sinnet i kok hos flere politikere. Disse mente at Cultiva gikk langt over sin rolle, og flere følte seg direkte presset til å være med på løsningen.

I Fædrelandsvennens nettutgave fra 04.12.2007 sier Rødts Halvor Fjermeros følgende:

”Begrunnelsen er mangelen på informasjon og betenkeligheter med å la seg styre av kulturstiftelsen Cultiva.”

Vi har ikke fått regnskaper fra Quart om økonomien. Dessuten foreligger ikke budsjett og ordentlige fremtidsplaner - kun fine, uforpliktende ord i et strateginotat. Grunnlaget å fatte beslutning på er skandaløst tynt.

I tillegg har vi Cultiva som i sitt «redningsvedtak» setter betingelse om at bystyret ettergir

gjeld. Denne planleggingen på annen manns grunn kan vi ikke ha. Det er bystyret som skal styre kulturpolitikken i Kristiansand. Cultiva skal ikke presse bystyret på denne måten”

(<http://www.fvn.no>)

Dette viser hvordan ressurser kan gi makt i praksis, og i Cultivas tilfelle var dette gjennom å stille klare betingelser til Kristiansand kommune. Dette var ikke bare et krav om å stille med midler, men faktisk også et krav om å sanere den gjeld som allerede forelå. Her satte ikke Cultiva bare premisser for et fremtidig prosjektsamarbeid, men også for handlinger som kommunen hadde foretatt før dette tilfellet.

Dette resulterte i en sak i bystyret den 12.03.2008: ”Cultivas rolle i kulturpolitikken”

Sammendraget lød som følger:

I sak om refinansiering av Quartfestivalen tok bystyret følgende opp i møte 5.12.2007:
”Bystyret ber om at det snarest mulig fremmes en egen sak med sikte på en prinsipiell debatt om Cultivas rolle i byens kulturpolitikk(.....)

(....)Bystyret har gitt Cultiva et mandat gjennom formulering av vedtekter og formålsparagraf, og selv om en stiftelse som sådan er selvstendig og uavhengig, bør stiftelsens styre legge stor vekt på hvordan oppdragsgiveren mener oppdraget skal fortolkes og forvaltes. Cultiva bør derfor gi kommunale vedtak, planer og styringsdokument stor autoritet ved utformingen av egen strategi og praksis.”

Politikerne selv hadde ulike oppfatninger av utspillet til Cultiva:

Jeg synes jo at når Cultiva presterer å si at man gir med den forutsetning at kommunen gir? Det er jo snakk om flere millioner det er snakk om. Jeg synes faktisk det var ganske drøyt(.....)

(.....)Cultiva ville fristille Quart slik at de kan selges ut. Quart trengte ikke egentlig ikke disse pengene for å overleve, men hvis man ser på realiteten i det så var det for å begynne å selge Quart ut til private aktører.

Dette var ikke kommunens intensjon, men dette fikk Cultiva tvunget gjennom med å bruke en veldig presset situasjon til bare å gjøre det enda verre, og igjen ved å bruke en av disse hellige kuene her i byen man bare ikke rører. Man rokker ikke ved Quart liksom.

Så det var en sånn utrolig typisk måte for dem å bruke makt på som er veldig tydelig i den situasjonen. Man har sett det i mange situasjoner utenom: ”nå ha vi fått penger av Cultiva, men nå må vi ha enda mer.

Men det har aldri stått i vedtak før at ”det er under forutsetning av” slik som det gjorde nå. Det ligger en vesentlig forskjell der.” (Ellen Rudnes, representant Rødt i kulturstyret)

Ellen Rudnes har vært i styret for Quartfestivalen, og det fremgikk i intervjuet med henne at rolleavklaringen ikke bare har handlet om refinansieringen ovenfor politikerne. Cultiva har også stilt klare betingelser til selve Quartfestivalen som har omhandlet indre organisatoriske forhold, helt konkrete grep som måtte gjøres for å få støtte. Igjen ser man at det er ressursene til Cultiva som muliggjør denne maktutøvelsen.

Kjernen i denne saken handler først og fremst om at Cultiva stilte betingelser ovenfor blant annet kommunen. At Cultiva stilte betingelser slik ble oppfattet som en måte å styre politikere på, og kan i sin ytterste konsekvens reise et spørsmål om demokrati.

”(.....) Og det kan godt hende at det er et godt stykke arbeid, det kan godt hende at dette er det beste som noen gang har skjedd Quart, det skal jeg ikke forholde meg til – men hvis man bare ser på maktstrukturen i det hele, så er det jo ganske obvious hvem som bestemmer. Det handler om hvem som tør å flekse muskler, hvem som eier skam på å gjøre det, og folk som vet at det kommer ikke til å få konsekvenser i denne byen likevel. For det er en utrolig arrogance i det, det er ikke forsøk på å skjule det engang.” (Ellen Rudnes, representant for Rødt i kulturstyret)

Intensjonell maktutøvelse eller ikke, summen av de hendelser som har pågått i Quartsaken viser hvordan en aktør med ressurser kan påvirke andre aktører. Jeg oppfattet ikke selve refinansieringen i seg selv som problematisk for informantene, de fleste var enige i at Quartfestivalen burde prioriteres i større eller mindre grad. Det var måten Cultiva gikk ut på som vakte oppsikt, og hvorvidt det var en del av en tilfeldig rekkefølge eller ikke er ikke det sentrale. I dette tilfellet kan man se Russells(1939) maktdefinisjon kommet til syne ved at makt kan bli definert som produksjonen av intenderte effekter. Her var den intenderte effekten å få til en spesifikk løsning på de økonomiske problemene til Quartfestivalen, og Cultiva fikk gjennomslag for sitt ønske.

Man kan også se det fra en helt annen side, og si at dette var en anledning for et politisk spill hvor man kunne bruke Cultiva som en vikarierende unnskyldning for å ta bort Quartfestivalen

som har gått med underskudd lengre enn politikerne syntes var rimelig. Det kan også ha vært et påskudd som Erling Valvik påpekte, til å rette kritikk mot Cultiva.

Uansett årsak, dette eksempelet kan tjene godt til sitt formål i å vise hvordan makt rent praktisk kan utøves og virkeliggjøres. Dette er ikke en situasjon som er beskrivende for Cultivas virke generelt, men det er interessant å se hvordan makt kan utøves i det virkelige liv – intensjonelt eller ikke. Det er konsekvensen av maktutøvelse som er av viktighet, ikke intensjonen. Og i dette tilfellet var Cultiva i stand til å virkeliggjøre sine interesser.

Flere informanter opplevde at Cultiva presset politikerne og Quartfestivalen i denne prosessen. Denne saken ble oppfattet som en maktkamp, men samtidig var flere av informantene veldig opptatt av å understreke at kommunen uansett burde vedtatt å støtte Quartfestivalen.

Det oppfattes i det brede at Cultiva ikke er et instrument for kommunen reelt sett med tanke på kommunens ønsker og satsninger, men at de som stiftelse rent juridisk sett har rett til å gjøre egne vurderinger uten kommunens samtykke. Flere informanter stilte seg også meget kritiske til hvordan Cultiva skal ha gått inn i organisatoriske anliggender både i dette og andre tilfeller når det gjelder tildeling.

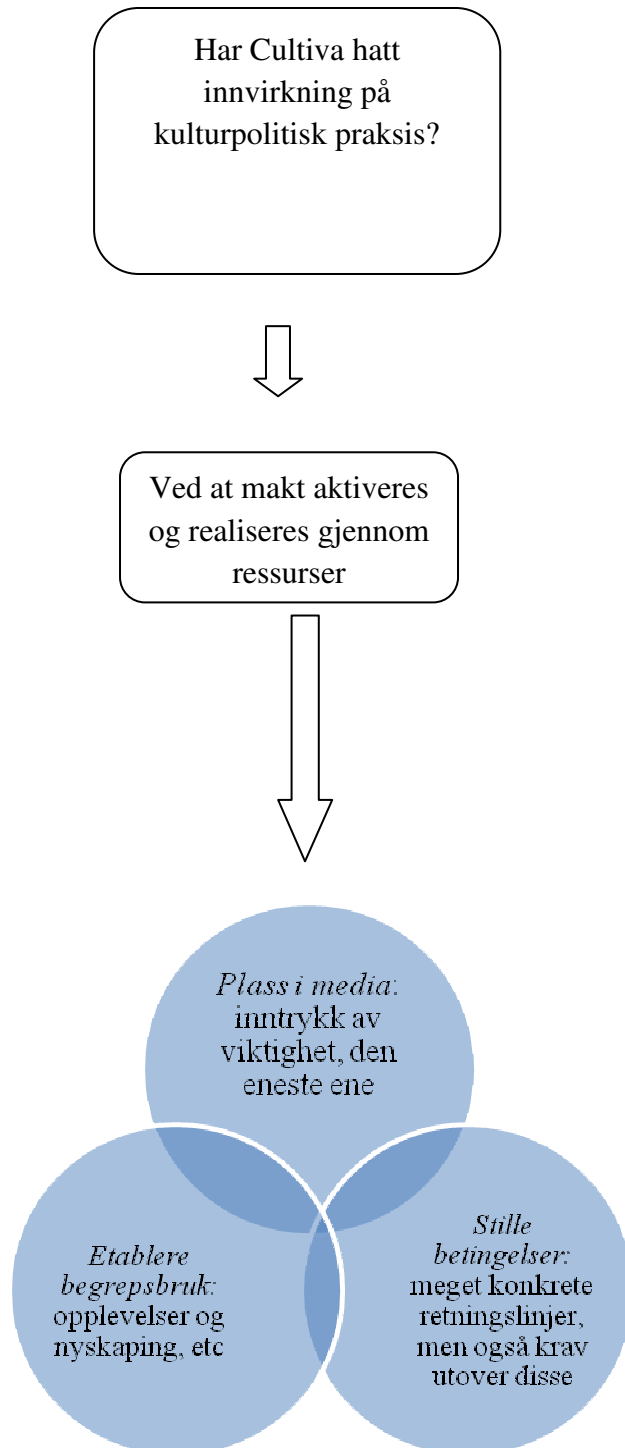
Flere informanter mente at Cultiva i dette tilfellet hadde gått utover den rollen de bør inneha.

I et maktperspektiv kan man se hvordan dette relaterer seg til makt i praksis. Nå er det vanskelig å avgjøre hvilke prosesser som var bakgrunnen for denne avgjørelsen, det kan like gjerne være et politisk spill, som at Cultiva har utøvd makt. Men dette er heller ikke det interessante i denne sammenhengen. Det interessante er at dette forestående vedtaket skiftet stemning til å la det få gjennomslag først etter Cultiva hadde stilt betingelser. Vi vil aldri vite sikkert hva det endelige vedtaket hadde blitt, men det er ingen tvil om at enkelte følte seg presset. Dette kan ha vært en anledning for disse politikerne til å få oppslag i media, det vet vi ikke, men vi vet at det på forhånd av disse betingelsene tydet på at flertallet ville stemme mot et vedtak om refinansiering av Quartfestivalen. Dette har jo skjedd før, politikerne har sagt ”aldri igjen” flere ganger. Toffen Gunnufsens avgang ville vært den gylne anledning til å skrinlegge festivalen en gang for alle for de som ønsket dette, så denne gangen virket det sannsynlig at forslag om refinansiering faktisk kunne bli nedstemt hvis man skulle ta de sakene som fremkom i Fædrelandsvennen forut dette vedtaket i betraktning.

Uten at vi kan vite nøyaktig hvilke prosesser som lå bak, så er det ingen tvil om at Cultiva hadde en innvirkning. Det var heller ingen tvil om at dette var en sak som var svært viktig for flere aktører, og uenigheten blant partiene var så absolutt tilstede.

5.7 Sammenfatning analyse

For å få et endelig bilde av hvordan Cultiva kan tenkes å ha hatt innvirkning på kulturpolitisk praksis, kan vi enkelt se det i en slik modell:

Spørsmålet var altså:

Har Cultiva hatt innvirkning på kulturpolitisk praksis?

For å svare på dette stiller jeg meg tre underproblemstillinger:

a) Hvordan forstås innholdet i kulturfeltet i den lokale kulturpolitikken og hvordan har dette endret seg?

b) Har Cultiva hatt betydning for og evne til å påvirke forståelsen av innholdet i kulturfeltet og kulturpolitikken?

c) Har Cultiva hatt betydning for og evne til å påvirke den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk?

Den første underproblemstillingen kan man se i lys av dokumentanalysen. Denne delen er analysert i forbindelse med selve dokumentanalysen, og her tolket jeg Kristiansand kommunes retningslinjer for tildeling og de hovedmål herunder for å ha endret seg fra 2002 til 2007.

Her konkluderer jeg med at budsjettene på de valgte områder, klassisk og rytmisk musikk, film og visuell kunst ikke kan sies å ha endret seg nevneverdig i takt med Cultivas tildelinger. Det er heller ingen økning i satsningsområder som slår spesielt ut på budsjettene i de kategorier jeg har valgt meg ut.

Om man ser bort fra disse kategoriene vil man se at festivaler har fått stadig større plass, og nærmere bestemt gjelder dette Quartfestivalen. Denne er nå slått konkurs, og det er derfor usikkert om festivalsatsningen vil ha noen effekt på lang sikt som følge av Cultiva. Jeg vil komme nærmere inn på Quartfestivalen i besvarelsen siste underproblemstilling.

Jeg konkluderer så med at ordbruken har endret seg, men at dette ikke rettmessig kan sies å være en effekt av Cultiva. Cultiva benytter begrepet *opplevelsesindustri*, og kommunen sier at ”*bidra til at innbyggerne skal få opplevelser som overgår hverdagen*”.

Dette betyr som jeg har sagt i dokumentanalysen ikke at Kristiansand kommune tar del i tanken om opplevelsesøkonomi, men det sier noe om at Cultiva og Kristiansand kommune har noen felles plattformer i dag når det gjelder perspektivet på hva kultur kan gjøre med og for både individer og samfunn.

Når det gjelder den neste underproblemstillingen, altså hvorvidt Cultiva hatt betydning for og evne til å påvirke forståelsen av innholdet i kulturfeltet og kulturpolitikken, så mener jeg her å kunne se flere tydelige tegn på at de har hatt både en betydning for og evne til å påvirke denne forståelsen. Blant flere av respondentene er det ikke bare manglende støtte, men også motstand mot denne forståelsen.

Gjennom sine ressurser har Cultiva fått makt til å innvirke. Ressursene har for det første gitt dem en mulighet til å stille betingelser for tildeling. Disse betingelsene er svært spesifikke. For det andre har ressursene gitt Cultiva plass i media, og dette har skapt et inntrykk av at de er en sentral aktør i kulturlivet. I tillegg har Cultiva gjennom media mulighet til å innvirke på etableringen av en gjeldende diskurs. Ressursene har for det tredje ført til at Cultiva har hatt mulighet til å påvirke gjennom begrepsbruk, og dette henger sammen med både plass i media og betingelsene de stiller. Gjennom media kan Cultiva formidle de verdier de ønsker å kommunisere ut, og gjennom betingelsene kan man "tvinge" gjennom en vinkling mot den diskurs man ønsker å etablere.

Det er kun ett klart forhold som har kommet ut av å studere det kulturbegrep Cultiva kan sies å operere innenfor. Dette forholdet består av at Cultiva stiller økonomisk betingede krav gjennom krav til målbarhet og en forankring innen opplevelsesøkonomi. Kristiansand kommune har et bredere fokus enn Cultiva i sine retningslinjer for tildeling, men likevel er markedsrettede elementer kommet sterkere inn etter Cultivas opprettelse.

Cultiva vil nok som organisasjon si at de ikke forsøker å definere, for de konsentrerer seg om utvikling av regionen, ikke utvikling av en kulturforståelse. Og de har delvis rett. Cultiva er ikke ment å gå inn i kulturlivet som sådan og definere. Ei heller gir de seg selv retten til å definere. Men min empiri viser at Cultiva definerer så absolutt – og de gjør det gjennom sine tildelinger og retningslinjer. Dette er ikke bare empirisk begrunnet, men det er også teoretisk begrunnet gjennom det maktperspektiv jeg har lagt til grunn.

Oppslutningen rundt denne forståelsen er blant mine informanter er hos de aller fleste ikke akseptert. Tolker jeg empirien riktig så er det ikke bare mangel på oppslutning, men denne forståelsen har faktisk skapt stor motstand hos flere av informantene.

En slik motstand vil man ikke kunne finne hvor det ikke foreligger makt. Hadde Cultiva vært ubetydelige hadde de vært ignorert. Så Cultiva har makt, men det kulturbegrepet de anses å arbeide ut fra, møter ikke aksept, det oppfattes ikke som legitimt.

Med det materiale jeg har tilgjengelig så konkluderer jeg med at Cultiva til en viss grad har hatt makt til å etablere en forståelse rundt innholdet i kulturfeltet og kulturpolitikken. Denne makten er realisert gjennom de ressursene de har tilgjengelig, og de premisser de setter for tildeling av disse ressursene.

Jeg har ingen formening om hvorvidt denne makten er intensjonell eller ikke, ressurser har ofte denne virkningen på innflytelse uansett intensjon. Når jeg sier at de har hatt makt i en viss grad, så er det fordi de har klart å formidle tydelig hva de står for. Informantene uttrykker god innsikt og forståelse for hva de mener dette innholdet i kulturbegrepet dreier seg om, og dette tolker jeg til at Cultiva har klart å formidle dette innholdet.

Jeg argumenterer at dette innholdet man vurderer tildelingen ut fra vil ha en innvirkning på praksis. Det får betydning både for søkere og samarbeidspartnere, eksempelvis Kristiansand kommune. Denne formidlingen av verdier – eller rettene sagt moter og diskurser er jo ment å få utslag i praksis, derav de klare retningslinjene for tildeling av ressurser.

Teoretisk kan vi se dette i det Hernes beskriver om ressursmakt: det er ikke det direkte forholdet mellom aktører som er interessant, men det de rår over som de kan bruke for å oppnå ulike ønskemål. De ressurser en aktør har utgjøres av de hendelser eller saksforhold aktøren har kontroll over. (Hernes 1978)

I dette tilfellet er ressursene Cultivas tildelingsmidler, og utfallene er hvem som får tildelingen og ikke. Ulike saksforhold kan tenkes å kunne være flere ting, deriblandt retningslinjene, ulike krav eller råd søkerne får på forhånd av et vedtak og så videre. Ved at andre er interessert i utfallene, blir kontrollen over hendelsene verdifull. Jo mer verdifulle disse hendelsene er, jo større vil aktørens ressurser være og jo mer makt vil aktøren ha. (Hernes 1978)

Og dermed er ikke all relevans rundt kulturpolitisk praksis knyttet til hvorvidt det får faktiske utslag på budsjetter. Selv om man kan velge å bevilge midler utenom retningslinjene så vil man uansett intensjon og praksis formidle noe i en sterk symbolsk form.

Det er altså på tre punkter jeg mener Cultiva til dels har makt gjennom å påvirke en forståelse av innholdet i kulturfeltet og kulturpolitikken:

Det første er gjennom media. Mine informanter ble overrasket over det faktiske antallet saker Cultiva har fått dekning på, og de mente dette måtte være på grunnlag av de ressurser de har tilgjengelig.

Det er altså pengene – eller tildelingene til Cultiva, og ikke Cultiva alene som virker å være interessant for media. Cultiva har klart å skape et inntrykk av viktighet, og at de er den største aktøren i regionen på kulturfeltet. Cultiva har klart å skape et inntrykk av at landsdelen er avhengig av satsning på kultur, og Cultiva er veien å gå for å realisere dette. Men de har også gått mer presist til verks – informantene har en sterk opplevelse av selve den opplevelsesindustrielle diskursen, og målbarhet som nærmest en forutsetning for at noe skal satses på.

De har også i følge mine informanter klart å skape et inntrykk for omgivelsene at kulturlivet er i utvikling som aldri før, og at dette er en effekt av Cultiva. Igjen, det er uvisst om dette er intensjonelt – men med det maktperspektiv jeg har lagt til grunn så er effekter av makt like sentralt – om ikke mer sentralt enn intensjonene.

Berger og Luckman snakker om vedlikehold, opprettholdelse og transformasjon av subjektiv virkelighet gjennom samtale (Berger og Luckmann 2000), men man kan også se dette fra et perspektiv om ulike diskurser hvor vi gjennom å bruke språket og produsere utsagn og påstander skaper en sosial og kulturell verden omkring oss, eller virkelighet. (Berkaak og Frønes 2005) Media er bare en av mange arenaer hvor vi både skaper og opprettholder trender, moter, diskurser, sosiale virkeligheter – hva enn man velger å kalle det.

Det andre punktet er at det kan virke som om, ut fra min empiriske basis at Cultiva har klart å etablere, eller i alle fall inspirere til økt bruk av opplevelsesbegrepet.

Faktisk kalte flere av informantene opplevelsesbegrepet for "Cultivas begrep". Richard Florida er blitt en husteoretiker som "alle" viser til for å legitimere den retning kultur blir utviklet i dag. Florida er mye brukt på en generell basis, men ut fra den foreliggende empiri så linkes disse begrepene og denne teoretikeren direkte til Cultiva.

En forklaring på hvorfor alle hiver seg på trendene, er at det på forhånd er lagt mye arbeid i ”pakking” av ideen eller oppskriften – det vil si hvordan de formuleres og presenteres. Selve pakkingen av en idè kan være avgjørende for om den fremstår som akseptabel og legitim – og dermed også avgjørende for om den blir populær og utbredt. Historiefortellingen og fiksjonsbruken er faktisk en del av denne moten, det er ikke lengre ”in” å bruke tall og fakta som begrunnelse for en oppskrift. (Røvik 2007)

Opplevelsesindustri har blitt en fortelling ”alle” tror på, og historiene i denne sammenhengen kan tenkes å være Bilbao, Holstebro og alle andre eksempler man benytter seg av for å støtte opp om oppskriften.

Røvik har kommet til ulike fellesnevnerne som kan forklare hvordan oppskrifter presenteres på og dermed spres. Av disse fellesnevnerne var det tre av punktene jeg synes var særskilt interessante i sammenheng med opplevelsesindustri: Sosial autorisering, universalisering og tidsmarkering. Sosial autorisering forklarer hvordan ideer kan få spredningskraft dersom de blir sosialt autorisert – det vil si at de knyttes til kjente organisasjoner og/eller suksessrike organisasjoner eller enkeltpersoner. Hvordan denne oppskriften har blitt spredt ellers i verden har jeg ingen forutsetning for å vite, men dette kan likne veldig på den lokale effekten opplevelsesindustrialbegrepet har hatt i Kristiansand. Informantene kaller det faktisk for ”Cultivas begrep”, og dette forteller noe om hvilken grad av sosial autorisering som kan tenkes å ha funnet sted.

Universalisering handler om å lykkes i å fremstille oppskriftene som et slags universalmiddel med dokumenterte resultater som kan brukes i alle typer virksomheter. Opplevelsesindustrien blir i stor grad kommunisert ut som et universalmiddel for by og stedsutvikling, og den skal, etter sigende, gi formidable effekter på en rekke områder. De dokumenterte resultatene kan man stille seg spørsmål ved, men til dags dato er det produsert lite forskning på effekten av dette i Norge. Det vises til andre land (hvor man for øvrig har tatt for seg et meget bredt spekter når man har definert kulturnæring) og enkeltbyer, og dette fremstilles som det empiriske beviset på at opplevelsesindustrien fungerer.

Den siste metoden er tidsmarkering som vil si at man lykkes i å fremstille den som noe nytt, og løsningen på samtidens og fremtidens problemer. Cultiva har argumentert sitt virke utelukkende ut fra samtidens og fremtidens problemer (levetidsundersøkelser), og opplevelsesindustrien og kulturnæring er løsningen på dette. (Røvik 2007:226)

Selv om Cultiva ikke er opprinnelsesstedet for denne trenden – som flere av informantene påpeker så bruker ”alle” den – så kan man likevel bruke disse sammenlikningene for å forstå hvilken virkning Cultivas formidling av denne trenden har hatt. Cultiva er mer et symptom på denne hegemoniske diskursen enn en skaper, men vi kan likevel på grunnlag av det foreliggende materiale tenke oss at Cultiva har vært en formidler av moten gjennom å skape en lokal variant av hvordan diskursen skal forstås.

De fleste distanserte seg noe fra begrepene, men likevel står de sterkt i formelle dokumenter. Byutvikling gjennom kultur og dets tilsynelatende enorme ringvirkninger står sterkt i Kristiansand, og det kan foregå i en skala som man angivelig ikke hadde hatt mulighet til uten Cultiva.

Igjen er det ressursene som realiserer dette fokuset. Inntrykket som sitter igjen er at disse begrepene blir brukt uten innhold, nesten som er turnering av floskler. Det er overhodet ingen kritiske innvendinger til bruken av dem, man kaster ut ord med den største selvfølge som om de har en beviselig effekt.

I tillegg til å forklare dette via moter og oppskrifter forklarer jeg dette gjennom eterrasjonalisering, at man forklarer en hendelse med begreper som passer i nåtiden men som ikke nødvendigvis er den faktiske opprinnelsen til hendelsen. Den faktiske årsaken til virkningen vil vi sannsynligvis aldri helt få oversikt over heller, nettopp fordi disse forklaringene er selvbekreftende i den diskurs de er skapt i. Cultiva fremstår som en formidler normer og populære konsepter, i dette tilfellet den opplevelsesindustrielle diskurs. Ledere og klienter tar så disse normene for gitt, og de fremstår som testet. Diagnosen på det noe konstruerte problemet (en by/region er i krise, og dette er eneste løsning) – og diagnosen blir løsningsdrevet. (Vi må redde regionen, satsning på kultur gjennom Cultiva og opplevelsesindustri er veien å gå)

Altså mangler man kontroll over konseptenes virkning, og resultat er at virkningen blir tilfeldig. Om jeg tolker mitt empiriske grunnlag riktig så har Cultiva hatt makt når det kommer til hvilke begreper man utvikler en diskurs å utvikle kulturbegrepet i.

Det tredje og siste punktet er at Cultiva gjennom sine ressurser kan stille betingelser for tildeling. Og nettopp det gjør Cultiva i aller høyeste grad, disse retningslinjene er blant det mest spesifiserte man finner i liknende dokumenter. Empirien viser at aktører i kulturlivet opplever at det stilles meget konkrete krav, også utenfor de gitte retningslinjer.

Når det gjelder spørsmålet om Cultiva har hatt innvirkning på Kristiansand kulturpolitiske praksis, så viser dette punktet at man med utdeling av ressurser i aller høyeste grad vil ha innvirkning uansett intensjon. Politikk handler om hvem som får, og kanskje enda viktigere hvem som ikke får.

Cultiva er klare på hvem som ikke får. Å kvalifisere i henhold til retningslinjene er heller ikke garanti for tildeling, langt derifra. Men så handler ikke dette om midlene i seg selv. Det handler om at dette er offentlige midler. Og gjennom å kunne innvirke på en slik måte oppnår man en viss grad av makt uansett, fordi man med disse retningslinjene kan bestemme hva man skal og ikke skal gi til. Dette alene gir grunnlag for å påvirke forståelsen av innholdet i kulturfeltet og kulturpolitikken.

Hva er så innholdet i denne forståelsen av innholdet i kulturfeltet og kulturpolitikken?

Som den angitte modellen viser så har jeg ut fra mitt empiriske materiale kommet til at innholdet hovedsakelig består av økonomisk betingende krav, hvor krav til målbarhet av kunst og kultur er blitt sentralt. I denne tradisjonen står den opplevelsesindustrielle diskursen som gjeldende.

For å kunne oppfylle retningslinjene skal prosjektet bidra til Cultivas to hovedmål, som handler om flere arbeidsplasser og økte levekår. Dette er to kvantitativt målbare enheter, og skal man måle disse kvalitativt krever det dyp samfunnsøkonomisk forståelse og ikke minst et langt tidsperspektiv å måle effekter ut fra. Cultiva kan velge å tildele utenom dette, men hovedsakelig bør søknadene oppfylle dette kravet. Det er altså et krav om ikke-kulturelle virkninger av kulturgoder. (Ringstad 2000)

Det er ett begrep som har nådd omgivelsene som Cultivas begrep, og det er opplevelsesindustri.

Jeg tolker empirien til at denne forståelsen av kulturbegrepet oppfattes som selvmotsigende, og jeg tror dette kan forklares ved at flere av informantene muligens opplever Cultivas

tolkning av kulturbegrepet (opplevelsesindustri) og deres sterke og ensidige fokus på dette som mer begrensende enn utviklende for kulturlivet samtidig som Cultiva bruker kultur som et verktøy for utvikling.

Det er vanskelig å trekke ut hva resten av innholdet i dette begrepet skulle være nettopp fordi mange informanter stilte flere spørsmål rundt Cultivas kulturbegrep enn de kom med klare svar.

Hva er det man egentlig vil med dette sterke fokuset på konkrete begreper? Fører dette til noe større effekt enn noe annet? Hvorfor har Cultiva satt så klare retningslinjer hvis de ikke forsøker å formidle noen klare verdier og normer rundt kultur? Hva er begrunnelsen for valget av opplevelsesindustri som løsning på regionens utfordringer?

Mitt poeng er ikke å utlede til en diskusjon om hvorvidt de begreper som kommunen, Cultiva og så å si alle andre organisasjoner og institusjoner per dags dato benytter seg av ikke har en effekt – eller at begrepene per se er uten innhold. Jeg sitter derimot igjen med en følelse av at disse begrepene er ment å bli benyttet for praksis – men et klart innhold for begrepene og begrepenes effekter mangler.

Jeg trekker paralleller til moter og myter, adoptering av ”hotte” begreper for å legitimere sitt virke og eksistens. Kommunen gjør det for å legitimere sitt virke, Cultiva gjør det både for å legitimere sitt virke – men enda sterkere for å legitimere sin eksistens.

Det føles som en turnering av floskler – ordene er uten mening.

Gode eksempler på hvordan dette gjøres er eksempelvis hvordan man har omtalt Aker Brygge og Docklands i London hvor jeg mener man etterrasjonaliserer, altså at man tillegger den mening i etterkant som der og da virker mest fornuftig, rasjonell eller riktig i forhold til den konteksten man befinner seg i. Både Aker Brygge og Docklands eksisterte før man benyttet seg av disse begrepene for å forklare fenomener, men likevel brukes blant mange andre disse to eksemplene for å forklare, eller nesten rettferdiggjøre dette relativt nye begrepsapparatet.

Historiefortelling er et hyppig brukt virkemiddel i oppbyggingen og opprettholdelsen av en organisasjon, og her blir disse begrepene sydd inn i det som blir en konstruert historie om begreper som opplevelse, nyskaping, urbanitet og vekst.

Jeg velger å kalle dette etterrasjonalisering, men om man skal sammenlikne det på sitt ytterste blir det sammenliknbart med når et barn synger en sang: for eget godtbefinnende dikter barnet litt underveis, og synger ut de nye innslagene med den største selvfølgelighet som om det faktisk var slik sangen i sin originalitet var. Altså, en ny ”sannhet” uten nødvendigvis å ha et faktisk innhold.

Har Cultiva hatt betydning for og evne til å påvirke den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk?

På en generell basis kan jeg ikke si at Cultiva har hatt en direkte innvirkning på den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk. Tidsperspektivet for på kunne si noe klart om dette i dag for kort, og dette spørsmålet kan derfor ikke besvares rent empirisk.

Det vil også avhenge hvorvidt man tar utgangspunkt i et perspektiv som definerer kulturpolitisk praksis som de konkrete handlinger politikere og administrasjon foretar gjennom budsjettene, eller om man legger til grunn at kulturpolitisk praksis er dette, men også de verdier man velger å ta disse beslutningene ut fra. Jeg har lagt til grunn at en kulturpolitisk praksis vil innebære begge elementer, og argumenterer derfor at Cultiva vil, og til en viss grad har kunnet påvirke den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk.

Mitt hovedargument er, som nevnt før, at verdiene er like viktige som selve vedtakene i kulturpolitisk praksis. Det er faktisk av stor betydning hva man velger å kommunisere ut mot omgivelsene.

Cultiva er et instrument for kommunen, og Kristiansand kommune skal utforme kulturpolitikk. Som jeg har lagt til grunn så vil politikk handle om fordeling av knappe goder, og idet man går inn og avgjør hvem som skal få hvilke goder har man allerede hatt innvirkning på politisk praksis. Grunnet Cultivas organisering vil ikke kommunen kunne legge seg opp i Cultivas måte å fordele midler på. Dermed kan man rent prinsipielt si at Cultiva påvirker kulturpolitisk praksis ved enhver tildeling de gjør, enten i samsvar med eller i motsats til Kristiansand kommunes vurderinger.

Jeg legger også til grunn at Kristiansand kommune tilsynelatende har kommet nærmere Cultivas begrepsbruk. Dette forteller oss likevel ingenting om hvor inspirasjonen kommer fra, men jeg antar at Cultiva med all den oppmerksomhet Cultiva har generert kan antas å være en av flere sentrale inspirasjonskilder for økt bruk av begreper som allerede eksisterte som en hegemonisk og etablert diskurs eller trend.

Med dette sagt så mener jeg man kan se på eksempelet med refinansieringen av Quartfestivalen hvordan Cultiva både har hatt betydning for og evne til å påvirke den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk. Det er ikke dermed sagt at det var Cultiva som førte til dette utfallet, og det er godt mulig at politikerne ville fattet den samme beslutningen uansett utspill fra ulike aktører.

Det nye kulturhuset Kilden, er også et eksempel man kan trekke frem som et stort samarbeidsprosjekt mellom blant andre Cultiva og Kristiansand kommune.

(www.fædrelandsvennen.no) Prosjektet vil bli en enorm utgiftspost for alle parter, og her vil selvsagt Cultivas måte å gå inn med finansiering på ha stor betydning for hvordan prosjektet blir. Cultiva er ment å investere 300 millioner kroner, og Kristiansand kommune er helt avhengige av Cultiva for å kunne realisere dette prosjektet. Her har Cultiva en enorm potensiell maktbase gjennom sine ressurser.

Som jeg viser i operasjonaliseringen av Cultivas innvirkning på kulturpolitisk praksis, så er det flere punkter Cultiva kan innvirke gjennom på en generell basis. Disse punktene blir alle realisert gjennom Cultivas ressurser, og det i denne delen av underproblemstillingen er det særskilt i prosessen med tildelinger som er arenaen for påvirkning på den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk.

Cultiva kan nekte støtte i forhold til samarbeidsprosjekt med kommunen, som eksempelvis ved å trekke seg ut underveis i prosessen, kreve mer midler fra kommunens side og så videre.

Selv om Cultiva har et samarbeid med kommunen vil fortsatt Cultivas egne retningslinjer og krav være bestemmende for Cultivas rolle i prosjektet. Dette betyr, til enhver tid, at Cultiva kun gir tidsbegrenset støtte. Cultiva støtter heller ikke drift. I alle prosjekt som er ment for et lengre tidsperspektiv vil kommunen, vil kommunen sitte igjen med et restvedtak. Cultiva kan altså komme inn støtte eksempelvis de fire første årene, mens kommunen vil ha ansvar for drift resten av prosjektets levetid.

Cultiva kan også gjennom sine tildelinger velge hvem som skal få støtte, og hvem som ikke skal få støtte. Gjennom dette kan de styre fritt utfra det kulturbegrep de selv legger til grunn. Cultiva kan delta i utformingen av prosjekter, enten gjennom råd eller klare krav til både selve søknaden men også organisasjonen som søker.

Cultiva kan også legge direkte premisser for hvordan prosjektet skal være. Eksempelvis kan man se dette ved at Cultiva krever kontraktsmøte når midlene er tildelt. Man må da legge frem leveranser, delmål, og milepæler. Etter dette følger en evaluering hvor prosjektet kan legges ned om de satte mål ikke er nådd. Dermed kan Cultiva innvirke sterkt til hva som prioriteres også utover de generelle tildelingskriteriene.

6. OPPSUMMERING AV PROBLEMSTILLINGEN

a) Hvordan forstås innholdet i kulturfeltet i den lokale kulturpolitikken og hvordan har dette endret seg?

Dette ble undersøkt gjennom dokumentanalyse, og det er ingen nevneverdige endringer i de valgte områdene rytmisk og klassisk musikk, film og visuell kunst. Det har vært en endring i kommunens ordbruk, hvor blant annet opplevelsesbegrepet har fått større plass. Kultur skal nå vise en retning, man skal oppnå noe med kultur i større grad i 2007 enn man har uttrykket i 2002. Dette er en endring, men om det er Cultiva som har bidratt til dette er uvisst. Likevel kan det tenkes at Cultiva blant flere andre aktører har vært en av pådriver eller inspirator for dette.

b) Har Cultiva hatt betydning for og evne til å påvirke forståelsen av innholdet i kulturfeltet og kulturpolitikken?

Cultiva har makt gjennom sine økonomiske ressurser. Disse ressursene gir dem mulighet til å forme verdier i kulturfeltet gjennom å sette klare betingelser og krav for tildeling av disse midlene. Ressursene har også gitt dem mye plass i media, og dette har gitt et inntrykk av at Cultiva er en sentral aktør i kulturlivet. Dette er arenaer hvor Cultiva kan bidra til å forme, opprettholde og bekrefte diskurser kulturfeltet skal forstås i. Den diskurs som er oppfattet av informantene til å være gjeldende må kunne identifiseres som en slags lokal variant av den opplevelsesindustrielle diskursen.

c) Har Cultiva hatt betydning for og evne til å påvirke den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk?

Det er ikke mulig på dette tidspunktet å få et klart og entydig svar på dette, men jeg mener å kunne argumentere at Cultiva er i stand til å realisere sine interesser i aller høyeste grad. Med sine ressurser har de absolutt evnen til å påvirke den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk, og

i tilfellet av samarbeidsprosjekter med Kristiansand kommune som for eksempel Quartfestivalen og Kilden vil Cultiva ha evne til å påvirke den praktiske utøvelsen. Den enkle måten dette kan skje på er å stille ulike betingelser for tildeling av midler, eller å trekke seg ut av prosjekter. Uansett handling vil Cultiva absolutt ha evne til å påvirke, og jeg mener at de også har hatt evnen i en viss grad til å påvirke kulturpolitisk praksis. Vi vil aldri vite hvilket vedtak som hadde kommet uten Cultivas forutsetninger i saken om refinansiering av Quartfestivalen, derav i en viss grad.

Samme forbehold gjelder for hvorvidt de har hatt betydning for utøvelse, for å ha evne til er ikke nødvendigvis det samme som faktisk å ha betydning for noe. På dette tidspunktet mener jeg det er for tidlig å komme med et klart svar på hvorvidt de har hatt betydning for den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk. Om de faktisk har hatt muligheten til innvirkningen på hvordan kulturfeltet skal forstås i den grad jeg antar, er ikke dette ensbetydende med at disse verdiene har fått utslag i praksis til dags dato.

Jeg har lagt til grunn en antakelse om at denne forståelsen vil få innvirkning på sikt, men de fem årene Cultiva har eksistert er nok ikke et tilstrekkelig tidsrom for å kunne fastslå en slik praktisk innvirkning her og nå.

Har Cultiva hatt en innvirkning på kulturpolitisk praksis i Kristiansand?

Dette var min hovedproblemstilling, og jeg vil svare verken et klart ja eller nei på dette spørsmålet. Tidsrommet for å fastslå dette har ikke vært tilstrekkelig for å svare et ja. Et nei vil også være feil med de forutsetninger og antakelser jeg legger til grunn for Cultivas innvirkning. Jeg mener Cultiva innvirker i aller høyeste grad gjennom sine retningslinjer og krav for tildeling, og jeg mener også at de har en enorm mulighet for maktutøvelse gjennom sine ressurser. Dette er heller ikke bare en mulighet, Cultivas retningslinjer er klinkende klare. De har tilknyttet seg en diskurs å tolke kulturfeltet inn i som ikke ligger i deres mandat. De har til en viss grad, ifølge informantene, klart å etablere denne diskursen som best kan beskrives som en lokal variant av den opplevelsesindustrielle diskursen.

Ved å benytte seg av så klare retningslinjer og krav for tildeling som Cultiva gjør, vil jeg konkludere med at Cultiva både kan og vil innvirke på hvordan kulturfeltet skal forstås. Om det samme gjelder for den praktiske utøvelsen av kulturpolitikk i Kristiansand gjenstår å se.

7. AVSLUTNING

En kulturpolitisk praksis vil i en meget høy grad være styrt av verdier og normer av en utelukkende subjektiv grad.

Man har to måter å avgjøre dette på. Enten kan man spørre seg hva som er av god nok kvalitet til at det fortjener å bli tilgodesett gjennom budsjetter, eller man kan spørre seg hva som er av så dårlig kvalitet at det ikke fortjener å bli satset på. Uansett hvilken måte man ser dette valget på vil det være basert på subjektive oppfattelser.

Så kan man si at man forholder seg til stortingsmeldinger, nasjonale retningslinjer eller liknende. Man kan si at hele verden følger samme standard, at alle som har kompetanse innenfor feltet slutter seg til disse kriteriene for utvelgelse.

Men hva så? Betyr det at disse oppfattelsene er universelle sannheter? Uansett hvor det kommer fra, og uansett hvilken støtte det har, eller ikke har – kulturbegrepet er fortsatt kvalitativt og subjektivt.

Et annet produkt, eksempelvis en bil – kan vurderes utfra relativt objektive kriterier. ”Hjulene faller av, derfor er kvaliteten dårlig”. Hvordan skal man da kunne vurdere kunst og kultur?

Svaret er at man kan ikke vurdere dette objektivt. Og av denne grunn så er det helt sentralt å se på hvilke prosesser som ligger bak vurderingene av kulturpolitisk praksis.

Jeg konkluderer med at Cultiva har hatt makt når det gjelder hvordan man skal forstå innholdet i kulturfeltet og kulturpolitikk i Kristiansand.

Den opplevelsesindustrielle diskursen gjør seg sterkt gjeldende i Kristiansand, informantene føler et behov for å understreke det de kaller ”kulturens mye videre betydning”. De vil fokusere bort fra det industrielle, og føler at man i dag satse på kultur fordi man nærmest konsekvent skal skape arbeidsplasser og økte levekår – altså Cultivas hovedmål.

De andre grunnene for å satse på kultur kan utfra dette tolkes til å ha blitt sekundære. I tillegg kaller informantene opplevelsesindustri for ”Cultivas begrep”.

Dette er i aller høyeste grad en innvirkning på det som skjer i kulturlivet – altså praksis.

Vi trenger egentlig ikke stille oss et spørsmål om hvorvidt Kristiansand kommune i seg selv har blitt påvirket av Cultiva, for det sier seg selv at alle involverte kommuner brakte denne

påvirkningen på seg selv idet de solgte aksjene sine – offentlige midler – og la over i en stiftelse som er vernet av en stiftelseslov som beskytter Cultiva i høy grad.

Jeg finner det svært urovekkende at de planlagte møter mellom Cultiva og kommunen ikke finner sted slik det var intendert. Dette må kunne ansees som et minstekrav for demokratisk samhandling.

Det er på tide at politikerne tar et aktivt grep for å sikre den demokratiske samhandling befolkningen har krav på. Cultiva har i aller høyeste grad klart å formidle ut de verdier de tolker inn i kulturfeltet, og politikerne må ta et standpunkt for hvilke verdier det er man skal legge i kultur.

Som jeg har sagt tidligere så har jeg ingen formening om hva det er som har en effekt eller ikke. Men jeg vet en ting: moter, myter og diskurser uten et reelt og beviselig innhold er ikke et godt nok grunnlag for å forme et kulturbegrep som gir konsekvenser for velferdsgoder.

8. KILDELISTE

- Kulturstudier: kulturforståelse, kulturbrytning, kulturpolitikk.* (c1998). Bergen.
- Beetham, D. (1991). *The legitimation of power*. London: Macmillan.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (2000). *Den samfunnsskapt virkelighet*. Bergen: Fagbokforl.
- Berkaak, O. A., & Frønes, I. (2005). *Tegn, tekst og samfunn*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Bærenholdt, J. O., & Sundbo, J. (2007). *Oplevelsesøkonomi: produktion, forbrug, kultur*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Bø, I. (2005). *Påvirkning og kontroll: om hvordan vi former hverandre*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Clegg, S. (1989). *Frameworks of power*. London: Sage Publications.
- Danielsen, A. (2003). Kunst og kommers i (u)skjønn forening: om populærkulturen og konstellasjonens estetikk. In (pp. S. 67-80). Bergen: Høyskoleforlaget.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2008). *Strategies of qualitative inquiry*. Los Angeles: Sage.
- Duelund, P., & Kangas, A. (2003). *The Nordic cultural model*. Copenhagen: Nordic Cultural Institute.
- Eide, M. (2001). *Til dagsorden!: journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Engelstad, F. (1999). *Om makt: teori og kritikk*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Engelstad, F. (2005). *Hva er makt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Flyvbjerg, B. (1991). *Rationalitet og magt*. København: Akademisk Forlag.
- Foucault, M., & Schaanning, E. (1999). *Seksualitetens historie*. [Oslo]: EXIL.
- Gran, A.-B., & De Paoli, D. (2005). *Kunst og kapital: nye forbindelser mellom kunst, estetikk og næringsliv*. Oslo: Pax.
- Hellevik, O. (1999). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hernes, G. (1978). *Makt og avmakt: en begrepsanalyse: [et utgangspunkt for kartlegging av de faktiske maktforhold i det norske samfunn]*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Hesmondhalgh, D. (2007). *The cultural industries*. Los Angeles: Sage.
- Holme, I. M., & Solvang, B. K. (1996). *Metodevalg og metodebruk*. [Oslo]: TANO.
- Holme, I. M., & Solvang, B. K. (1996). *Metodevalg og metodebruk*. [Oslo]: TANO.
- Jacobsen, D. I. (2004). *Organisasjonsendringer og endringsledelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

- Jacobsen, D. I., & Thorsvik, J. (2002). *Hvordan organisasjoner fungerer: innføring i organisasjon og ledelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Johnson, C. (2004). *Legitimacy processes in organizations*. Amsterdam: Elsevier.
- Klausen, A. M. (1977). *Kunstsosiologi*. Oslo: Gyldendal.
- Langdalen, J. (2003). Kunst og kapital: nye forbindelser mellom kunsten og næringslivet. In (pp. S. 13-30). Bergen: Høyskoleforlaget.
- Lukes, S. (1986). *Power*. Oxford: Basil Blackwell.
- Malnes, R., & Hovi, J. (2001). *Normer og makt: innføring i internasjonal politikk*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Mangset, P. (1992). *Kulturliv og forvaltning: innføring i kulturpolitikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mathiesen, T. (2002). *Makt og medier: en innføring i mediesosiologi*. Oslo: Pax.
- McHoul, A., & Grace, W. (2002). *A Foucault primer: discourse, power and the subject*. London: Routledge.
- Neumann, I. B. (2001). *Mening, materialitet, makt: en innføring i diskursanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Nilsson, S. (2003). *Kulturens nya vägar: kultur, kulturpolitik och kulturutveckling i Sverige*. Malmö: Polyvalent.
- Power, D., & Scott, A. J. (2004). *Cultural industries and the production of culture*. London: Routledge.
- Ringstad, V. (2005). *Kulturøkonomi*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet: fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Røvik, K. A. (2007). *Trender og translasjoner: Ideer som former det 21. århundrets organisasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Scott, W. R. (2001). *Institutions and organizations*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Silverman, D. (1970). *The theory of organisations: a sociological framework*. London: Heinemann.
- Silverman, D. (2005). *Doing qualitative research: a practical handbook*. London: Sage.
- Skot-Hansen, D. (1998). *Holstebro i verden - verden i Holstebro: kulturpolitik og -debat fra tresserne til i dag*. Århus: Klim.
- Strinati, D. (2004). *An introduction to theories of popular culture*. London: Routledge.
- Sørheim, S. (Kommer). *Cultivas uttrykk i offentligheten*. Upublisert Masteroppgave. Universitetet i Agder, Master i Offentlig Politikk og Ledelse.

Thagaard, T. (2003). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Østerud, Ø. (1999). *Mot en ny maktutredning*. Oslo: Ad notam Gyldendal.

Østerud, Ø., & Aas, A. (2002). *Statsvitenskap: innføring i politisk analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Publikasjoner på nett

Throsby, D. (1994). The Production and Consumption of the Arts: A View of Cultural Economics Publication., from Journal of Economic Literature:

[http://links.jstor.org/sici?sici=0022-](http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515%28199403%2932%3A1%3C1%3ATPACOT%3E2.0.CO%3B2-9)

[0515%28199403%2932%3A1%3C1%3ATPACOT%3E2.0.CO%3B2-9](http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515%28199403%2932%3A1%3C1%3ATPACOT%3E2.0.CO%3B2-9)

Engelstad, F. m. f. Søkelys på arbeidsmarkedet.

http://www.samfunnsforskning.no/files/Sokelys_2001_1.pdf

Jacob Aars, m.fl. Styrte fragmentering og fragmentert styring: Nettverkspolitikk i norske kommuner

http://www.regjeringen.no/upload/kilde/krd/red/2004/0151/ddd/pdfv/275550-rapporten_fragmentering_lokaldemokratikomm.pdf

Nettsider

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kkd/dok/regpubl/stmeld/20022003/Stmeld-nr-48-2002-2003-.html?id=432632> (14.02.2008)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/NOUer/2004/NOU-2004-2/7/18.html?id=383843>. (14.02.2008)

<http://www.cultiva.no/filer/strategi.pdf> (15.12.2007)

<http://www.cultiva.no/vedtekter> (14.12.2007)

<http://www.cultiva.no/filer/investeringer2004.pdf> (14.12.2007)

<http://www.cultiva.no/filer/investeringer2007.pdf> (14.12.2007)

<http://www.kristiansand.kommune.no/ncms.aspx?id=E6CE56D7-16C7-400E-BF42-30BB29CC0506&menuid=25639-1511&menuobj=EB18A7AB-0DFC-4DC2-AE5A-3BC3DD51C5E1> (14.12.2007)

<http://www.kristiansand.kommune.no/ncms.aspx?id=9F63C371-FB7F-46F3-B789-E8378659A74A&menuid=50-12020&menuobj=EB18A7AB-0DFC-4DC2-AE5A-3BC3DD51C5E1> (14.12.2007)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fkd/dok/NOUer/2008/NOU-2008-5/7/5/1.html?id=500027>.
(15.05.2008)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/NOUer/2004/NOU-200419/5/8/4.html?id=387164>.
(15.05.2008)

www.hit.no/main/content/download/48178/402993/file/Kvarv.pdf (14.01.2008)

Artikler:

Uleberg, O. I. (2005, 28.09). Vil koste over 30 mill. i året. *Fædrelandsvennen*.
Nedlastet 12.05.2008, fra <http://www.fvn.no/kulturpuls/article310924.ece>

Uleberg, O. I. (2007, 14.12). Utsetter å redde Quartfestivalen. *Fædrelandsvennen*.
Nedlastet 15.02.2008, fra <http://www.fvn.no/kulturpuls/quart/article536714.ece>

Uleberg, O. I. (2008, 15.05). Merkostnader må påregnes. *Fædrelandsvennen*.
Nedlastet 12.05.2008, fra <http://www.fvn.no/kulturpuls/article583555.ece>

9. VEDLEGG

Vedlegg 1: Intervjuguiden

Cultiva: Erling Valvik

- Fortell om deg selv og din rolle i Kristiansands kulturliv

MAKT:

- Hva kan den verdien Cultiva legger i kultur ha å bety?
- Hva mener du har endret seg i kulturlivet etter 2000 – og tror du Cultiva har medvirket til denne endringen?
- Det Cultiva velger å gjøre: hva slags betydning kan det ha?
- KORT: Hva mener du Cultiva uttrykker med de valg Cultiva tar i tildelinger/strategier/retningslinjer?
- I Quart saken: hvorfor gikk Cultiva ut og oppfordret kommunen til gjeldssanering? Hvorfor denne fremgangsmåten?
- Hvilken rolle mener du Cultiva bør ha i Kristiansand?
- Om jeg påstår av Cultiva har fått en sentral rolle i utviklingen av Kristiansands kulturpolitikk/ eller i hvilken måte man ser kultur på: hva tenker du da?
- Kommunen skal ha ansvar for fundamentet i byens kulturliv. Hva sier du om påstanden at Cultiva kan komme til å overta denne rollen(uformelt sett)?
- Mediedekningen rundt Cultiva er massiv. Hvordan tenker du om den innvirkning dette gir på omverdenen?
- Hvem mener du skal definere hva kultur skal være?

KULTURPOLITIKK:

- Hva er god og dårlig kultur for deg?

ØKONOMI:

- Begrepet kulturnæring: hvorfor trekke inn økonomiske elementer i kultur/ ville at kultur skal ha en verdi utover seg selv?
- Tror du denne koplingen kan svekke kulturens eksperimentelle egenart?

- Har du noe du ønsker å tilføye til slutt?

Kommunen: Dagny Anker Gevelt

- Fortell om deg selv og din rolle i Kristiansands kulturliv
- *Hvordan blir dokumenter til (strategier, endelige referater bystyremøter osv)*

MAKT:

- Hva kan den verdien Cultiva legger i kultur ha å bety?
- Hva mener du har endret seg i kulturlivet etter tidlig 2000tall – og tror du Cultiva har medvirket til denne endringen?
- Det Cultiva velger å gjøre: hva slags betydning kan det ha?
- KORT: Hva mener du Cultiva uttrykker med de valg Cultiva tar i tildelinger/strategier/retningslinjer?
- I Quart saken: hvorfor gikk Cultiva ut og oppfordret kommunen til gjeldssanering? Hvorfor denne fremgangsmåten?
- Hvilken rolle mener du Cultiva bør ha i Kristiansand?
- Om jeg påstår av Cultiva har fått en sentral rolle i utviklingen av Kristiansands kulturpolitikk/ eller i hvilken måte man ser kultur på: hva tenker du da?
- Kommunen skal ha ansvar for fundamentet i byens kulturliv. Hva sier du om påstanden at Cultiva kan komme til å overta denne rollen?
- Mediedekningen rundt Cultiva er massiv. Hvordan tenker du om den innvirkning dette gir på omverdenen?
- Hvem mener du skal definere hva kultur skal være?
- Påstand: ”Ingen skal være avhengig av Cultiva for å overleve”
- Det er kommet en del nye begreper inn i Kristiansands kulturpolitiske målsetninger, hvor man bruker typisk ord som ”urban, nyskapende, opplevelser, flaggskip” osv. Hvem har introdusert disse begrepene? Hvor kom impulsen fra?
- Gir disse målsetningene utslag i praksis? Eller bare symboler?

- Roller: Kommunen skal ha ansvar for fundamentet i byens kulturliv. Har Cultiva overtatt denne rollen?
- I dokumenter fra de siste møter rundt Cultivas rolle i kulturpolitikken snakkes det om rolleavklaring. Kan du utdype bakgrunnen for behov for en avklaring på dette?
- Det nevnes en del såkalte strukturelle løsninger på disse rolleavklaringene (faste møter osv). Hvilke andre løsninger må til å for å løse dette problemet?

KULTURPOLITIKK:

- Hva er god og dårlig kultur for deg?
- Hva har ”Tango for to” fra 2001 (samarbeid kultur og kirke departement + næring og handelsdepartement) hatt å bety?

ØKONOMI:

- Begrepet kulturnæring: hvorfor trekke inn økonomiske elementer i kultur/ ville at kultur skal ha en verdi utover seg selv?
- Tror du denne koplingen kan svekke kulturens eksperimentelle egenart?
- Har du noe du ønsker å tilføye til slutt?

Politikere: Ellen Skeie Hansen og Ellen Rudnes

- Fortell om deg selv og din rolle i Kristiansands kulturliv
- Hvordan blir dokumenter til – endelige referater, strategier, planer osv.

MAKT:

- Hva kan den verdien Cultiva legger i kultur ha å bety?
- Hva mener du har endret seg i kulturlivet etter tidlig 2000tall – og tror du Cultiva har medvirket til denne endringen?
- Det Cultiva velger å gjøre: hva slags betydning kan det ha?
- KORT: Hva mener du Cultiva uttrykker med de valg Cultiva tar i tildelinger/strategier/retningslinjer?
- I Quart saken: hvorfor gikk Cultiva ut og oppfordret kommunen til gjeldssanering? Hvilken betydning kan dette ha?
- Hvilken rolle mener du Cultiva bør ha i Kristiansand?
- Om jeg påstår av Cultiva har fått en sentral rolle i utviklingen av Kristiansands kulturpolitikk/ eller i hvilken måte man ser kultur på: hva tenker du da?
- Kommunen skal ha ansvar for fundamentet i byens kulturliv. Hva sier du om påstanden at Cultiva kan komme til å overta denne rollen?
- Mediedekningen rundt Cultiva er massiv. Hvordan tenker du om den innvirkning dette gir på omverdenen?
- Hvem mener du skal definere hva kultur skal være?
- Påstand: ”Ingen skal være avhengig av Cultiva for å overleve”
- Roller: Kommunen skal ha ansvar for fundamentet i byens kulturliv. Har Cultiva overtatt denne rollen?

- I dokumenter fra de siste møter rundt Cultivas rolle i kulturpolitikken snakkes det om rolleavklaring. Kan du utdype bakgrunnen for behov for en avklaring på dette?
- Det nevnes en del såkalte strukturelle løsninger på disse rolleavklaringene (faste møter osv). Hvilke andre løsninger må til å for å løse dette problemet?

KULTURPOLITIKK:

- Hva er god og dårlig kultur for deg?
- Hvordan har vilkårene endret seg for politikere som arbeider med kultur etter Cultiva kom?

ØKONOMI:

- Begrepet kulturnæring: hvorfor trekke inn økonomiske elementer i kultur/ ville at kultur skal ha en verdi utover seg selv?
- Tror du denne koplingen kan svekke kulturens eksperimentelle egenart?

- Har du noe du ønsker å tilføye til slutt?

Aktører: Kjetil Nordhus, Erlend Høyersten, Terje Dragseth

- Fortell om deg selv og din rolle i Kristiansands kulturliv

MAKT:

- Hva kan den verdien Cultiva legger i kultur ha å bety?
- Hva mener du har endret seg i kulturlivet etter tidlig 2000tall – og tror du Cultiva har medvirket til denne endringen?
- Det Cultiva velger å gjøre: hva slags betydning kan det ha?
- KORT: Hva mener du Cultiva uttrykker med de valg Cultiva tar i tildelinger/strategier/retningslinjer?
- I Quart saken: hvorfor gikk Cultiva ut og oppfordret kommunen til gjeldssanering? Hvorfor denne fremgangsmåten?
- Hvilken rolle mener du Cultiva bør ha i Kristiansand?
- Om jeg påstår av Cultiva har fått en sentral rolle i utviklingen av Kristiansands kulturpolitikk/ eller i hvilken måte man ser kultur på: hva tenker du da?
- Kommunen skal ha ansvar for fundamentet i byens kulturliv. Hva sier du om påstanden at Cultiva kan komme til å overta denne rollen?
- Mediedekningen rundt Cultiva er massiv. Hvordan tenker du om den innvirkning dette gir på omverdenen?
- Hvem mener du skal definere hva kultur skal være?
- Påstand: ”Ingen skal være avhengig av Cultiva for å overleve”
- Hvordan tror du kunstnerrollen er blitt endret etter Cultiva kom?
- Roller: Kommunen skal ha ansvar for fundamentet i byens kulturliv. Har Cultiva overtatt denne rollen?

KULTURPOLITIKK:

- Hva er god og dårlig kultur for deg?

ØKONOMI:

- Begrepet kulturnæring: hvorfor trekke inn økonomiske elementer i kultur/ ville at kultur skal ha en verdi utover seg selv?
- Tror du denne koplingen kan svekke kulturens eksperimentelle egenart?
- Har du noe du ønsker å tilføye til slutt?

Vedlegg 2: Utfyllende dokumentanalyse

BUDSJETTOVERSIKT CULTIVA OG KRISTIANSAND KOMMUNE

Kristiansand kommune hadde i 2002 driftskostnader på totalt 173,7 millioner kroner. Dette skulle fordeles på Fritid, bibliotek, idrett, kulturskolen, Agder Naturmuseum og tradisjonell kultur/stab. 14,3 % av disse midlene gikk altså til tradisjonell kultur og stab. Disse midlene igjen ble fordelt på utvalgte kategorier slik:

FILM: Ingen tildelinger

RYTMISK MUSIKK: 45 000 kr(produksjonstøtte)

VISUELL KUNST: 2,17 millioner kroner

KLASSISK MUSIKK: 5,28 millioner kroner + 15000 kr(produksjonstøtte)

Kulturstyret hadde i 2002 kr 381 000 til disposisjon, hvorav 17% gikk til musikk, 31% til ulike arrangement og 52% til visuell kunst(husleie Ekserserhuset).

Cultivas tildelinger i 2004 var totalt på 20 millioner kroner. Av de utvalgte områder var midlene fordelt som følger:

FILM: 398 000 kr

RYTMISK MUSIKK: 1 millioner kroner til kompetansesenter for rytmisk musikk(NIRM)

VISUELL KUNST: 1,5 millioner kroner

KLASSISK MUSIKK:3,3 millioner kroner

Kristiansand kommune hadde i 2007 totalt 44 millioner kroner i tilskudd til byens kulturliv. Av dette var nesten 42 millioner kroner øremerket til ulike organisasjoner og institusjoner som har egen post på kulturbudsjettet. Av de ca 2 millionene som var tilgjengelige for kulturlivet å søke på i løpet av året, var det politiske føringer på at ca 670 000 kr skulle forbeholdes festivaler. De gjenværende 1,35 millionene saksbehandlet staben totalt 214 søknader om til sammen 6,9 millioner kroner(dekningsgrad på 20%).

40% av søkerne fikk avslag, mens 129 søkere ble helt eller delvis innvilget. Det gjennomsnittlige tilskuddsbeløp var på ca 11 000 kr. Av de mottatte søknadene gikk altså 42% til musikk, 21% til idrett, 3% til litteratur, 7% til film, 14% til visuell kunst og 13% til scenekunst. I rene kroner ble det på de valgte områder fordelt slik:

FILM: 300 000 kr (hele beløp til Norsk Filmsenter)

RYTMISK MUSIKK: 250 000 kr (hele beløp til promotering Rock City)

VISUELL KUNST: 3,15 millioner kroner (hvorav 2,1 millioner kroner til Kristiansand kunstmuseum)

KLASSISK MUSIKK: 9,29 millioner kroner (hvorav 8,7 millioner kroner til Kristiansand Symfoniorkester)

Cultivas tildelinger i 2007 hadde et totalbudsjett på nærmere 24,9 millioner kroner. Av inndelinger i de generelle kategoriene fordelte midlene seg slik:

FILM: 65 000 kr

RYTMISK MUSIKK: 1,26 millioner kroner

VISUELL KUNST: 1,8 millioner kroner

KLASSISK MUSIKK: 1,12 millioner kroner